

ŽELEZAR

JESENICE, 25. julija 1985

ŠTEVILKA 29 ● XXXIV

PRVO SREČANJE SLOVENSkih ŽELEZARJEV NA POLJANAH

Poljane, 20. julija 1985 (foto I. Kučina)

Okrog 1.500 udeležencev se je zbralo v soboto, 20. julija, na Poljanah nad Jesenicami na prvem srečanju slovenskih železarjev, delavcev delovnih organizacij: železarn Ravne, Štore in Jesenice, Verige Lesce, Plamena Krova, Žične Celje, Tovila Ljubljana, Metalurškega instituta in skupnih služb SOZD Slovenske železarne. Zvone Miklič, predsednik konference osnovnih organizacij sindikata Železarne Jesenice, ki je bila tudi organizatorica prvega srečanja, je med udeleženci pozdravil tudi predsednika Skupščine SR Slovenije Vinka Hafnerja, ki je bil tudi slavnostni govornik, predsednika slovenskih sindikatov Marjana Orožna, predstavnike medobčinskih in občinskih organov in družbenopolitičnih organizacij ter nekatere predvojnne revolucionarje in prvoborce. Ob tej priložnosti so podelili tudi letošnja priznanja SOZD Slovenske železarne.

Dosedanje tradicionalno srečanje borcev NOV, katerih je zaradi upokojitve ostalo v delovnih organizacijah SOZD SŽ zelo malo, in srečanje mladine je bilo letos prvič združeno v srečanje slovenskih železarjev, katerega organizacija so zaupali sindikatu jeseniške železarne. Prvo srečanje železarjev je bilo povezano tudi s praznovanjem letošnjih jubilejev: 50-letnice stavke jeseniških kovinarjev, 40-letnice osvoboditve in enotnih sindikatov ter 35-letnice delavskega samoupravljanja. O vsem tem je spregovoril tudi slavnostni govornik, predsednik Skupščine SR Slovenije Vinko Hafner, ki je govoril tudi o sedanjih težavah in problemih ter nalogah, ki jih narekuje nadaljnji razvoj socialističnega samoupravljanja. Njegov govor v nadaljevanju tudi v celoti objavljamo.

Po govoru sta predsednik koordinacijskega odbora sindikata SOZD Slovenske železarne Stanko Režek in predsednik delavskega sveta SOZD SŽ Janez Pikon podelila letošnja priznanja SOZD Slovenske železarne.

Medaljo Slovenskih železarjev je prejel JANEZ BRATINA iz Železarne Ravne za strokovno delo in angažiranost pri oblikovanju tarifnega sistema na področju elektroenergetike v metalurgiji in elektrotermiji. Nagradjenec se je zaposlil v Železarni Ravne leta 1972, od leta 1977 dalje pa opravlja dela in opravlja ravnatelja TOZD Elektrotehniške storitve. Njegova zasluga je, da se je TOZD iz skromnih vzdrževalnih delavnic razvil v moderni obrat, ki po svoji dejavnosti močno presega funkcijo elektro vzdrževanja. Veliko truda je namenjal tudi uresničevanju družbenoekonomskih odnosov, ki naj bi zagotovili kar največje angažiranje in vpliv delavcev na gospodarjenje in poslovne rezultate.

Veskozi je Janez Bratina deloval tudi na strokovnem področju. Za

SOZD Slovenske železarne je izredno pomemben njegov delež pri oblikovanju tarifnega sistema po strokovnem principu. Je tudi znan strokovnjak s področja elektroenergetike v metalurgiji in elektrotermiji tako doma kot tudi na tujem in je za svoje delo prejel že vrsto priznanj.

Plakete SOZD Slovenske železarne so prejeli:

DELOVNA ORGANIZACIJA ČELIK BEOGRAD za uspešno poslovno sodelovanje pri prodaji izdelkov 107. panoge v kovinsko-predelovalni industriji in za razvijanje višjih oblik sodelovanja med trgovino in proizvodnjo.

Delovna organizacija ČELIK iz Beograda je trgovsko podjetje, s katerim delovne organizacije SOZD Slovenske železarne tesno poslovno sodelujejo že polnih 33 let. S svojim delom, zlasti pa še s svojimi skladišnimi možnostmi, sredstvi in razvejeno prodajno službo je delovna organizacija Čelik veliko pripomogla k razvoju proizvodnje in plasmaja legiranih in plemenitih jekel v železarnah.

FERDINAND HALER iz Železarne Štore za izjemne dosežke na področju inovacij in za njihovo populariziranje med delavci.

Nagrajenec je zaposlen v Železarni Štore od leta 1954. Ves ta čas je aktivno vključen v družbenopolitično, društveno in samoupravno dejavnost. Zelo poznan in prizadeven je tudi na področju inovacijskih dejavnosti. Po njegovi zaslugi je danes Železarna Štore na tem področju vodilna v celjski regiji. Bil je tudi med organizatorji Društva inovatorjev in avtorjev tehničnih izboljšav in njegov večletni predsednik. S svojo inovacijsko dejavnostjo je veliko pripomogel k utrjevanju pomena inovacij v proizvodnji in je za to dobil že več priznanj in nagrad.

IVAN HRASTNIK iz Žične Celje za svoje prizadevno delo pri razvoju

delovne organizacije Žična Celje in njeni vključitvi v SOZD Slovenske železarne.

Ivan Hrastnik se je zaposlil v Žični Celje leta 1954. V tem času je opravljal vrsto različnih del in nalog in tako spoznal delo in razvoj delovne organizacije. Vseskozi si je prizadeval za takšno žično, ki bo uspešna na domačem in tujem trgu in tako nudila dovolj veliko socialno varnost svojim delavcem. Vse njegovo delo je bilo vedno usmerjeno v oblikovanje take politike in odnosov, ki pogojujejo dobro povezanost in sodelovanje v okviru SOZD SŽ in izven nje. S svojimi pobudami in iskanji skupnih rešitev je veliko pripomogel, da je danes Žična Celje enakopraven in pomemben subjekt v okviru SOZD Slovenske železarne.

MILAN MAROLT iz skupnih služb SOZD Slovenske železarne za svoje strokovno delo in posebne zasluge pri utrjevanju višjih oblik organiziranosti v razvoju in organiziranosti SOZD Slovenske železarne.

Nagrajenec Milan Marolt se je zaposlil v Železarni Jesenice že leta 1946, kjer je delal, s triletno prekinitvijo zaradi zaposlitve v Železarni Zenica, do leta 1970, ko se je zaposlil v takratni direkciji Združenega podjetja Slovenske železarne.

Milan Marolt je s svojim strokovnim znanjem, bogatimi delovnimi izkušnjami, znanjem štirih svetovnih jezikov, delovno prizadevnostjo in iznajdljivostjo ter doslednostjo pri izvajanju nalog in v organizacijski sposobnostmi vso svojo delovno dobo uspešno deloval na področju vzdrževanja, razvoja, osnovnih sredstev, investicij in raziskovalnega dela v SOZD Slovenske železarne.

BOŽO PANČUR iz Železarne Jesenice za svoje vsestransko strokovno in družbenopolitično delo.

Nagrajenec se je zaposlil v Železarni Jesenice že leta 1951. Ves čas dela v Železarni Jesenice se je aktivno vključeval v delo družbenopolitičnih organizacij, društev in organov upravljanja. Pri svojem delu je izredno vreden, natančen in dosleden. Poleg številnih samoupravnih in družbenopolitičnih dolžnosti v Železarni je deloval in deluje tudi v delegatskih skupščinah in različnih družbenih organizacijah, še zlasti v taborniških organizacijah oziroma organih. Zaradi vsestranskega aktivnega, strokovnega in doslednega delovanja je Božo Pančur prejel tudi več nagrad in priznanj.

NAŠ KOVINAR, svobodno glasilo delavcev KID, je kot predhodnik ŽELEZARJA začel izhajati 26. januarja 1937. ŽELEZAR izhaja od 1. decembra 1951 kot mesečna revija, od 15. aprila 1959 kot štirinajstdnevnik in od 1. januarja 1962 kot tednik. Glasilo je ob 25-letnici predsednik Tito odlikoval z ordenom zaslug za narod s srebrno zvezdo. Glavni in odgovorni urednik Mile Crnovič, tehnični urednik — novinar Dare Bradajška, lektorica — novinarka Cvetka Martinčič, novinarka Lilijana Kos, administracija — Marija Lužnik in Mira Kesen; uredništvo: Uredništvo Železarnja, SOZD SŽ — Železarna Jesenice. Stevilke internih telefonov: urednik 26-18, novinarji 26-19, administracija 26-21. Stavek in tehnično oblikovanje TK Gorenjski tisk Kranj, tisk ZP Ljudska pravica Ljubljana.

Pozdravno pismo udeležencev prvega srečanja Slovenskih železarjev

PRESEDSTVU SOCIALISTIČNE REPUBLIKE SLOVENIJE IN REPUBLIŠKEMU SVETU ZVEZE SINDIKATOV SLOVENIJE

Delavci delovnih organizacij sestavljene organizacije združenega dela Slovenske železarne, zbrani na prvem srečanju slovenskih železarjev na Poljanah nad Jesenicami, vam pošiljamo tople, delavske pozdrave. Dosedanja tradicionalna srečanja borcev NOV, katerih je zaradi upokojitve ostalo v naših delovnih organizacijah zelo malo, in srečanja mladine smo letos prvič združili v srečanje slovenskih železarjev. Ohranili pa smo številna druga srečanja kulturnih skupin in športno-rekreativna srečanja. Vse to gojimo in ohranjamo z namenom, da se slovenski železarji in predelovalci povežemo tudi kot kulturni ustvarjalci in poustvarjalci in športniki-rekreativci, s čime krepimo tudi naše tovariške odnose in spodbujamo tovrstno dejavnost, ki vse bolj postaja sestavni del krepitve naših proizvodnih sil.

Letošnje srečanje je povezano s praznovanjem 40-letnice osvoboditve in enotnih sindikatov, 35-letnice delavskega samoupravljanja in 50-letnice velike stavke jeseniških kovinarjev, ki je imela velik pomen za nadaljnje stavkovno gibanje na Slovenskem. Ti jubileji so izredno pomembne stopnje v kontinuiteti naše revolucije, ki nas obvezuje, da odločno vztrajamo na poti graditve socialistične samoupravne družbe, kot jo opredelujeta ustava in zakon o združenem delu. O tem pa se zavedamo, da je to najtesneje povezano z našo dnevno bitko za uresničevanje dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije, večje produktivnosti in kvaliteto dela, z večjo mobilizacijo našega lastnega znanja in inovativnosti in višjo kulturno stopnjo naših delavcev. To je naš dolg do dolgoletne kontinuitete naše revolucije in edina alternativa našega nadaljnjega razvoja.

Prepričani, da bomo tako, kot smo že nešteto krat v naši dosednji zgodovini, tudi v sedanjih razmerah premagali težave in uresničili naše cilje,

vas tovariško pozdravljamo

udeleženci prvega srečanja slovenskih železarjev

Poljane, 20. julija 1985

Po podelitvi priznanj so udeleženci prvega srečanja železarjev poslali pozdravno pismo Predsedstvu Socialistične republike Slovenije in republiškemu svetu Zveze sindikatov Slovenije, ki ga v celoti objavljamo.

Sledil je koncert Godbe na pihala Gorje, ki je pod taktirko prof. Lojzeta Velkavrhja nastopila v narodnih nošah. Slovesnemu delu srečanja je sledil zabavno-družabni del, v katerem je za ples in razvedrilo igral ansambel Gornjesavski kvintet. Organizatorji so poskrbeli za pester športno-rekreativni program, v katerem so se železarji in njihovi svojci pomerili v streljanju z rračno puško in v vlečenju vrvi, na račun pa so prišli tudi mladi »zgodobranci«. K uspešnemu prvemu srečanju slovenskih železarjev so poleg izredno lepega vremena svoj delež dodali tudi taborniki s Blejske Dobrave, ki so organizirali bogat srečelov. Za zelo solidno potrebo na srečanju so skrbeli de-

lavci TOZD Družbena prehrana Železarne Jesenice, ob številnih drugih delavcih, ki so skrbeli za varnost in prvo pomoč in za nemoten potek srečanja.

V popoldanskih urah so udeleženci prvega srečanja slovenskih železarjev pozdravili tudi brigadirji mladinske delovne akcije Jesenice '85. Udeleženci srečanja je najprej po zdravil in predstavil delo brigade komandant akcije Zvone Kovačič, brigadirji pa so izvedli krajski kulturni program. Brigadirjem mladinske delovne brigade Jeseniško-bohinjski odred, ki so jo letos okrepili brigadirji mladinske delovne brigade Drago ljub Milovanović iz Beograda, ki so sodelovali v mladinski delovni akciji Jesenice '85 pri gradnji jeklarne 2 in pri nekaterih drugih delih, se je za njihovo delo v imenu jeseniških železarjev zahvalil predsednik poslovnega odbora Železarne Boris Bregant.

GOVOR PREDSEDNIKA SKUPŠČINE SR SLOVENIJE VINKA HAFNERJA

Drage tovarišice in tovariši!

Dovolite, da vas najprej pozdravim v imenu Skupščine Socialistične republike Slovenije in republiških vodstev družbenopolitičnih organizacij na vašem prvem zboru slovenskih železarjev. Tokrat združujemo zborovanje s proslavo nekaterih pomembnih dogodkov v zgodovini našega naroda in delavskega razreda, posebej slovenskih in jeseniških železarjev. To so 50-letnica velike stavke jeseniških kovinarjev, 40-letnica osvoboditve in zmage nad fašizmom 40-letnica enotnih sindikatov in 35-letnica delavskega samoupravljanja. Gotovo je svojevrstna posebnost in smotrnost, če lahko na takem srečanju združimo proslave tako pomembnih zgodovinskih dogodkov

(Nadaljevanje na 6. stran)

DEVET Odstotkov pod planom

Po podatkih statistične službe smo do 22. julija izdelali 77.039 ton skupne proizvodnje, kar je 90,9 % družbenega plana in 92,7 % operativnega programa.

Operativni program skupne proizvodnje so do sedaj dosegli le v temeljnih organizacijah Jeklarna, Livarna in Želbarna.

V TOZD Plavž so izdelali 9.469 ton grodlja, kar je 85 % družbenega plana, ki je enak operativnemu programu.

V TOZD Jeklarna so vtili 28.118 ton jekla in s tem izpolnili 102,3 % družbenega plana in enakega operativnega programa.

V štirinajstih dneh smo odpremili 18.055 ton končnih izdelkov in storitev, kar je 93,6 % znižanega operativnega programa. TOZD Valjarna žičice še vedno izredno odpremlja, saj je do sedaj izpolnila plan odpreme 319,3 %.

INFORMACIJA O PRIPRAVAH NOVE ORGANIZIRANOSTI PRVE POMOČI POŠKODOVANIM IN NAGLO ZBOLELIM DELAVCEM ŽELEZARNE

Na seji poslovodnega kolegija 12. julija je bil podan izvleček iz elaborata osnutka predloga nove organiziranosti prve pomoči poškodovanim ali naglo zbolelim delavcem v Železarni. Poslovodni kolegij je sklenil, da se s pripravami nadaljuje, novo organiziranost prve pomoči posreduje delavskemu svetu delovne skupnosti KSI v razpravo in potrditev. Nato se bo uvedlo tri-mesečno poskusno delovanje nove dežurne reševalne ekipe.

Priprave za novo organiziranost rešilnih postaj in uvedba dežurne reševalne ekipe se bodo pričele takoj, ko bo delavski svet delovne skupnosti KSI tako organizacijo potrdil. V elaboratu je osnutek predloga nove organiziranosti rešilnih postaj in uvedbe dežurne reševalne ekipe pojasnjen v naslednjih poglavjih:

1. V prikazu sedanjega stanja je pojasnjeno, da je poškodovanim ali naglo zbolelim delavcem v Železarni zagotovljena prva pomoč na rešilnih postajah ali prevoz v ambulantno oz. bolnico z reševalnim avtomobilom poklicne gasilske reševalne čete (PGRČ) Železarne.

Navedena je tudi razporeditev medicinskega kadra po rešilnih postajah in razporeditev rešilnih postaj po Železarni, sistem dela posameznih rešilnih postaj in katere so dežurne tudi ponoči. Pojasnjeno je, ko-

liko medicinskih tehnikov je potrebno na posameznih rešilnih postajah in s kolikšnim številom oseb se obvladuje reševanje in pomoč poškodovanim.

2. V nadaljevanju je opisana vloga rešilnih postaj Železarne, njihov pomen pri nujenju prve pomoči na rešilnih postajah poškodovancem v primeru nesreče pri delu ali nenadnega obolenja. Podrobno so opisane medicinske naloge prve pomoči, ostale storitve po nalogu zdravnika ali brez, preventivne naloge v primeru masovnejšega obolenja itd.

Opisana je tudi vloga PGRČ pri večjih poškodbah delavcev v Železarni.

3. Analiza sedanjega stanja je pokazala, da s sedanjo organiziranostjo rešilnih postaj ni mogoče zagotavljati prve pomoči vsem poškodovanim delavcem oz. naglo zbolelim v enaki meri. »Prioritetni« položaj

imajo le tisti delavci, ki so v neposredni bližini reševalnih postaj. Ostali so prepuščeni svoji iznajdljivosti. Za reševanje težjih poškodbancev na mestu nesreče so sedaj zadolženi gasilci-reševalci. Pri reševanju na mestih nesreče sedaj ne sodelujejo medicinski tehniki, temveč šele po prevozu do rešilne postaje. Medicinski tehniki rešilnih postaj ne zapuščajo iz preventivnih razlogov.

Analiza je pokazala, da je najbolj obremenjena rešilna postaja Plavž-Jeklarna, ki opravi 40-45% vseh storitev. Rešilna postaja Valjarna Bela opravi 25-30% vseh storitev, rešilni postaji Javornik in HVŽ pa le po 15-20% vseh storitev. Če upoštevamo delovni čas, so rešilne postaje najbolj obremenjene v dopoldanskem času 50-60%, popoldan okoli 30%, ponoči je obremenjenost najmanjša, le 10-15%. Tako kot ponoči je manjša obremenjenost tudi ob prostih sobotah, nedeljah in praznikih.

Zelo malo se uporabljajo v TOZD omarice prve pomoči, razen v TOZD, ki so oddaljene od rešilnih postaj. Omarice prve pomoči se redno dopolnjujejo s sanitetnim materialom. V vseh TOZD so delavci, ki so opravili tečaj prve pomoči.

V 4. točki je pojasnjen osnutek predloga nove organiziranosti zagotavljanja prve pomoči poškodovanim in naglo zbolelim delavcem Železarne.

V predlogu zaenkrat ne predlagamo ukinitve nobene izmed številnih rešilnih postaj v Železarni.

Predlaga se ukinitve nočnih izmen na rešilnih postajah HVŽ in Valjarna Bela. Ostaja še nočna izmena na rešilni postaji Plavž-Jeklarna.

Uvede se dežurna reševalna ekipa, ki dela neprekinjeno (v vseh izmenah, tudi ob sobotah, nedeljah in praznikih). Stalno mesto dežurne ekipe je v prostorih poklicne gasilske reševalne čete Železarne in jo sestavljajo: sofer-reševalec z rešilnim avtomobilom, gasilec-reševalec in medicinski tehnik.

Ob večjih nesrečah se priključi reševalni ekipi tudi zdravnik Obratne ambulante Železarne.

Dežurna reševalna ekipa bo opremljena z vsemi pripomočki sedanjih rešilnih postaj, rešilnim avtomobilom, ki bo opremljen z nekaterimi novimi aparati za oživiljanje, UKW zvezo id. Vsi člani reševalne ekipe in dežurni zdravnik Obratne ambulante Železarne pa so tudi brezžično povezani s centrom zvez pri PGRČ.

Medicinski tehniki za reševanje ponesrečenih pri delu v tovarni oz. na terenu se bodo usposobili v Bolnici Jesenice.

Dežurna reševalna ekipa opravi triažo ponesrečenih na mestu nesreče.

V letu 1986 je predviden nakup novega sodobnejšega rešilnega avtomobila.

Nadaljuje se s tečajem prve pomoči delavcev v TOZD. V omaricah prve pomoči se spisek usposoblencev stalno dopolnjuje z novimi imeni.

Novi kadri prve pomoči pomenijo prispevek k družbeni samozasčitni. Poskusno delovanje nove dežurne reševalne ekipe bi uvedli za tri mesece.

Po tem času bi opravili analizo in se dokončno odločili o usodi delovanja dežurne reševalne ekipe.

V 5. točki pa so pojasnjeni razlogi za uvedbo dežurne reševalne ekipe, in sicer:

Za nov način reševanja ponesrečenih v Železarni smo se odločili zaradi pogoste kritike višjih zdravstvenih ustanov, ki so nam očitali, da je bilo reševanje težjih poškodovancev na mestu nesreče premalo strokovno opravljeno.

Od skupnega števila delavcev neposredne proizvodnje in vzdrževanja, dela na izmene 2790 delavcev, kar predstavlja 58% vseh delavcev v proizvodnji.

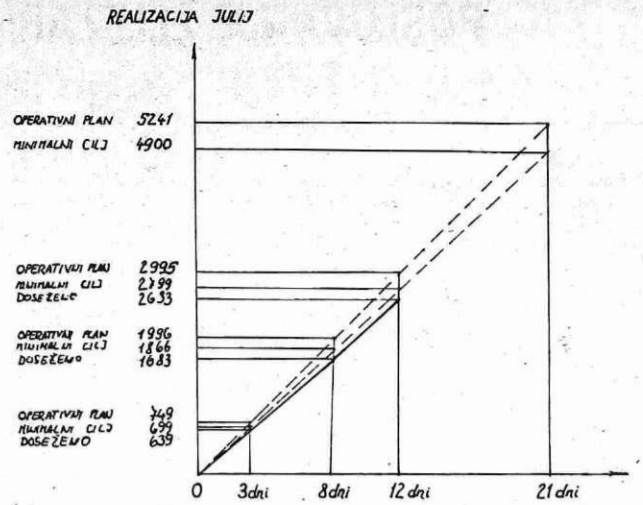
Hitro in strokovno nujenje prve pomoči na mestu nesreče bi znižalo število invalidov in umrlih delavcev Železarne.

Predlagano novo organiziranost reševanja ponesrečenih s pomočjo dežurne reševalne ekipe imajo že železarne v Sloveniji in Jugoslaviji.

Pri pripravljavanju strokovnega elaborata o novi organiziranosti rešilnih postaj in uvedbi dežurne reševalne ekipe so sodelovali: organizacijski oddelek SEO, vodja Obratne ambulante Železarne, vodja oddelka za zdravstveno in socialno varstvo iz kadrovskega sektorja in vodja poklicne gasilske in reševalne čete Železarne.

Izvleček iz elaborata pripravil organizacijski oddelek SEO

DOSEGANJE SKUPNEGA CILJA POSLOVANJA

V dvanajstih delovnih dneh julija smo dosegli 2633 mio din realizacije, kar je za 6% manj od minimalnega cilja in 12,1% manj od operativnega plana. Premica realizacije se počasi približuje minimalnemu cilju in ga bo ob dobrem poslovanju do konca meseca še lahko dosegla.

Oddelek za nagrajevanje

SOZD V PRVEM POLLETJU

Druga julija je bila v Ljubljani seja izvršilnega odbora delavskega sveta SOZD Slovenske železarne, kjer so razpravljali o poslovanju SOZD v prvem polletju in o sovlaganju v modernizaciji proizvodnje ferokroma v Tovarni dušika Ruše.

Pri oceni poslovanja prvega polletja je bilo ugotovljeno, da rezultati niso povsem zadovoljivi, kar še posebno velja za izvoz. Tega bo treba povečati, če si hočemo tudi v tretjem in četrtem četrtletju zagotoviti potrebne surovine in repromateriale iz uvoza. Ne glede na to pa v drugem polletju pričakujemo ugodnejše dohodkovne rezultate, »nenazadnje« zaradi povečanja cen izdelkov črne metalurgije, ki začne veljati v avgustu.

Povečale se bodo tudi prispevne stopnje za financiranje skupnih služb SOZD, in sicer zaradi sprememb v načinu obračunavanja dohodka. Tudi osebni dohodki v DSS naj bi se prilagajali rasti osebnih dohodkov v delovnih organizacijah, ob morebitnih izgubah pa bodo o tem posebej sklepali samoupravni organi.

V zvezi s sovlaganji v modernizaciji proizvodnje ferokroma je izvr-

šni odbor predlagal delavskemu svetu SOZD, da za nadaljevanje dogovorov pooblasti kolektivni poslovodni organ SOZD.

Železarski globus

JAPONSKA

Japonska vlada predvideva, da bo do leta 1990 japonska železarska industrija znižala porabo premoga za koksiranje. Še leta 1983 so ga porabili 66 milij. ton surovega jekla, leta 1990 pa naj bi ga 65 milij. ton za proizvodnjo okoli 130 milij. ton surovega jekla. To naj bi dosegli predvsem s proizvodnjo plemenitejših vrst jekla; za njihovo proizvodnjo je namreč potrebnih manj osnovnih železarskih surovin.

Odprema v TOZD Hladna valjarna Bela (foto I. Kučina)

V ZENICI NOV NAČIN NAGRAJEVANJA

V največjem jugoslovanskem metalurškem kolektivu v železarni Zenica potekajo v poletnih mesecih aktivnosti za sprejem novega sistema vrednotenja del in nalog. Nov samoupravni sporazum bodo sprejemali na referendumu meseca septembra 1985. Ocenjujejo, da bo referendum uspel in da bodo nov sistem nagrajevanja uveljavili že v zadnjem četrtletju letošnjega leta.

Delavci kritično ocenjujejo čas javne razprave, ki je organizirana v mesecih, ko je zaradi letnih dopustov odsotnih kar 40% delavcev. V času javne razprave bi morali razjasniti še mnogo vprašanj, saj so delavci imeli na besedilo kar 1.629 pripomb. To kaže, da so vsebinsko samoupravnega sporazuma analizirali z vso pozornostjo in odgovornostjo in da bo potrebno v času javne razprave še marsikaj pojasniti, predvsem pa delavcem odgovoriti, kakšno usodo so doživeli njihove pripombe. Stališča so si zelo nasprotujoča. Nekateri trdijo, da je samoupravni sporazum slabo pripravljen, da petletno delo na tem področju ni bilo uspešno in da referendum ne more uspeti. Spet drugi ocenjujejo, da ima nov samoupravni sporazum mnogo prednosti na področju nagrajevanja.

Vrednost nekaterih del in nalog, te so v manjšini, se bo tudi zmanjšala in tako bodo delavci, če ne izgubili, pa stagnirali glede na sedanjo analitično oceno. Mnogo več pa je tistih, ki jim bo sistem nagrajevanja zboljšal materialni položaj. Pri sestavi sporazuma so se držali načela, da je treba bolje vrednotiti proizvod-

no delo, težke delovne pogoje in kreativno delo.

Tudi zeniški železarji hočejo pred referendumom vedeti — podobno kot naši — kaj bo nov sistem vrednotenja prinesel posamezniku, koliko točk bo delavec dobil po novem sistemu. Na to vprašanje jim ne morejo odgovoriti, ker je nemogoče poskusno vrednotiti vsa delovna mesta. Veliko energije in znanja bodo v Zenici potrebovali, da bodo pojasnili stvari in ustvarili pogoje za primeren vzdušje.

Ob vsem tem pa se dobro zavedajo, da nov sistem sam po sebi ne prinaša večjega dohodka, ampak da je za to potrebno predvsem bolje delati.

Povzeto iz glasila zeniških železarjev Metalurg, št. 887, z dne 18. julija 1985

POSLOVANJE ŽELEZARNE JESENICE V PRVIH ŠESTIH MESECIH

Z začetkom letošnjega leta je stopil v veljavo novi zakon, ki ureja podrobnje ugotavljanja in razporejanja celotnega prihodka in dohodka. Spremenila se je struktura materialnih stroškov, ki sedaj vsebujejo tudi materialne stroške delovnih skupnosti, obresti za obratna sredstva, stroške prehrane med delom tudi za delavce v delovnih skupnostih in bančne stroške. Amortizacija nad minimalnimi stopnjami se pokriva v breme celotnega prihodka. Zato je seveda doseženi dohodek manjši, kot če bi ga ugotavljali po predpisih, veljavnih do 31. decembra 1984.

POSLOVANJE ŽELEZARNE JESENICE V PRVIH ŠESTIH MESECIH

V gospodarskem načrtu za leto 1985 smo načrtovali, da bomo v prvih šestih mesecih realizirali 40.000 milijonov dinarjev celotnega prihodka, in sicer s prodajo 179.610 ton naših osnovnih izdelkov, s prodajo stranskih izdelkov, opravljanjem storitev prevajanja ter interno realizacijo. Načrtovano prodajo izdelkov osnovne dejavnosti smo uresničili 101 %, za kar smo iztržili 27.231 milijonov dinarjev, oziroma 6 % manj, kot smo načrtovali. Vzrok je v 7 % slabšem asortimentu prodanih izdelkov ter nižje doseženi ceni na tujem trgu, kar nam je prineslo za 1.346 milijonov dinarjev nižjo realizacijo. V primerjavi s prvimi šestimi meseci 1984 smo iztržili za 96 % več, saj je bila struktura prodanih izdelkov za 2 % boljša, precej višja pa je bila tudi dosežena prodajna cena.

Celotni prihodek, dosežen v prvi polovici letošnjega leta, je torej znašal 37.358 milijonov dinarjev, kar je 7 % manj od načrtovanega ter 84 % več od doseženega v enakem obdobju lanskega leta.

Temeljne organizacije so zaloge nedovršene proizvodnje, polizdelkov in končnih izdelkov do konca prvih šestih mesecev sicer zmanjšale za 7.423 ton, vendar odprema v zadnjih dneh obračunskega obdobja pomeni tako imenovano blago na poti, ki povečuje vrednost zalog, kajti dolžniško-upniško razmerje se ni nastopilo. V bilanci zaradi tega izkazujemo povečanje zalog za 591 milijonov dinarjev.

Stroški proizvodnje so znašali 32.689 milijonov dinarjev ter so za 6 % manjši od planiranih, dosežene v lanskem letu pa so presegle za približno 64 %.

V okviru stroškov je bila amortizacija po minimalnih, z zakonom določenih stopnjah večja od načrtovane zaradi obračunavanja amortizacije na osnovi večzmenjskega obratovanja, prenosa tečajne razlike, nastale pri preračunu tujih kreditov v nabavno vrednost osnovnih sredstev ter kolavdacije novih osnovnih sredstev (predvsem v TOZD Valjarna debele pločevine). Zaradi že omenjenih vzrokov in revalorizacije osnovnih sredstev konec leta 1984 je bila amortizacija v prvi polovici leta 1985 za 102 % večja od obračunane amortizacije v prvih šestih mesecih 1984.

Materialni stroški niso dosegli načrtovanih, znašali so 28.371 milijonov dinarjev. Njihov zaostanek za planiranimi je le malo nižji od zaostanka doseženega celotnega prihodka glede na planirani celotni prihodek. Temeljne organizacije izkazujejo znižanje planiranih stroškov, vendar so stroški zaradi višjih cen surovin od cen, vkalkuliranih v planske kalkulacije, porasli za 1.271 milijonov dinarjev, kar znaša 4,5 % vseh materialnih stroškov, posebni stroški izvoza pa so znašali 153 milijonov dinarjev. V primerjavi s prvimi šestimi meseci 1984 so materialni stroški porasli za 58 %.

Obresti so glede na lansko enako obdobje sicer močno porasle — za 144 %, čemur je vzrok močno povečanje obrestne mere, vendar pa predstavljajo le 1 % vseh prenešenih vrednosti.

Precej višji so tudi drugi stroški poslovanja, med katerimi so največje negativne tečajne razlike, nastale pri preračunu kredita za obratna sredstva, odplačilih tujih kreditov,

neodplačanih deviznih anuitetah ter terminskih nakupih, ki so znašale 267 milijonov dinarjev. Glede na lansko enako obdobje so večje za 72 %.

Porabljena sredstva so rasla počasneje kot celotni prihodek oziroma obseg poslovanja, kar pomeni višjo rast dohodka, ki je znašal 4.734 milijonov dinarjev. S prihranki od inovacij in racionalizacij so naši delavci ustvarili 137 milijonov dinarjev ali 3 % doseženega dohodka.

Obveznosti iz dohodka so dosegle višino 2.035 milijonov dinarjev. Glede na lansko enako obdobje so porasle za 92 %. Precej so se povečali vsi prispevki, katerih osnova za izračun je doseženi dohodek, ki je bil v prvih šestih mesecih 1984: leta izredno nizke.

Čisti dohodek je znašal 2.699 milijonov dinarjev. Za osebne dohodke smo namenili 2.236 milijonov dinarjev, kar je 88 % več, kot v prvem polletju 1984. Čisti osebni dohodek na delavca v Železarni je v prvi polovici leta 1985 znašal 44.525 dinarjev ter je bil za 90 % večji od izplačanega čistega osebnega dohodka v lanskem enakem obdobju. Temeljne organizacije, ki so prvo polovico leta 1985 zaključile pozitivno, so na sklade začasno razporedile 546 milijonov dinarjev. Z izgubo 122 milijonov dinarjev pa je to obdobje zaključilo pet temeljnih organizacij: Plavž, Jeklarna,

CELOTNI PRIHODEK IN NJEGOVA RAZPOREDITEV ZA ČAS OD 1. januarja DO 30. junija 1985

(Leto 1984 je prilagojeno novemu zakonu o celotnem prihodu)

v 000 din

Opis	Načrt		Realizacija		Indeks	
	I.—VI. 85	I.—VI. 84	I.—VI. 84	I.—VI. 85	5:3	5:4
1. Celotni prihodek	40.100.448	20.353.869	37.357.464	93,2	183,5	—
2. Sprem. v zal. proiz.	—	+420.564	+65.965	—	—	—
3. Obseg poslovanja	40.100.448	20.774.433	37.423.429	93,4	180,1	—
4. Prenešene vrednosti	34.865.787	19.988.962	32.689.002	93,8	163,5	—
4.1 Materialni stroški	31.003.916	17.912.794	28.370.671	91,5	158,4	—
4.2 Amortizacija	2.323.528	1.402.355	2.835.769	122,1	202,2	—
4.3 Obresti	515.838	147.195	358.688	69,6	243,7	—
4.4 Drugi str. posl.	1.022.505	526.618	1.123.874	110,0	213,4	—
5. Dohodek	5.234.661	785.471	4.734.427	90,5	602,8	—
6. Obvezn. iz dohodka	2.186.350	1.058.800	2.034.970	93,1	192,2	—
7. Čisti dohodek	3.048.311	—273.329	2.699.457	88,6	—	—

Valjarna bluming-štekla, Valjarna debele pločevine in Vratni podboji.

Ob upoštevanju čistega dohodka, ki so ga temeljne organizacije začasno razporedile na sklade, znaša konsolidirani čisti dohodek 424 milijonov dinarjev.

Zaradi visoke inflacije in močno spreminjajočih pogojev proizvodnje in trženja so primerjalni rezultati letošnjega in lanskega enakega obdobja pomanjkljivi in večkrat ne dajejo dovolj realne slike za ugotavljanje dejanskega stanja, zato bomo primerjali nekatere elemente celotnega prihodka in njegove razporeditve na prvo tromesečje 1985. leta.

V drugem tromesečju 1985 smo sicer prodali 5.176 ton manj izdelkov, vendar smo realizirali za 16 % več celotnega prihodka zaradi višjih prodajnih cen naših izdelkov v drugem tromesečju ter večje interne realizacije.

Skupna proizvodnja je bila večja za 3.631 ton, vendar so se stroški povečali le za 9 %, torej manj, kot je porasel celotni prihodek, zato je doseženi dohodek v drugem tromesečju tudi toliko večji. Temeljne organiza-

cije so tudi v obdobju april—junij dosegle nižje stroške od načrtovanih, vendar so bili stroški zaradi višjih cen surovin in energije v drugem tromesečju večji za 1.180 milijonov dinarjev glede na prvo tromesečje 1985.

Stroški energije so v drugem tromesečju porasli le za 4 %, saj smo porabili manj posameznih energetskih medijev.

Drugo tromesečje 1985 je bilo torej precej bolj uspešno. Zmanjšal se je razkorak med cenami naših izdelkov in cenami surovin in energije, manjša pa je bila tudi poraba.

Ker so stroški rasli počasneje kot celotni prihodek, je tudi struktura posameznih elementov bilance v celotnem prihodu ugodnejša, povečal pa se je delež obveznosti iz dohodka od 5,3 % na 5,6 % zaradi višje doseženega dohodka v drugem tromesečju 1985.

V prvem tromesečju 1985 je bila struktura stroškov naslednja: stroški porabljenih surovin in materiala 47 %, energije 18 %, amortizacija 8 %, obresti 0,9 %, del čistega dohodka za osebne dohodke pa 6,1 %.

V drugem tromesečju predstavljajo stroški porabljenih surovin in materiala 45 %, energije 16 %, amortizacija 8 %, obresti 1 %, del čistega dohodka za osebne dohodke pa 5,9 %.

Prvo polletje 1985 smo zaključili z izgubo v višini 122 milijonov dinarjev. Glavni vzroki izgube so še vedno v razkoraku med cenami naših izdelkov ter cenami surovin in energetskih medijev, ki je bil izrazitejši v prvem tromesečju letošnjega leta, nedoseganju planirane strukture prodanih izdelkov ter večjega izpada prihodka od izvoza, kot je bilo načrtovano.

OB 35-LETNICI SAMOUPRAVLJANJA: PRVI PREDSEDNIKI DELAVSKEGA SVETA ŽELEZARNE

FRANC GAŠPERIN

Pokojni Franc Gašperin je bil predsednik delavskega sveta naše železarne od leta 1958 do 1960. V tem obdobju smo na Jesenicah veliko gradili in obnavljali. Rodil se je 23. oktobra 1920 na Jesenicah. Po končani meščanski šoli in delavskem tehnikumu se je kot metalurški tehnik leta 1939 zaposlil v žični valjarni kot pomožni delavec.

Od leta 1942 do 1945 je bil interniran v Dachau, po osvoboditvi pa se je spet zaposlil v žični valjarni, kjer je delal do leta 1970, nazadnje kot obratovodja.

Od leta 1961 do 1965 je bil podpredsednik občinske skupščine Jesenice, po letu 1970 pa je bil aktiven v Kranjski gori, kjer je živel.

Delavski svet Železarne je v letu 1958 veliko pozornosti namenil pogostim bolovanjem, nabavi osnovnih sredstev, zmanjševanju stroškov, delovanju obratnih delavskih svetov, strokovnemu usposabljanju in problemom martinarne in valjarn.

Glede delovanja obratnih delavskih svetov v Železarni zasledimo, da so na skupni seji tovarniškega odbora sindikata in tovarniškega komiteja ZKJ 28. avgusta 1958 obravnavali tudi vprašanje nadaljnega obstoja grupnih in obratnih delavskih svetov naše železarne. Po temeljiti obravnavi so sprejeli sklep, da se grupni in obratni delavski sveti, ki so bili oblikovani leta 1953 oziroma leta 1956, ukinejo.

Delavsko samoupravljanje se je z oblikovanjem obratnih delavskih svetov hotelo približati delavcem, da bi se čim bolj sprostita inicijativa za čim širše demokratično upravljanje nad proizvodnimi sredstvi. Rezultati pa so pokazali, da takšno delavsko upravljanje v okviru obratnih in grupnih delavskih svetov ni imelo zaželenih učinkov. Oblikovali smo namreč delavske svete, nismo pa uredili razmer in jim dali materialne osnove, na kateri bi lahko deloval tak delavski svet. Rezultat ustanovitve teh delavskih svetov je bil, da so

OBVESTILA KOLEKTIVU — OBVESTILA KOLEK

RAZPORED DEŽURNIH ŽELEZARNE OD 29. JULJA DO 4. AVGUSTA

29. julija, Jože KRAMAR, vodja TOZD Energetika, Mojstrana, Dovje 112.

30. julija, Boris PESJAK, vodja FRČ Jesenice, Cesta revolucije 2, tel. št. 82-726.

31. julija, Franc GASSER, vodja TOZD Profilarna, Žirovnica, Moste 22/b, tel. št. 80-333.

1. avgusta, Tomaž KAVČIČ, vodja TOZD Vratni podboji, Radovljica, Langusova 39.

2. avgusta, Tine MARKEŽ, vodja TOZD Vzdrževanje, Jesenice, Cesta talcev 4/a, tel. št. 83-345.

3. avgusta, Martin ŠKETA, vodja SEO, Bled, Alpska 1, tel. št. 77-130.

4. avgusta, Emil AZMAN, vodja sektorja novogradenj, Žirovnica, Breg 129, tel. št. 80-243.

Dežurstvo je vsak delovni dan od 14. do 6. ure zjutraj naslednjega dne, in sicer tako, da je dežurni v tem času dosegljiv doma. Ob sobotah, nedeljah in praznikih traja dežurstvo od 6. ure do 6. ure naslednjega dne.

V času dežurstva mora dežurni opraviti en obhod po Železarni, svoja opažanja vpisati v dežurno knjigo ter o tem poročati ob predaji dežurstva podpredsedniku poslovnega odbora.

DEŽURNI ZA VZDRŽEVANJE V ŽELEZARNI

DATUM:	DNEVNI:	NOČNI:
PONEDELJEK — 29. 7.	AVGUST NOVŠAK	JANĀZ ARH
TOREK — 30. 7.	JANEZ VEHAR	MILAN RAVNIK
SREDA — 31. 7.	MITJA BENEDIČIČ	MARJAN TRONTELJ
ČETRTEK — 1. 8.	BRANKO GERČAR	IVAN ŠENVETER
PETEK — 2. 8.	BORUT CEGNAR	BRANE CEPIČ
SOBOTA — 3. 8.	DUŠAN POLAJNAR	ZDENKO CUND
NEDELJA — 4. 8.	JOŽE RAVNIK	JANEZ KOVAČ

SLUŽBA OBRATNE AMBULANTE

Od 29. julija do 3. avgusta bodo delale naslednje ambulante: DOPOLDNE: II. obratna ambulanta: dr. Janez Zaletel in IV. obratna ambulanta-dr. Ivica Vreš.

Dispanzer za borce od 6.30 do 8. ure: dr. Ivica Vreš.

POPOLDNE: I. obratna ambulanta: dr. Metod Rešek.

Sobota, 3. avgusta, samo dopolne: I. obratna ambulanta-dr. Metod Rešek in IV. obratna ambulanta: dr. Ivica Vreš.

ZOBNE AMBULANTE: DOPOLDNE bodo zobne ambulante zaradi letnih dopustov zaprte.

POPOLDNE: I. zobna ambulanta: v. dent. Viktor Stražišar.

Sobota, 3. avgusta, samo dopolne: I. zobna ambulanta: v. dent. Viktor Stražišar.

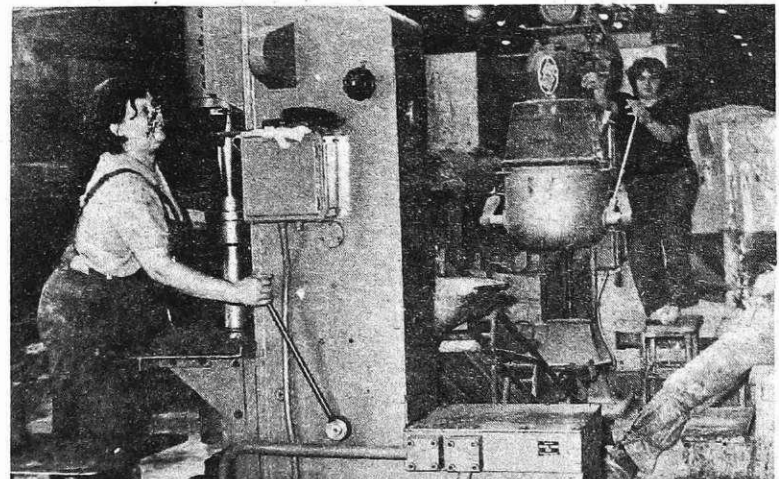
Na osnovi sklepa odbora za delovna razmerja pri DS TOZD Valjarna bluming-štekla

OBJAVLJAMO

proste delovne naloge
brusilec slabov in blumov na CM strojih 8. kat. 4 osebe

POGOJI: poklicna šola — ključavničar.

Prijave z dokazili pošljite v 8 dneh na naslov: Kadrovski sektor Železarne Jesenice, Cesta železarjev 8, Jesenice. Posebne prijavnice dobite na sprejemnem oddelku ali pri tajnicah.

V TOZD Elektrode (foto I. Kučina)

Franc Gašperin

se v obratih pristojnosti prepletale. Zaradi neresenih osnovnih vprašanj, kako in na kakšen način naj bi delovali obratni delavski sveti, so na skupni seji ugotovili, da obratni in grupni delavski sveti kot samostojni organi upravljanja sploh niso mogli obstajati.

Tudi vloga sindikalnih organov v podjetju se je bistveno spremenila. Mnogo problemov, ki jih je poskušal reševati grupni ali obratni delavski svet, bi pravzaprav morale reševati sindikalne organizacije s politične strani ali pa obratovodstva po upravni liniji.

Namesto obratnih delavskih svetov so prešli na delo obratnih sestan-

kov članstva, kjer naj bi reševali vse tiste probleme, s katerimi se je do tedaj ukvarjal obratni oziroma grupni delavski svet.

Probleme martinarne in valjarn so člani delavskega sveta obravnavali na izredni seji, ki je bila 16. decembra 1958. Ugotovili so, da je proizvodnja v martinarni kljub obratovanju s šestimi pečmi manjša in da martinarna verjetno ne bo izpolnila svoje proizvodne naloge v letu 1958. Vprašljivo je bilo tudi delo valjarn, saj je njihovo delo zelo odvisno od tega, kako obratuje martinarna.

V letu 1958 je bilo še veliko zanimivosti, vendar navedimo le nekatere: ustanovna skupščina sodelavcev stalne razstave Železarne Jesenice, 20-letnica šamotarne, osebni dohodek namesto plače, mojstrska šola je dala prvih 48 absolventov, na Jesenicah je bilo strokovno posvetovanje slovenskih livarjev, valjarna tanke pločevine je praznovala 25-letnico.

Leto 1959 je bilo v znamenju praznovanja 90-letnice Železarne Jesenice, največja slovesnost pa je bila ob občinskem prazniku. Tako je po slovesni seji delavskega sveta Železarne predsednik delavskega sveta Franc Gašperin predal namenu nov parkirni prostor pred Železarno, ki je bil za Jesenice z ozirom na razvoj motorizacije prepotreben. Otvoritev parkirnega prostora se je udeležila tudi velika množica delavcev, ki so ravno odhajali z dela.

V tem letu smo na Jesenicah dobili novo otroško kliniko, na Javorniku je bil ustanovljen radioamaterski klub, oblikovani pa so bili tudi načrti za zgraditev novega delavskega doma.

Lilijana Kos

SEJE ODBOROV ZA GOSPODARSTVO

TOZD Hladna valjarna Bela

Odbor za gospodarstvo v TOZD Hladna valjarna Bela je na svoji 1. seji 27. junija obravnaval predlog operativnega programa skupne in blagovne proizvodnje za mesec julij ter spremembo participacij na premijo za višjo produktivnost za žerjavovodje. Po operativnem planu naj bi v juliju izdelali 8200 ton, od tega 2000 ton uslug, 2900 ton dinamno jekel, 350 ton nizkoogljčnih jekel, 600 ton C kvalitete in 2350 ton nizkoogljčnih jekel.

Skupna količina izvosa v juliju naj bi znašala 1980 ton (800 ton dinamno jekel, 180 ton nerjavnega jekla, 700 ton nizkoogljčnih jekel in 300 ton plavljenih trakov).

Družbeni plan po mnenju odbora za gospodarstvo ne zagotavlja normalnega poteka dela. Zato je odbor sklenil, naj vodja TOZD plan ponovno preveri. Če se bo ugotovilo, da je plan realen, potem naj plan ostane tak, kot je, drugače naj se to vprašanje izpostavi na »centralnem« odboru. Odbor je tudi ugotovil zaostajanje pri izvozu nerjavnega jekla za ČSSR in meni, da je na ravni Železarnice treba povečati proizvodnjo nerjavnega jekla, da ga bo dovolj za izvozne in domače potrebe.

Na zahtevo SDS se je odbor odločil, da se participacija na premijo za višjo produktivnost za vse žerjavovodje spremeni s 70 na 100 %, in sicer že s 1. junijem 1985.

Obravnavo kvalitetne problematike je odbor preložil na naslednjo se-

jo. Vodstvo adjustaže je zadalžil, da pripravi poročilo o ukrepih, ki naj bi zagotovili enakomerno odpremo.

Pod razno je obravnaval tudi nekaj prošelj za brezplačno dodelitev pločevine. Tako je krajevni skupno-

sti Dovje-Mojstrana podaril 24 kg pločevine 0,5 x 1000 x 2000 za izdelavo košev za smeti in ZTS Špikov odred z Blejske Dobrave 3 plošče navadne pločevine za popravilo vozila, medtem ko naj Turistično društvo Žirovnica, ki je prosilo za 40 kvadratnih metrov navadne pločevine za pokritje paviljona na prireditvenem prostoru v Završnici, pločevino kupi po maloprodajni ceni na mali prodaji.

TOZD Vratni podboji

Odbor za gospodarstvo v TOZD Vratni podboji je na 2. seji 28. junija obravnaval kvalitetno problematiko, poročilo o izvajanju ukrepov za odpravo izgube ter proizvodni plan za mesec julij.

Poročilo o kvalitetni problematiki, ki ga je pripravil tehnolog TOZD, se nanaša na tri glavne točke: problem lakiranja oziroma površinska zaščita kovinskih podbojev, kvaliteta izdelave izdelkov ter reklamacije. V zvezi s površinsko zaščito podbojev ugotavljajo naslednje slabosti: hrapava površina in slabo pokrivanje zavese na površini. Da bi te slabosti odpravili, bodo poostrihi vhodno kon-

trola barve in pogojev barvanja, barvo obvezno filtrirali, pazili na kvaliteto in mešanje barve (skušali bodo pridobiti več možnih dobaviteljev barve), pa tudi na kvaliteto razmaščanja. Bolj bodo tudi skrbeli, da se bo nivo barve v koritu držal na konstantni višini ter za boljše vzdrževanje naprav v lakirnici. Pri vsakem od teh ukrepov je tudi navedeno, kdo je konkretno za kaj odgovoren. V zvezi s kvaliteto izdelave izdelkov bodo posebno pozornost namenili odpravljanju naslednjih slabosti: vhodni kontroli polizdelkov, slabemu varjenju na kotnem varilnem stroju in točkovnem varilnem stroju, dimenzijskim odstopanjem in slabemu vložku — profilu. Posebni ukrepi so predvideni tudi za odpravo reklamacij.

Iz poročila o izvajanju ukrepov za boljše rezultate TOZD je po mnenju odbora razvidno, da jih dosledno izvajajo, pa tudi, da jih je potrebno še dopolnjevati. Poostrihi morajo tudi vhodno kontrolo pri prevzemu materiala.

Potrnil je plan za mesec julij v višini 130 ton.

Kot pomoč pri organiziranju srečelova je gasilskemu društvu Zabrznica sklenil podariti en vratni podboj. Enemu delavcu je odobril malo uslugo, in sicer izdelavo dveh oken 110 x 70. Sklenil je tudi, da se 127 vratnih podbojev z nadsvetlobo da na malo prodajo po enotni ceni 2000 din ter da se spremeni dosedanja cena sodov, v katerih je bila barva, s 150 na 350 din.

TOZD Hladna valjarna Jesenice

Odbor za gospodarstvo v TOZD Hladna valjarna Jesenice je na svoji 1. seji 15. junija razpravljalo o proizvodnji in uresničevanju stabilizacijskih ukrepov v mesecu aprilu in maju ter o planu za mesec junij in julij.

V aprilu so izdelali 2155 ton in dosegli 11.415.796 din prihranka, v maju pa so izdelali 2188 ton in dosegli 6.816.92 din prihranka, kar pa se vedno ocenjujejo kot ugodno, saj so imeli probleme z valji, zastojem, slabo kvaliteto vložka in pomanjkanjem delavcev. Plan za mesec junij v višini 2100 ton ter za mesec julij v višini 2000 ton je odbor potrdil, pri čemer pa opozarja na vprašanje dobave kvalitetnega vložka in pomanjkanje delavcev.

Odbor moti tudi limit 30 nadur. Zato je predlagal, naj bi SEO izračunal premije za tiste delovne naloge, kjer je delovni proces neprekinjen in neobhodno potreben in kjer je zato prezešana kvota nadur.

V zvezi s spremembo participacije na premijo za višjo produktivnost za žerjavovodje je odbor v tej TOZD sprejel nekoliko drugačen sklep kot odbor v TOZD HVB, saj je menil, da

bi s to odločitvijo počakali, »saj bi verjetno dosegli le nasprotni učinek in nezadovoljstvo v oddelkih«. Odbor meni, da je v zvezi s tem potrebno napraviti »detaljnijo analizo«.

Odbor je tudi sklenil, da se delavcu, ki je popravil osem mikrometrov, izplača denarna odškodnina po 1000 din za mikrometer, delavcu, ki sam naklada in razklada kamion pa izplača po 2000 din za april, maj in junij. Razredni skupnosti metalurškega 3. letnika CSUI je odobril 300 kg odpadnih HVT za srečelov, Sankškemu klubu Jesenice 100 komadov lamel 1300 x 40 x 4 mm in 100 komadov lamel 1300 x 30 x 3 mm za izdelavo sank, Odbojarskemu klubu Jesenice 500 kg odpadnih HVT (za večjo dejavnost v klubu, posebno pri pionirskih ekipah), KUD Jaka Rabič Mojstrana pa 870 kg odpadnih HVT (materialna pomoč za osnovno dejavnost kulturno-umetniškega društva).

TOZD Profilarna

Odbor za gospodarstvo v TOZD PROFILARNA je na 2. seji 2. julija obravnaval plan za mesec julij ter kvalitetno problematiko. Plan 1720 ton bo po mnenju članov odbora dosežen, ker Bronx škarje delajo normalno in ker je tudi vložek planiran po družbenem planu.

Glede kvalitetne problematike pa je odbor ugotovil, da se oblikovanje profilov kot tudi kontrola pri oblikovanju profilov nista bistveno izboljšala. V mesecu juniju so prejeli tri interne reklamacije (iz TOZD Vratni podboji) in eno zunanjo. Sklenili so, da se izmeček zaradi slabega izplena ne prizna kot reklamacija v TOZD

Vratni podboji, da pa se reklamacija iz TAM Maribor (vzrok so fiksne dolžine) prizna.

Turističnemu društvu Žirovnica, ki je prosilo za pomoč v materialu za urejanje prireditvenega prostora v Završnici, je odbor odobril 300 kg odpadnega profila.

TOZD Žičarna

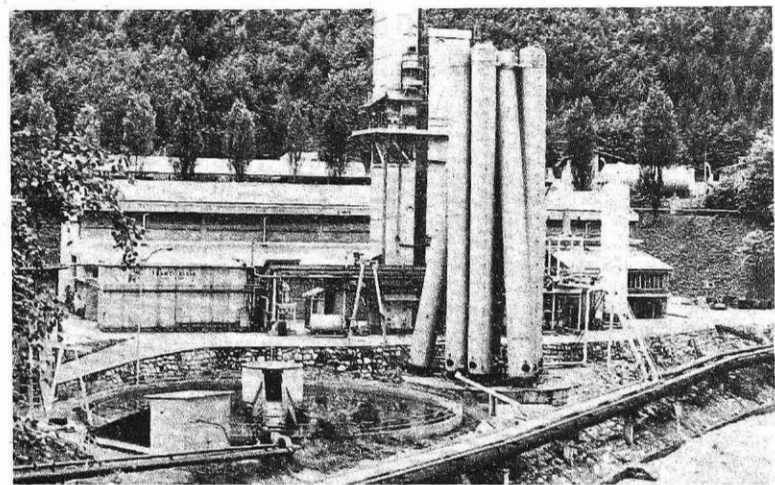
Odbor za gospodarstvo v TOZD Žičarna je na 2. seji 26. junija obravnaval proizvodne rezultate za mesec maj, operativni plan za julij ter kvalitetno problematiko.

Odbor je ugotovil, da je bilo v maju izdelane 3643 ton vlečene žice (za prodajo 2833 ton). V mesecu juliju naj bi po operativnem planu (ki je enak družbenemu) izdelali 3500 ton vlečene žice (od tega za prodajo 2570 ton).

Razpravljali je tudi o reklamacijah v mesecu maju. Od starih so bile tri upravičene, ena pa neupravičena. Reklamacijo so prejeli že tudi za svoj novi izdelek — nerjavno žico — in sicer za Ø 1,2 in Ø 1,6 mm zaradi nečistoče in hrapavosti površine. Ugotovili so tudi, da uporabniki te žice niso opremljeni z aparati za varjenje z visokolegiranimi žicami, pa tudi, da varilci niso dovolj strokovno usposobljeni. V okviru te točke (kvalitetna problematika) so se seznanili tudi z dopisom SEO — oddelek za nagrajevanje o stimuliranju kvalitetnejše proizvodnje.

Na predlog komisije za inovacije in tehnične izboljšave so potrdili tudi izplačila določenega zneska rente (znesek v sklepkih ni naveden) za »Vgradnjo dodatnega vodilnega telesa in prestavitve obstoječe dresure pri navijalniku VAC žice«, za »Izdelavo in zamenjavo vodoravnih odvijalnih linij s pokončnimi odvijalci«, za »Montažo nastavka in mikrostikala za ustavitve stroja pri trganju žice« ter za koristni predlog »Povečanje kapacitete enožilne elektrolične čistilne naprave za nerjavno žico«.

Prošnjo gasilskega društva Zabrznica za denarno pomoč ali dobiček je odbor zavrnil, ker ne razpolaga z denarnimi sredstvi za te namene, oziroma zato, ker je bil na 24. redni seji sprejet sklep, da vse prošnje obravnavajo po zaostrenih kriterijih.

Kisikarna Sava (foto I. Kučina)

PREGLED SESTANKOV SDS

Po programu samoupravnih aktivnosti za mesec julij naj bi samoupravne delovne skupine do 20. julija razpravljale o osnutku dolgoročnega plana občine Jesenice za obdobje od leta 1986 do 1995 oziroma za določena področja do leta 2000 ter o dolgoročnih planih razvoja SIS do leta 2000 skupaj s SaS o temeljnih planih SIS za obdobje 1986 do leta 1990. Precej SDS pa je poleg tega obravnavalo, oziroma se je seznanilo tudi s smernicami in elementi za pripravo srednjeročnega plana Železarnice Jesenice ter s predlogom SaS o spremembah in dopolnitvah SaS o združitvi v LB — združeno banko. Vseh zapisnikov seveda do danes (23. julija) še nismo prejeli.

Iz TOZD JEKLARNA smo prejeli zapisnike SDS SM peči 3, livna jama 3, priprava vložka 2, 3 in 4, elektropeči 1 ter ponovno gospodarstvo 1, 2 in 3. SDS so (večinoma) poleg še omenjenih zadev obravnavale tudi program ukrepov za izboljšanje poslovanja v TOZD Jeklarna. SDS priprava vložka 3 opozarja na »nemogoče razmere v pripravi vložka« (pomanjkanje kadra na ključnih delovnih nalogah: žerjavovodje, tehtalci...). Te probleme je treba po mnenju SDS začeti reševati takoj, da ne bi ostali pred zimo brez ljudi. Tudi SDS priprava vložka 4 opozarja, da je treba izmene popolniti, »kajti v pripravi vložka trenutno manjka vsaj 14—15 delavcev«. SDS elektropeči 1 v zvezi z izvajanjem sklepov prejšnjega sestanka SDS ugotavlja, da se razmere premikajo na bolje, da pa je vložek še vedno »precej vprašljiv«. SDS ponovno gospodarstvo 2 in 3 sta se pod razno seznanili tudi z izgubo svoje TOZD v prvem četrtletju, opozorili pa so tudi na nekatere težave, s katerimi se srečujejo pri svojem vsakdanjem delu. Žlebarji so se pritoževali, da žleb na drugi peči še vedno ne dela brezhibno (tudi po remontu). Pravi, da manjka ročaj za reguliranje zraka in da so že večkrat klicali ključavničarje, ki pa tega ne popravijo. Ker gorilci na žlebu nimajo zraka (teče samo plin) je težko regulirati plamen. Gorilec je v redu samo na šesti peči, drugod pa jih je treba popraviti.

Iz TOZD VALJARNA BLUMING-ŠTEKEL smo prejeli zapisnike SDS adjustaža bluming 2 (dva) in 3. SDS adjustaža bluming 2 v zvezi z dolgoročnim planom občine razmišlja takole: »Mnenja smo, da mi poleg našega trdega dela ne moremo reševati še problemov, ki bodo leta 2000. Mi vemo, da svoje plane še kar dobro, čeprav z okrnjeno delovno silo« izpolnjujemo. Mnenja smo, če bodo še planirani in ostali napovedovalci tako pritiskali, da bomo leto 2000 kar dobro pričakali.« V zvezi s smernicami za pripravo plana Železarnice pa še posebej — poleg pomanjkanja delavcev — izpostavlja problem vzdrževanja: »Če naprave niso vzdrževane, kot je treba, nam ne pomagajo nobeni plani in akti.« 18 članov SDS adjustaže bluming 3 je do osnutka dolgoročnega plana občine sila skeptična: »Člani SDS menijo, da je dolgoročni plan občine Jesenice narejen popolnoma brez vsakega smisla in le zato, da imajo nekatere službe, katere obstajajo zaradi sebe samih, kaj delati, saj ne vemo ni-

ti, kaj in kako bo leta 1986, kako pa naj bi vedeli, kaj nas čaka leta 2000? Pri tem je, na primer, poglavje »Prebivalstvo, zaposlovanje in kadri« prav smešno, ker, kot je rekel eden od članov SDS, če bi zbrali na kup vse nosečnice, ne bi mogli točno reči, koliko nas bo 1. januarja 1986, kako pa potem nekdo lahko napiše, koliko moških in koliko žensk bo leta 2000?«

— SDS valjarna žice 3 (TOZD VALJARNA ŽICE) ugotavlja, da so na vprašanje glede kadrov dobili le delen odgovor in da je zato to vprašanje še vedno nerešeno.

Tudi SDS vodstvo TOZD in proizvodna linija (TOZD VRATNI PODBOJI) ugotavlja, da nista rešena še dva sklepa prejšnjega sestanka: a) problem prehrane v kantinah ŽJ in b) dodelava žage na liniji, ki pa že poteka.

SDS brusilnica 1 in 3 (TOZD JEKLOVLEK) v zvezi z izvajanjem sklepov in stališč prejšnjega sestanka SDS ugotavlja, da so bili odgovori podani, da so dela v teku, da pa »stanje še ni popolnoma sanirano«.

Iz TOZD STROJNE DELAVNICE smo prejeli zapisnike SDS materialna služba, priprava dela, težka obdelava 1 in 2, strugarna 1 in 2, strugarna valjev Javornik in Bela, orodjarna 1 in 2, konstrukcijska delavnica 1, ključavničarji strojev ter kovačnica-kalilnica. SDS priprava dela se je seznanila z odgovorom SEO o reorganizaciji priprave dela. Z odgovorom niso zadovoljni in predlagajo vrednotenje delovnih nalog na pripravi dela po novi razporeditvi delovnih nalog. SDS težka obdelava 1 je prejela odgovor sektorja novogradenj glede postavitev značne zavese in meni, da bi morale službe ta problem, »ki se vleče že v nedogled«, čimprej rešiti. Zahtevajo, da se problem odpravi do začetka zime. Podobnega mišljenja je tudi SDS težka obdelava 2, ki pa se pritožuje tudi zaradi stanja v garderobi. V umivalnici kaplja s stropa hladna voda (»na stropu so se pojavili že kapniki«), pa tudi zrači se jih ne (klima verjetno ne dela). Izrazili so tudi željo, da bi na steno garderobe montirali dva šušilca za lase. SDS strugarna 2 ponovno prosi za odgovor na vprašanje, ki so ga postavili na sestanku 13. maja letos. SDS orodjarna 1 meni, da se v osnutku plana občine premalo omenja razvoj kovinsko-predelovalne industrije in s tem v zvezi plan vzdrževanja metalurških naprav. Pod razno pa ugotavlja, da v planu razvoja ni povežave s padcem življenjskega standarda, oziroma se ne omenja dvig življenjske ravni do leta 2000. Vprašuje, kaj so storile DPO glede padca življenjskega standarda. Podobno ugotovitev in vprašanje si zastavlja tudi SDS orodjarna 2. Vprašujejo tudi, zakaj so njihove premije že leta enake, življenjski stroški pa vsak teden večji. SDS konstrukcijska delavnica 1 v zapisniku omenja, da je »razlogi obeh planskih dokumentov sledila burna razprava vseh prisotnih«, da pa bistvenih pripomb na osnutku planskih dokumentov nimajo. Pod razno so nekateri člani SDS opozorili, da v orodnem skladišču nekaterega orodja na dobijo ter da je za posamezna orodja treba dalj časa čakati, preden ga v skladišču nabavijo. Tudi SDS ključavničarji strojev meni, da je v planskih dokumentih premajhen poudarek dan dvigu osebnega standarda, prav tako pa je premalo poudarjen nadaljnji razvoj kovinsko-predelovalne industrije. SDS kovačnica-kalilnica pa ponovno opozarja na iztrošenost strojev v kovačnici.

SDS delavnica elektroenergijske 2 (TOZD REMONTNE DELAVNICE) je poleg zadev, ki smo jih omenili v uvodu, na sestanku 19. julija obravnavala tudi program ukrepov za odpravo vzrokov izgube za prvo četrtletje.

Iz TOZD VZDRŽEVANJE smo prejeli zapisnike SDS vzdrževanje Javornik 1 in 2, vzdrževanje HVZ 1 in 2 ter vzdrževanje Bela 1, 2 in 5. SDS vzdrževanje Javornik 1 in 2 imata pripombo glede dodatka na deficitarnost, ki so ga dobili strugarji specialisti. Menijo namreč, da so do tega dodatka upravičeni tudi ostali profili vzdrževalcev, če jih primanjkuje. V zvezi s planom občine pravijo, da bi se moral že v tem obdobju realizirati projekt »obvoznica, predor — Žirovnica« ter da je v osnutku premalo poudarjeno vprašanje prostorske ureditve Jesenic. Tudi pod razno so izpostavili več problemov. Tako predlagajo, da bi obdržali za pešce stari vhod na Javorniku, saj je novi v Trebežu precej oddaljen od avtobusne in železniške postaje. Ponovno opozarjajo, da kvaliteta toplega obroka ni zadovoljiva. Pritožujejo se, da se višina dnevne premije, odkar je bila uvedena, še ni spremenila in da taka, kot je, ne dosega svojega namena, to je: povečanja produktivnosti. Predlagajo povečanje dnevne premije v skladu z inflacijo. Zanima jih tudi, kaj je s kadri za vzdrževanje novih naprav v valjarni 2400 — finalizacija debele pločevine. Še nikjer namreč niso opazili, da bi kdo načel to vprašanje. Pričakujejo odgovor. Tudi s sedanjim načinom obračunavanja nadurnega dela niso zadovoljni. Zato predlagajo, naj se »prouči možnost izplačila dodatka za nadurno delo v primerih koriščenja ur ali možnost drugačnega urejanja (8 ur — 12 ur koristiti)«. SDS vzdrževanje HVZ 1 in 2 je v zvezi z izvajanjem sklepov prejšnjega sestanka SDS ponovno izpostavila vprašanje nemogočih pogojev garderob za vzdrževalce. SDS vzdrževanje Bela 1, 2 in 5 pa ugotavlja, da je njihovo stališče s prejšnjega sestanka realizirano: dobili so dva nova strugarja. V zvezi s planom občine pa izpostavljajo naslednjo problematiko: »Ko bo končana gradnja jeklarne 2, mislijo ustaviti oba plavža. Delavci se ne strinjajo z ustavitvijo plavžev. Plavž naj obratuje, II. naj bo v rezervi — remontu. Delavci dvomijo, da nam bo RMK Zenica vedno dobavljala grodelj. Plavžni plin se kot stranski proizvod rabi za pridobivanje tehnološke pare in elektrike (Železar, 27. junij). Pri planih SIS opozarjajo, da je treba izboljšati zobno zdravstvo. Tudi z bančnim sporazumom soglašajo pod pogojem, da se ne poveča režija. Pod razno pa SDS vprašuje, kdaj se bodo pričela dela na ogrevanju delavnice ter kje se zatika pri izdelavi smetalne naprave in varnostne sklopke Jumpinga. Žerjavovodje in strugarji niso zadovoljni, s 70 oziroma 50 % premije za izboljšanje proizvodnje, ampak zahtevajo 100 %, tako kot imajo ključavničarji. Na problematiko osebnih dohodkov in življenjskega standarda opozarjajo tudi drugi delavci: »Delavci postavljajo ostro zahtevo, da se povečajo OD. Osební dohodki zelo zaostajajo za rastjo življenjskih stroškov. Priče smo raznim podražitvam.«

SDS delavnica elektroenergijske (TOZD ENERGETIKA) opozarja na nekatera nerešena vprašanja, ki so jih postavili na prejšnjih sestankih (točka 4.1. z dne 13. maja 1985, 2.1. in 3.3. z dne 15. januarja 1985). Pod razno pa opozarja, da je treba nabaviti papirnate vrečke za sesalce za prah.

(nadaljevanje prihodnjic)

Center za proučevanje samoupravljanja in informiranje — Božidar Lakota

MLADI NAD PLANOM

V soboto, 20. julija, so brigadirji Mladinske delovne akcije Jesenice '85 končali s delom. Čeprav še niso izmerjeni vsi prekopani metri in preštete vse premetane lopate, lahko rečemo, da je bila akcija uspešna, saj so brigadirji namesto planiranih 10.000 opravili kar 14.500 norma ur. Čeprav niso delali predvidenih del, saj bi to v tej fazi del na jeklarni 2 ne bilo ekonomično, so torej vendarle krepko presegli cilj, ki so si ga zastavili na začetku akcije. V dobrem mesecu dni, kolikor je trajala, so brigadirji izkusili vrsto delovišč: hidrocentralo Trebež, kopali so kanale za vodovod in telefonski kabel, pripravljali traso plinovoda za novo jeklarno, planirali in humusirali izliv potoka Javornik, uredili plato pred valjarno bluming in obvozna cesto, na vevsti pa imajo tudi vse gradbiščne provizorije (elektrovodi, kanalizacije).

V vodstvu akcije so povedali, da so jih v začetku gledali s nezaupanjem. Vendar se je s prvimi rezultati začel spreminjati tudi odnos do brigadirjev. Na koncu so jih tudi vsi nejeverni Tomaži vzeli za svoje. Pač pa so z gradbeniki dobro sodelovali že od samega začetka.

Akcija je pokazala, da je pristočno delo eden boljših načinov, kako je mogoče v poletnih dneh zaposliti mlade Jeseničane, zato bi bilo treba z mladinskimi delovnimi akcijami na Jesenicah nadaljevati tudi v prihodnje. Možnosti je veliko, zlasti za manjše lokalne delovne akcije, z njimi pa bi omogočili smotrno preživljanje prostega časa tistim mladincem, ki so sicer prepuščeni cesti in samim sebi.

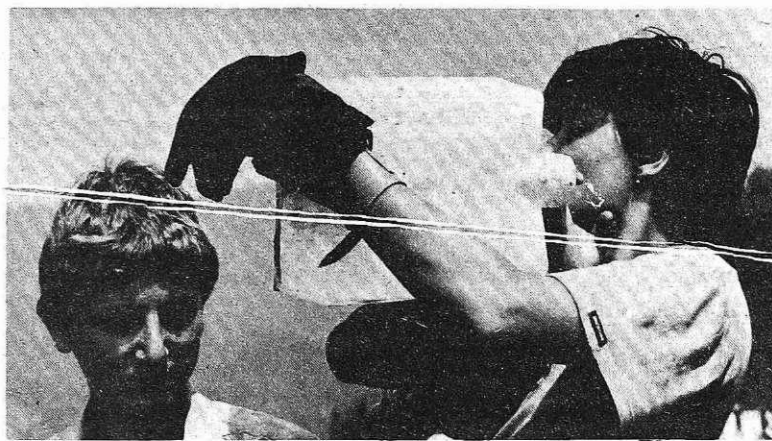
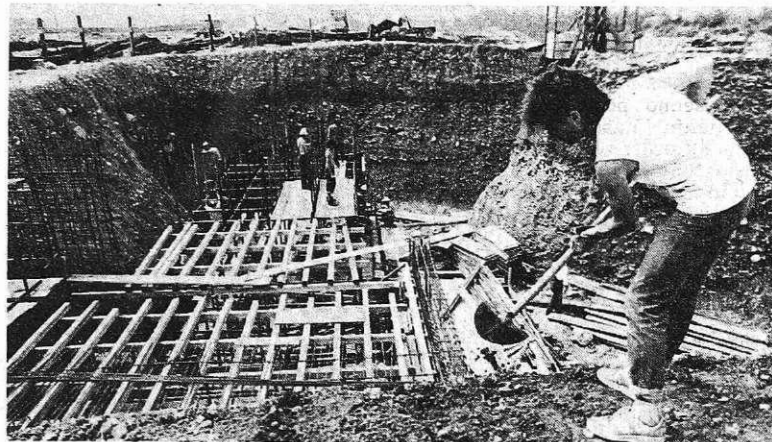
MDA Jesenice '85 je bila dobra šola tako za vodstvo akcije kot tudi za vse brigadirje. In še boljše za tiste, ki so na začetku zmajevali z glavami. Mladi so jim znova dokazali, da znajo in hočejo delati, le priložnost jim je treba dati.

Naša četica koraka

Najlepši emblem MDA Jesenice '85

Žeja

(foto B. Grce)

PRIPRAVLJENOST JE VEDNO BOLJŠA KAKOR GOLO PRIČAKOVANJE

TITO

CIVILNA ZAŠČITA V SKANDINAVSKIH DEŽELAH

Na Danskem je uprava za civilno obrambo v pristojnosti ministrstva za notranje zadeve. V svetu za civilno obrambo so predstavniki oboroženih sil, policije, protipožarne službe, zdravstva in komunalnih dejavnosti.

Na Švedskem spada uprava za civilno obrambo v pristojnost obrambnega ministra. Njen načelnik je obenem generalni direktor civilne zaščite v državi. Ta vodi tudi nacionalni svet civilne obrambe, v katerem je poleg njega še sedem članov, ki jih imenuje kralj.

V skladu z administrativno ureditvijo se deli civilna obramba v skandinavskih deželah na okrožja. Na Švedskem je šest okrožij, ki se delijo še na sektorje.

Zaščito prebivalstva pred orožji za množično uničenje zagotavljajo z gradnjo zaklonišč in z evakuacijo prebivalstva iz industrijskih središč. Zato danska vlada in vodstvo civilne obrambe menita, da so zaklonišča temeljna oblika zaščite prebivalstva v vojni. Kljub temu načrtujejo evakuacijo že iz mest, ki štejejo preko 10.000 prebivalcev.

Evakuacija je lahko bližnja ali daljna, popolna ali delna, hkratna ali etapna. Na območju, kjer potekajo boji, organizirajo bližnjo evakuacijo. Evakuacijo prebivalstva iz Kopenhagna določi vlada.

V skladu z Zakonom o civilni obrambi so dolžni vsi prebivalci sprejeti evakuirane osebe v svoje hiše, stanovanja in druge objekte. V takem primeru so dolžni evakuiranim osebam preskrbeti osnovna živila in vodo. Dansko državno vodstvo meni, da bo večina prebivalcev prostovoljno evakuirana.

Na Norveškem in Švedskem so obsežni planinski in gozdni predeli. Ker je prebivalstvo redko naseljeno, so pogoji za evakuacijo v teh oddaljenih in varnih predelih zelo ugodni. Evakuirali bi ljudi, ki ne sodelujejo v proizvodnji in niso obvezniki oboroženih sil. Načrtujejo evakuacijo za približno milijon ljudi.

Na Švedskem menijo, da je evakuacija pomožna oblika zaščite za prebivalstvo. To je povezano z vojaško-političnimi stališči državnega vodstva, ki meni, da je, če bo Švedska ostala nevtralna, uporaba jedrskega orožja na njenem ozemlju malo verjetna. Kljub temu načrtujejo evakuacijo 3.800.000 ljudi ali 46 odstotkov celotnega prebivalstva. Iz obmejnih področij bi evakuirali celotno prebivalstvo.

Zaklonišča v skandinavskih deželah gradijo z državnim denarjem (javna zaklonišča) ter z denarjem podjetij in posameznikov (privatna zaklonišča). Javna zaklonišča so velika, sprejemajo sto do več tisoč ljudi.

Na Norveškem tretjino denarja za graditev zaklonišč prispeva prebivalstvo, dve tretjini pa državni proračun. V njih je prostora za 200.000 ljudi. Zasebna zaklonišča gradijo v družinskih hišah in v varstvenih ustanovah. V zasebnih zakloniščih je prostora za 1.700.000 prebivalcev.

Na Danskem je več kot 4.000 javnih zaklonišč, v katerih je prostora za 250.000 ljudi. Gradijo javna zaklonišča za 300 ljudi. V vseh novih stanovanjskih stavbah je obvezno zgraditi zaklonišče, ki sprejme najmanj dve družini. Takšnih zaklonišč imajo na Danskem 26.000 in v njih je prostora za 2.300.000 ljudi. V podeželskih zakloniščih je prostora za 300.000 ljudi. Vsa zaklonišča na Danskem sprejmejo 2.900.000 ljudi ali 55 odstotkov celotnega prebivalstva. V največjih švedskih mestih so zgradili 15 zaklonišč za približno 100.000 ljudi. Štiri takšna zaklonišča so v Stockholmu.

Nad temi zaklonišči je 15 do 20 m debela plast granita. Opremljena so z napravami za prezračevanje, filtriranje in ogrevanje zraka, napravami za neprodušno zapiranje odprtih, lastnim vodovodom in lastnim virom električne energije. V posebnih prostorih imajo dozimetrijsko, medicinsko in drugo reševalno opremo. Ta zaklonišča v miru uporabljajo za garaže, delavnice, kino dvorane in kavarne.

Eno največjih je KAVARNA BERGET v Stockholmu. V njem je prostora za 20.000 ljudi, uporabljajo ga za garažo za 550 avtomobilov in za skladišče hrane.

KAJ SREDNJEŠOLCI NA JESENICAH POSLUŠAJO, GLEDAJO, BEREJO

5

Naši rezultati so prikazani le v zvezi z dijaki V. stopnje štirih VIP CSUI Jesenice. Razlike med usmeritvami so v nekaterih primerih očitne, v nekaterih prav majhne oziroma neznatne. Odgovor na to lahko najdemo predvsem v tem, da dijaki izhajajo iz različnega socialnega okolja:

VIP družb.- jezik.	VIP kovin.- stroj.	VIP metal.	VIP narav.- matem.	VIP zdrav.
15	31	10	6	38
30	36	23	32	33
34	9	35	22	14
21	4	16	35	1
50	17	6	9	53

Opomba: zaporedna številka 1 pomeni: iz družine z nižjo izobrazbeno stopnjo, številka 2: iz družine z nedokončano srednjo izobrazbo, številka 3: iz družine s srednjo izobrazbeno stopnjo, številka 4: iz družine z višjo oz. visoko izob. stop., številka 5: iz delavsko-kmečke družine.

Z očetom in materjo živi 83 %, samo z očetom 2 % in samo z materjo 10 % srednješolcev. V preteklem letu je bil poprečni učni uspeh dober (45). Po končanem srednjem izobraževanju se nameravajo dijaki:

- takoj zaposliti (15 %),
- nadaljevati šolanje (81 %). Izstopa fakulteta za naravoslovje in tehnologijo (10 %) in višje šole za zdravstvene delavce (18 %).
- 4 anketiranci se še niso odločili.

POVZETEK

Poročilo se nanaša na sociografski opis z anonimno anketo dobljenih podatkov o tem, kaj srednješolci na Jesenicah poslušajo, berejo, gledajo in kakšne vrednote prevladujejo med njimi.

Razširjenost informacijskih medijev je opazovana preko lastne izjave

- družb. jezik. ga uvršča na 8. mesto,
- zdravst. vzgoja ga uvršča na 9. mesto,
- kov. str. in ga uvršča na 13. mesto.

Tako velike razlike lahko pojasnimo z edino spremenljivko, ki nastopa pri analizi, to je fluktuacija učiteljev STM v usmeritvah VIP kovinarstvo in strojništvo in VIP naravoslovno-matematična. Drugi razlog bi bil tudi v posnemanju stereotipa iz domačega okolja, ki povezuje današnjo težko gospodarsko situacijo s samoupravljanjem.

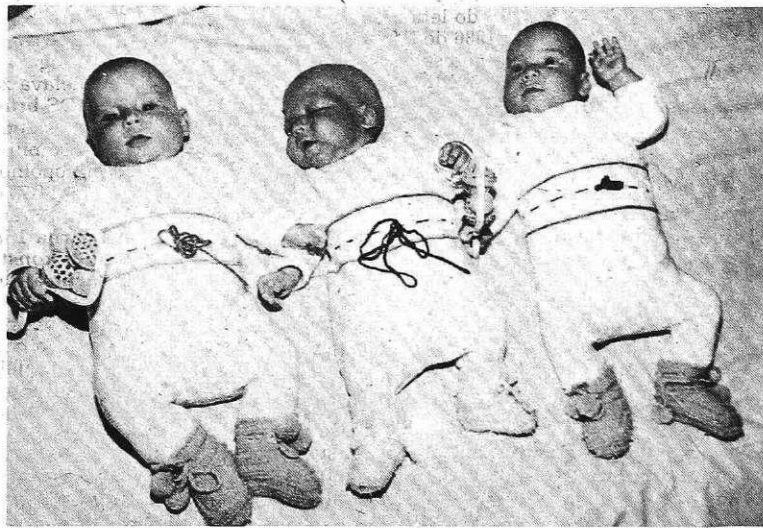
Iz rezultatov naše raziskave izhaja, da so v središču vrednostnega sveta mladih pojmi: mir, ljubezen, življenje in svoboda. Med nepomembne vrednote uvrščajo: premoženje, socializem in samoupravljanje. Iz že omenjene raziskave Raziskovalnega inštituta FSPN stopajo na Slovenskem v osprednje naslednje vrednote: mir, svoboda (na tej ravni so rezultati enaki), enakost, narodna identiteta, samoupravljanje. Ker ne razpolagamo s % mladih, zajetih v reprezentativnem vzorcu, primerjave ne moremo izpeljati.

Kateri pojavi vplivajo na tako negativno razpoloženje do temeljnih vrednot socializem in samoupravljanje, na tej ravni še ne moremo soditi in tudi presega okvir zastavljene naloge. Sodimo pa, da rezultati nudijo zadostno osnovo za ustvarjalno in prizadevno delo vseh organiziranih subjektov, udeleženih v procesu socializacije mladih.

Visoko uvrščene vrednote in najbolj razširjeni mediji kažejo pozitivni vpliv na oblikovanje družbene zavesti mladih, medtem ko ta pri nepomembno opredeljenih vrednotah kaže slabšalni vpliv.

Irina Vauhnik, novinarski krožek, CSUI Jesenice

TRIJE ŽELEZARČKI

Ko smo pred dobrimi tremi meseci na Jesenicah dobili železarske trojčke, smo jih kar takoj vzeli za svoje. Njihove slave niso mogli zatamniti niti kranjski četverčki. Ob rojstvu smo njim in njihovim staršem zaželeli uspešen start, zato je prav, da od časa do časa pogledamo, kako napredujejo mali železarski.

Manco, Roka in Jerneja, ki tokrat še niso hoteli dati izjav za tisk, in pa seveda Zvonko in Igorja, smo obiskali v njihovem domu na Blejski Dobravi. Mali kričarji, ki so obiskov že vajeni, saj so jih poleg sorodnikov obiskali že tudi jeseniški občinski mošje, so se takoj dali postaviti v vrsto za skupinski portret. Ta, za naše bralce vsekakor neizogibna operacija, jim ni bila v nadlego, ostale stike z javnostjo pa so prepustili kar Zvonki in Igorju.

Zvonka, ki mali četici posveča večino svojega časa, se dobro počuti, nazadnje tudi zato, ker so Manca, Rok in Jerneja dobro uigran trio. Spijo, hranijo in previjajo se vsi ob istem času. »Če bi bili vsi tako pridni, bi zmogla tudi s štirimi«, pravi Zvonka in dodaja: »Pohlevnih ovčic gre veliko v er hlev.«

Kar se prostora tiče, so Arhovi kar malo na tesnem, zato so sklenili, da bodo letos razširili svoj življenjski prostor. Železarna je Zvonki in Igorju odobrila posojilo za adaptacijo, pa tudi sicer jima precej pomaga. Čez polje je kot praktikanterka zaposlila Mojco Begeš z Blejske Dobrave, letos je končala srednjo šolo za zdravstvene delavce, ki po štiri ure na dan obvladuje Arhov trio. Ob naši delovni organizaciji pa so Arhovim pomagali tudi Tosama in družbenopolitične organizacije v Železarni in jeseniški občini.

Manca, Rok in Jerneja torej dobro napredujejo. Zvonka in Igor pa jih uspešno dohajata. Stari Latinci bi rekli: naj živi, cveti in se razvija. Ko bodo začeli rasti prvi zobci, homo snet poročali.

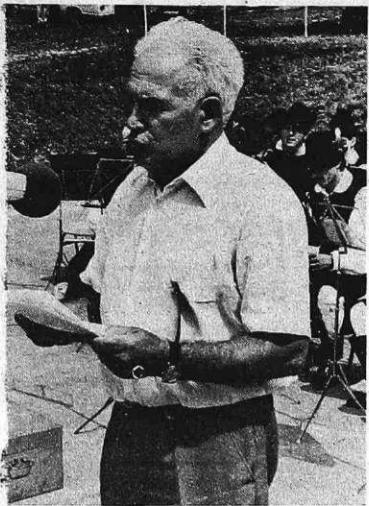

PRVO SREČANJE SLOVENSkih ŽELEZARJEV NA POLJANAH

Nadaljevanje s 1. strani)

sem trem dogodkom je zagotovo skupen boj delavskega razreda, še posebej jeseniških in slovenskih železarjev za narodno in socialno osvoboditev, za čast in oblast dela.

V pripravi tega govora sem bil v težavah, kako naj v omejenem času povem čim več o teh pomembnih dogodkih iz naše delavske in narodne zgodovine. Razen tega pa, kot vam

Vinko Hafner (foto I. Kučina)

ne znan, smo v zadnjem času družbenopolitični in javni delavci imeli dosti govorov, povedanih z zelo dobrim namenom, stvari o katerih smo govorili, pa se do sedaj še niso začele dovolj resno obračati na bolje.

VELIK POMEN JESENIŠKE STAVKE ZA NADALJNI RAZVOJ

Če začenjam s 50-letnico velike stavke jeseniških kovinarjev, moram reči, da je s tem povezana ena sama dolga pot razrednega boja od nastanka prvih železarskih obratov do sodobnih tovarn, tako na Jeseniščah, v Ravnah, Storah in predelovalnih tovarnah v Sloveniji. To je bil nekoč razredni boj proletariata za njegove temeljne, življenjske in socialne pravice. Boj, ki je bil zelo pomemben, da bi si ljudje izborili vsaj osnovne življenjske pogoje in vsaj temeljne državljanske pravice, ki so bile v takratni družbi ureditvi do kraja omejene. Ta boj je bil pomemben tudi zato, ker sta se takrat že pojavljala moč organiziranih sindikatov in velik vpliv komunistične partije na celotno delavsko gibanje.

Velika stavka jeseniških kovinarjev pred petdesetimi leti, ki je trajala od 12. do 20. julija, je bila dokaz, da si je mogoče z razredno zavestjo in organiziranim bojem priboriti pomembne pridobitve. Ta stavka je bila eden najpomembnejših razrednih spopadov v Sloveniji in tudi zelo uspešna. Stavka je bila takrat spodbujena tudi z velikim zletom Svobodne Celje nekaj dni prej, ki je na svoj način spodbudil jeseniške delavce k še večji samozavesti in k še večji razredni odločnosti. V tistem letu se je v Sloveniji zvrstilo veliko stavk, kakor tudi naslednje leto, ko smo imeli veliko stavko slovenskih tekstilcev, na kar je prav gotovo spodbujevalno vplivala tudi jeseniška stavka. To pa dokazuje, da se je takrat že močno okrepila razredna in narodna zavest delavstva in vseh narodnih sil in hkrati tudi osveščenost o veliki nevarnosti fašizma, ki je takrat že pritiskal na svet in na našo domovino.

Prišlo je leto 1941 in okupacija Jugoslavije po nemških, italijanskih,

madžarskih in bolgarskih zavojevalcih. Ne bom zahajal v podrobnosti, rad bi le poudaril, da je vključitev jeseniških, ravenskih in štorskih železarjev in ostalih delavcev Slovenije v narodnoosvobodilno borbo že v letu 1941 dokazala globoko delavsko zavest in narodno pripadnost slovenskih delavcev. Že v prvih mesecih okupacije so tu v neposredni bližini nastale prve partizanske enote in potekale prve borbe in akcije. To se je nadaljevalo konec leta 1941 s pomembnimi vstajami v Gornjesavski dolini, bohinjskem kotu, Poljanski in Selški dolini. To je bil dokaz, da je Osvobodilna fronta pod vodstvom in velikim vplivom komunistične partije široko organizirala delavski razred in ostale delovne ljudi Gorenjske za boj proti okupatorju, za nacionalno in socialno osvoboditev.

Moram poudariti, da so bili prav železarji tisti, ki so se sorazmerno v največjem številu vključili v narodnoosvobodilno gibanje in oborožen boj in dali tudi velike žrtve. Znano vam je, da je od takrat dobrih 2.000 jeseniških železarjev kar 443 delavcev Železarne dalo svoja življenja kot partizanski borci, talci ali žrtve koncentracijskih taborišč, kar 276 pa jih je padlo v partizanih. To samo po sebi dokazuje veličino tega boja in zavest jeseniških železarjev. To je bil naš boj za narodno, hkrati pa tudi za socialno osvoboditev, za novo, pravičnejšo in naprednejšo družbo. Ta boj ni mogel biti uspešen samo zato, da bi osvobodili Jugoslavijo, da bi se znebili okupatorjev in izdajalcev in nato obnovili staro Jugoslavijo. Stara, kapitalistična Jugoslavija je bila zatiralska za narode, za delavce in za vse ljudi. Zato je bil naš narodnoosvobodilni boj uspešen, ker je združeval boj za osvoboditev z bojem za osvoboditev delavca, človeka, za novo, naprednejšo socialistično družbeno ureditev.

Letos tako praznujemo že 40-letnico osvoboditve in hkrati 40-letnico enotnih slovenskih in jugoslovanskih sindikatov. To je nadaljevanje razredno zavednih organiziranih sindikatov, ki so delovali v razrednih bojih in se po osvoboditvi združili v enotno množično politično organizacijo delavcev in delovnih ljudi za nadaljnjo borbo za osvoboditev dela in človeka.

MI SI MOGLI PODREDITI ISTEMU KALUPU IZGRADNJE SOCIALIZMA

Letos praznujemo tudi 35-letnico delavskega samoupravljanja. To se je začelo z odločilnim spopadom komunistične partije oziroma Zveze komunistov Jugoslavije, tovariša Tita in jugoslovanskih narodov in delavskega razreda z Informbirojem in Stalinom. Kot svobodno ljudstvo, ki smo si sami priborili nacionalno in socialno svobodo, se nismo mogli podrediti istemu kalupu izgradnje socializma in omejevanju naših svoboščin. Tako smo se odločili za svojo pot socialistične graditve, to je pot samoupravljanja. Eden izmed prvih v Sloveniji in Jugoslaviji je bil 29. januarja 1950 izvoljen delavski svet v jeseniški železarni. V istem letu, 27. junija, pa je bil sprejet tudi zakon o upravljanju državnih gospodarskih podjetij po delovnih kolektivih. S tem je bilo uresničeno veliko revolucionarno geslo delavskega in komunističnega gibanja »tovarne delavcem«, torej ne samo »delu čast«, temveč tudi »delu oblast«. To je bila pogumna zamisel naše zveze komunistov, našega voditelja tovariša Tita, Edvarda Kardelja in drugih velikih osebnosti revolucije, ki so ustvarjale novo Jugoslavijo.

Na letošnjih praznovanjih 35-letnice delavskega samoupravljanja vsepovsod ugotavljamo, kam smo prišli od prvih delavskih svetov do danes. Še posebno po tem, ko smo leta 1971 z znanimi delavskimi ustavnimi amandmaji začeli oblikovati temeljne organizacije združenega dela, delovne organizacije kot njihove združbe in sestavljene organizacije združenega dela kot višjo stopnjo oziroma obliko združevanja dela in sredstev, kar smo leta 1974 celovito zajeli v novi ustavi in leta 1976 z zakonom o združenem delu končno pravno oblikovali podobno samoupravno organizirano združenega dela. Kam smo prišli in koliko smo napredovali v teh letih, bi najbolje lahko povedali vi, ki ste zbrani na tem srečanju. Vi bi lahko najbolj konkretno povedali, koliko danes jeseniški, ravenski in štorski železarji in predelovalci dejansko upravljate s pogoji in rezultati svojega dela in koliko v vašem imenu upravljajo drugi.

Mislím, da bi mi vsi lahko pravično potrdili, da smo od prvih delavskih svetov do danes prišli kar precej naprej. Da danes delavci v združenem delu obvladujejo dobršen del tistega dohodka, ki ga, kakor pravimo, uporabljajo za osebne dohodek in za potrebe tovarne, mnogo manj pa tisti del, ki ga združujejo za potrebe celotne družbe, kar se porazdeljuje prek bank, države in drugih. O tem delu akumulacije presežne vrednosti pa zagotovo še v večini upravljajo drugi in ne neposredni proizvajalci. To pomeni, da ob vsem napredku še nismo presegli tiste črte, da bi lahko rekli, da smo od upravljanja v imenu delavcev že prešli na upravljanje delavcev samih.

Sedaj bi vas pa rad vprašal, tovarišice in tovariši, ki tako vneto debatirate med seboj, ali komentirate moj govor ali predčerašnjo podražitev olja, moke in ostalih stvari. (aplavz) Pozivam vas zato, ker se za ta govor res nisem pripravil kar tako v tri dni in vi ste se tudi zbrali zato, da bi kakšno pametno rekli mi vsi skupaj, pa vi med seboj.

IZHOD JE SAMO V NADALJNJEM RAZVOJU SOCIALISTIČNEGA SAMOUPRAVLJANJA

Rad bi poudaril naslednje. Sedaj smo v resni stiski z razvojem našega samoupravljanja. Mnogi očitki padajo na to, da naše samoupravljanje ni uspešno in nekateri nam celo predlagajo, da se vrnemo na ruski oziroma državni socializem ali pa da bi bilo celo boljše preiti nazaj na kapitalizem. Vendar pa nam je eno prav gotovo vsem nam jasno. V teh tridesetih letih smo dosegli ogromni napredek. To najbolje dokazujejo vse tri naše železarne pa tudi položaj delavcev v njih, tako gmotni, kakor družbeni položaj. Res je, da smo sedaj po tridesetih letih uspešnega razvoja zašli v resne težave in resno krizo, ki se pozna tudi na poslabšanju družbenega in socialnega, materialnega položaja delavcev. V položaj, v katerem je tudi delavsko samoupravljanje močno okrnjeno. Vendar iz vsega tega ni drugega izhoda, kakor naprej razvijati našo socialistično samoupravno družbeno ureditev.

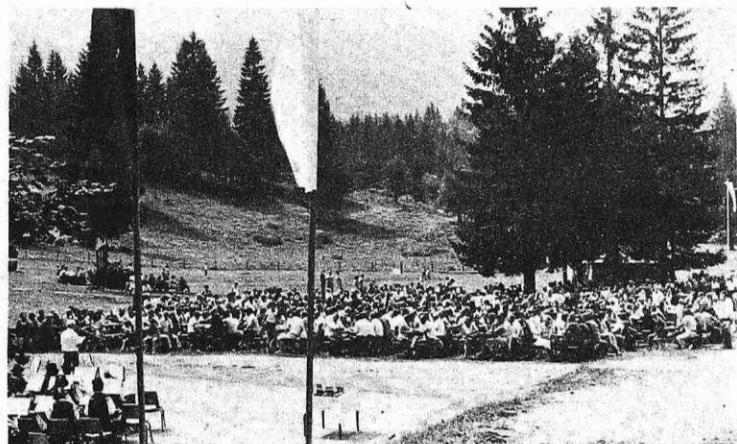
Danes se sprašujemo, kako je mogoče, da smo po tolikih letih uspešnega razvoja sploh lahko zašli v tako krizo. Pri oceni tega moramo biti dovolj pravični. Dejstvo je, da smo trideset let zelo hitro razvijali naše gospodarstvo in družbo, vendar na način, da smo z dragimi investicijami odpirali nova delovna mesta, ne da bi ob tem dovolj povečevali produktivnost dela in se bolj vključevali v mednarodno delitev dela. Preveč smo v Jugoslaviji in Sloveniji živeli na avtarkičnem monopolu. To nas je nekoliko uspavalo in ko je nastopila svetovna gospodarska kriza in ko so nas pritisnile cene nafte in dolgovi, ko nam je začel dohodek upadati, se nismo dovolj hitro prilagajali novim razmeram. To je prav gotovo naša napaka. Hoteli smo še vedno zadržati visoko rast vseh vrst porabe, osebne, družbene in investicijske, dohodek pa nam je usihal. Da bi to razliko nadomestili, smo povečevali svoje zadolžitve v tujini in povečevali inflacijo, oziroma tako imenovano v naprej zamišljeno porabo dohodka, ki se ni bil ustvarjen. Vendar, poudarjam, da so to mnogi vzroki osebne, subjektivne narave in objektivnih težav.

NISMO DOVOLJ RAZVILI ZAVESTI DELAVCA, DA JE GOSPODAR

Osnovno pa je, da nismo dovolj razvili zavesti delavca, da je gospodar in da bi gospodarno upravljal s proizvodnimi sredstvi, da bi tako, kot to znata zasebni kmet ali obrtnik, povečeval proizvodnjo, svoj realni dohodek in porabljal toliko, ko

likor je v resnici ustvaril. Na osnovi združenega dela in družbene lastnine nismo dovolj razvili zavesti delavca kot gospodarja in njegovo odgovornost. Mnogo bolj smo razvijali pravice iz samoupravljanja, govorili tudi o odgovornosti, za vse to pa mnogo premalo naredili. Tu je globlji vzrok naše gospodarske in do neke mere tudi družbene krize. Sedaj to del za delom popravljamo. Imamo zelo resen in pameten dolgoročni program gospodarske stabilizacije, ki je zasnovan na tem, da predvsem več proizvajamo in ustvarjamo bolj realni dohodek in da trošimo toliko, kolikor zaslužimo in da ob tem še poravnava naše dolgove v tujini. Vse to pa bomo dosegli z gospodarjenjem na osnovi večjega znanja in sodobne tehnologije. Zato moramo zmanjšati zaostanek za razvitejšimi, če hočemo uspešno napredovati.

V ta prizadevanja se uspešno vključuje tudi načrt preobrazbe slovenskega železarstva, vseh treh železarn, deloma pa tudi predelovalnih delovnih organizacij, še posebno jeseniška železarna. Letos sprejemo nove petletne gospodarske načrte, kar je priložnost, da pametno preračunamo in presodimo, kaj lahko v naslednjih petih letih resnično dose-

žemo. Po tistem, kar moram vedeti, imajo Slovenske železarne dosti pameten načrt svojega srednjeročnega razvoja in dolgoročne usmeritve. To je poskus v SR Sloveniji ustvariti takšen tip železarn, ki lahko na osnovi proizvodnje visokokvalitetnih jekel in primerne predelave ustvari tudi v našem prostoru trajno rentabilno proizvodnjo, ki naj zagotovi celotni družbi in železarjem trden obstoj in razvoj za nadaljnje obdobje.

NALOŽBE POMENIJO REVOLUCIONARNO PREOBRAZBO JESENIŠKE ŽELEZARNE

V ta okvir sodi tudi velika rekonstrukcija jeseniške železarne, ki se je že začela. Pri tem gre za to, da se do leta 1988 prične proizvodnja v novi elektrojeklarni, da se izvrši približno dve tretjini rekonstrukcije celotne železarne in da se do leta 1990 opustijo plavži in Siemens-Martinske peči. To je velikanski načrt, to je revolucionarna preobrazba jeseniške železarne, ki bo, če bo pametno izvedena, lahko jeseniškemu delavstvu in naši širši družbeni skupnosti za nadaljnjih 20 do 30 let zagotovila obstoj, dobro delo in izenačevanje v razvoju z drugimi.

V tem času se veliko govori o preobrazbi jeseniške železarne. Tudi v naši slovenski skupščini je bilo v zvezi s tem postavljenih nekaj delegatskih vprašanj in še nekatere razprave so potekale o tem, ali je bila ta odločitev jeseniškega kolektiva in družbe in vseh predelovalcev, ki so z železarstvom povezani, pametna. Nekateri še sedaj mislijo, da ni bila pametna, da je to prevelika naložba, da bi za te velike milijarde, ki se vlagajo v rekonstrukcijo jeseniške železarne, brez povečanja števila zaposlenih, oziroma celo ob zmanjšanju, lahko v SR Sloveniji odprli 2000 ali več novih delovnih mest in vpeljali nove tehnologije, modernejša, kakršna danes označujemo z računalništvom, elektroniko in podobnimi stvarmi.

To je res! S tem denarjem, prek 20 milijard novih dinarjev, bi se dalo v SR Sloveniji in na Jesenicah marsikaj pametnega narediti namesto železarne. Toda, kaj pa bo s to Železarno in s temi ljudmi? Malokdo pomisli, da je tu zaposlenih 6.000 in več železarjev, s toliko in toliko prebivalci in drugimi delavci, ki so tudi posredno ali neposredno vezani na Železarno, da so ti delavci usposobljeni za izdelavo jekla in njegovo predelavo, da imajo za to potrebno znanje in da je tu še veliko kapacitet, ki so sposobne in jih je mogoče še naprej razvijati za nadaljnjo predelavo jekla. Jasno je tudi, da ob tako dragem jeklu, ki ga sedaj izdelujejo na jese-

nicah, na zastarelih proizvodnih napravah, ob tako nizkih osebnih dohodkih delavcev, ob tako težkih delovnih pogojih in ob takem onesnaževanju okolja jeseniška železarna res ne more več nadaljevati. To železarno je treba ustaviti ali rekonstruirati.

Jeseniški in slovenski železarji in predelovalci ste se odločili za drugo pot, da ukinete nerentabilno proizvodnjo železa in jekla in rekonstruirate železarno za približno enako proizvodnjo še kvalitetnejših jekel in še večjo predelavo ob hkratni bistveni preobrazbi celotne tehnologije v železarni. To je zelo pomembna in velika stvar. Jeseniški delavci pa tudi delavci celotne SOZD Slovenske železarne ste s tem prevzeli pred samim seboj, pred svojim kolektivom, pa tudi pred slovensko in jugoslovansko družbo težko odgovornost, da to naložbo dobro in hitro izpeljete in da del za delom dosežete tisto rentabilnost, ki jo tudi načrtujete. Če to ne bo doseženo, potem se nikar ne izgovarjajte na politiko, da vam je ona to onemogočila ali zakrivila. Nikar se ne izgovarjajte na delavce jeseniške železarne ali predelovalce, saj se jasno ve, kdo so bili tisti posamezni strokovnjaki in tisti predsedniki delavskih svetov, sindikalnih in

partijskih organizacij, ki so več deli in ožje sodelovali pri teh odločitvah in za te odločitve pripravljali delavce. Nekaj teh je, če vam jih kar naštejemo: Boris Brégant, Peter Kunc, Igor Uršič in morda še nekateri, nadalje tisti, ki so odločali v bankah in drugod za to naložbo. In ne Marnerja, Popita ali tu prisotnega Orožna klicati čez pet let na odgovornost, če stvari ne bodo šle tako, kot je predvideno, ampak poimensko tiste, ki sem jih nekaj navedel in tiste strokovnjake, ki so z njimi sodelovali pri teh odločitvah.

In prav zato, tovarišice in tovariši, borite se za to, da boste naložbo, ki ste jo začeli, izpeljali v roku in tako, da bo čim prej dajala čisti dohodek in ne izgube. In če se boste čez deset let, morda bom tudi jaz poleg, zbrali na podobnem srečanju, želim, da bi ugotovili in potrdili, da je bila vaša in slovenska odločitev pametna in uspešna.

Ob praznovanju tako pomembnih jubilejev za slovenski in jugoslovanski delavski razred moramo okrepiti zaupanje vase, v ustvarjalno moč delavcev in vseh delovnih ljudi. Zaupati moramo v moč samoupravnega socializma, v to, da je to edina prava pot za resnično osvoboditev dela in človeka. Da je to tisto, za kar so se v razrednih bojih borili jeseniški kovinarji in delavski razred Slovenije in Jugoslavije pred petdeset in več leti, da je to tisto, za kar so v narodnoosvobodilnem boju in socialistični revoluciji izkrjavili številni železarji in borci širom domovine in da je to tista vizija razvoja, ki so jo pred 35 leti začeli ustvarjati začetniki delavskega samoupravljanja. Zato se moramo boriti in zaupati v prihodnost. Ob tem pa si moramo biti še kako na jasnem, da ni povratka ne v državni socializem, ne v kapitalizem. To je naša velika odgovornost pred zgodovino in pred nami samimi. Dokazimo, da smo sposobni premostiti to krizo in si spet zagotoviti stabilen, dinamičen in uspešen gospodarski razvoj.

Se enkrat vam čestitam k pomembnim obletnicam železarjev in vsega delavskega razreda Slovenije in Jugoslavije z željo, da bi nas te obletnice spodbujale za veliko in uspešno bodočnost.

(Po magnetofonskem zapisu; podnaslove je oblikovalo uredništvo.)

MALOPRODAJA OBVEŠČA

delavce in upokoence Železarne, da bo zaradi letnega dopusta zaprta od 30. julija do 30. avgusta.

Uradni sklep delovne akcije (foto I. Kučina)

ČLOVEŠKI ODNOSI PREDSTAVLJAJO POSEBNO KVALITETO SAMOUPRAVNIH ODNOSOV

Praksa mora vedno biti grajena na dobri teoriji
Leonardo da Vinci

27. junija bo minilo 35 let, odkar je Ljudska skupščina FLRJ sprejela zakon o gospodarjenju z državnimi gospodarskimi podjetji in z višjimi gospodarskimi združenji po delovnih kolektivih ali zakon o delavskem samoupravljanju. Uvedba delavskega samoupravljanja predstavlja odločilno spodbudo za naslednje razvojne stopnje do oblikovanja enotnega in celovitega sistema socialističnega samoupravljanja, ki je temelj našega političnega sistema. Sedanja družbena ureditev Jugoslavije, ki ima svojo pravno osnovo v ustavi SFRJ iz leta 1974 in v zakonu o združenem delu iz leta 1976, je opredeljena kot socialistična samoupravna demokracija.

To pomeni, da se je postopoma oblikovala samoupravna organizacija naše družbe, v kateri so delavci in občani subjekti svojega dela ter družbenega in političnega življenja. Smoter socialistične samoupravne družbe je v tem, da se med ljudmi oblikuje takšen družbeni odnos, ki temelji na delu in rezultatih dela. Vendar pa za obstoj in razvoj samoupravljanja ni pomembna samo krepitev njegove materialne osnove in samoupravnega proizvodnega odnosa, ampak tudi samoupravnih in medosebnih odnosov. V procesu samoupravno organizirane proizvodnje delavci ne stopajo samo v odnos do produkcijskih sredstev, ampak tudi v medsebojne odnose (ekonomske, delovne, samoupravne) in medosebne odnose (človeške odnose), ki morajo predstavljati bistveni del družbene proizvodnje v naši socialistični samoupravni družbi. Medosebni odnosi predstavljajo posebno kvaliteto samoupravnih in družbenopolitičnih odnosov.

V času krize razmer doma in v svetu je toliko bolj pomembno govoriti o medosebnih odnosih, ker lahko le-ti ublažijo ali poglobijo krizna razmerja. To trditev lahko utemeljimo s citatom iz dela mag. Ivana Justineka:

»Ljudi je strah pred posledicami, ki jih lahko povzročijo kriza. Mnogi zato želijo predvsem to, da ne bi bilo slabše, ker so pač razmere zelo negotove in mogli bi govoriti, da že vplivajo na nastanek kolektivnega strasa. Nekateri živijo v neki mučni vasezaprtoosti in s strahom pričakujejo, kdaj bodo najhujše nevarnosti mimo, kar škoduje psihičnemu zdravju ljudi. Tudi reagiranje ljudi na te razmere ni povsod enako. Ponekod so se z vse vnemo lotili dela in za uspešnostjo blažijo težave. To je vse kakor nacionalno reagiranje.« (O odnosih med ljudmi v združenem delu.)

Najprej je potrebno navesti, da lahko samoupravno organizirane OZD najbolje reagirajo na krizne razmere tako, da sprejmejo antikrizni program dela, ki se povezuje z dolgoročnim programom ekonomske stabilizacije. Poleg tega morajo imeti takomenovani krizni refleksi, ki jim lahko pomagajo, da sprejemajo ustrezne programe dela, ukrepe in rešitve tudi za urejanje samoupravnih in medosebnih odnosov. Takšen pristop zagotavlja ne samo realno in racionalno reagiranje na krize razmere, ampak tudi večjo ekonomsko stabilnost in socialno varnost ter povezovalje med ljudmi.

Integracija (povezovanje) odnosov med ljudmi, ki zajemajo tudi medosebne odnose, je pogojena z individualno in družbeno bitjo človeka. Narava samoupravnih in medosebnih odnosov je odvisna od človekovega oz. proizvajalčevega odnosa do dela ter od vloge in položaja v samoupravni organizaciji združenega dela. Samoupravljanje omogoča in mora zagotavljati, kot piše dr. Mirjana Ule v svojem delu Aktualni problemi marksizma: »Razvoj ljudi v univerzalne in ustvarjalne osebnosti, ki znajo kreativno posegati v svoje delo, ki dela nimajo le za sredstvo za doseg česa drugega, temveč za obliko samouresničevanja in razvoj resnično človeških medosebnih odnosov, so bistveni del in naloga podružbljanja proizvodnje v samoupravni socialistični družbi. Od tega, koliko je dopuščen dejansko svoboden razvoj vsakega posameznika, uveljavljanje njegovih ustvarjalnih sposobnosti in koliko vsestransko spodbuja razvoj pristno človeških in demokratičnih medsebojnih odnosov,

je vse bolj odvisen sam obstoj samoupravne socialistične družbe.«

Zato je potrebno razvijati medosebne odnose kot posebno kvaliteto samoupravnih in drugih odnosov v združenem delu kot tudi v naši socialistični samoupravni družbi. Odnosi med ljudmi so odvisni tudi od psihosocialnih dejavnikov, ki lahko vplivajo na integracijo ali dezintegracijo demokratičnih medosebnih odnosov. Med takšne dejavnike lahko uvrstimo enakopravnost, zadovoljstvo (o sodelovanju z vodilnimi, sodelavci itd.), solidarnost, prijateljstvo, skupni interesi, pripadnost k skupnosti, zaupanje, spoštovanje, svoboda posameznika, odgovornost itd. Razvijanje omenjenih dejavnikov prispeva k skladnejšemu sodelovanju in medsebojnemu povezovalju ljudi oz. integraciji medosebnih odnosov. S takšnimi medosebnimi odnosi je mogoče doseči ne samo dobre rezultate pri delu, ampak tudi uspešno razvijanje samoupravnega in družbenopolitičnega življenja ter psihično stabilnost ljudi. Znano je, da lahko delavci, ki si prizadevajo za kohezivnost (povezanost), poštenost in odgovornost pri delu in v življenju, doživijo živčne zlomije, strese in drugo.

V zadnjih letih pa smo lahko zasledili v neposredni praksi samoupravnih in medosebnih odnosov vrsto dejavnikov, ki so negativno vplivali na integracijo odnosov med ljudmi v posameznih delovnih in socialnih okoljih. Na dezintegracijo samoupravnih in medosebnih odnosov lahko vplivajo: lažna solidarnost, nezaupanje, različni socialni pritiski, neodgovornost, nezadovoljstvo in napetosti, konflikti itd. Sem bi lahko uvrstili tudi takšne lastnosti in poteze posameznih osebosti, kot so arogantnost, spletkarjanje ali intrigantstvo, sebičnost, histeričnost, egocentrizem, inertnost, podcenjevanje, kompleksi (občutki) manjvrednosti itd. Čeprav te osebne lastnosti niso množični pojav, pa vendar lahko v posameznih primerih in v družbenih skupinah vplivajo na dezintegracijo samoupravnih in medosebnih odnosov. Posebno v kriznih razmerah lahko prihaja do nezadovoljstva in napetosti, ki vplivata na samoupravne in medosebne odnose. Kot primer bi lahko navedli citat iz že omenjenega spisa Ivana Justineka: »Vzemimo samo intenziteto in trajanje vpitja o cenah. Ljudje niso več razumeli informacij o cenah, le doživljati so začeli dogajanja kot nekaj dramatičnega. Nekdo je celo dejal, da je v kriznih razmerah pravilno informiranje brez senzacionalizma enako pomembno kot oskrba s hrano, vodo in drugimi dobrinami, včasih morda celo bolj, saj bi lakota in žejo lažje preboleli kot hud stres. Informacije morajo biti zato hitre, sprotno in skrbno izbrane, da bi mogle delovati mobilizacijsko na ljudi. To toliko prej, ker so govorice, ki krožijo od ust do ust, večkrat zelo porazne in odvračajo ljudi od dela.«

To pomeni, da lahko sredstva informiranja z načinom sporočanja vplivajo na oblikovanje »klima« v odnosih med ljudmi ter na integracijo ali na dezintegracijo samoupravnih in medosebnih odnosov. Zato je toliko bolj pomembno, da v takšnih primerih in nasploh subjektivne sile in samoupravni organi s svojo aktivnostjo vplivajo na oblikovanje »klima« (razpoloženja) v samoupravnih in medosebnih odnosih. Samoupravna organizacija organizacij združenega dela mora razvijati demokratični tip oblikovanja in izvrševanja oblasti in odnosov med ljudmi, ki zajemajo tudi medosebne odnose. V tako zasnovani organiziranosti združenega dela ne more biti glede na naravo temeljnega produkcijskega odnosa odnosov med ljudmi na osnovi prestiža, konkurence, oblasti, podrejenosti in hierarhije odnosov, čeprav razvijamo tržno gospodarstvo na samoupravni osnovi. Zato morajo biti bolj človeške in demokratične oblike stikov med ljudmi gibalo dejanskih medčloveških in drugih odnosov in razmerij med ljudmi. Delovni ljudje morajo ustvarjati objektivne pogoje za kreativno poseganje v svoje delo in razvoj samoupravljanja tako, da se razvija materialna osnova združenega dela in naše socialistične samoupravne družbe. K temu pa lahko prispeva tudi poudarjena vloga in razvoj strokovnih služb v OZD (npr. krepitev razvojnih in raziskovalnih enot, enot za organizacijo dela in

varstvo pri delu, enot za ekonomsko in komercialno delo itd.) in v družbenopolitičnih skupnostih (npr. enot za delegatski sistem, centrov za informacijski sistem, razvojnih enot itd.). To pomeni, da je razvoj samoupravnih in medosebnih odnosov odvisen od podružbljanja procesa proizvodnje, razvoja družbenoekonomskih odnosov oz. materialne osnove družbe in tudi od ustreznih strokovne in samoupravne organiziranosti združenega dela.

Za uveljavljanje samoupravnih in medosebnih odnosov ni pomembna samo socializacija pri delu, ampak tudi vzgoja v sistemu izobraževanja za oblikovanje celovite, ustvarjalne in človeške osebnosti. Tu je mesto za spoznavanje in oblikovanje sistema vrednot (estetskih, etičnih), ki vključuje tudi vzgojo za spolno ljubezen brez tretje osebe. Človek je lahko toliko bolj človeški, kolikor bolj je sistem vrednot sestavni del njegove individualne in družbene biti. V tem smislu lahko navedemo znamenite Marxove misli iz filozofsko-ekonomskih rokopisov: »Predpostavljaj človeka kot človeka in njegov odnos do sveta kot človeški odnos, pa lahko zamenjaš ljubezen samo za ljubezen, zaupanje samo za zaupanje. Če hočeš uživati umetnost, moraš biti umetniško izobražen človek; če hočeš vplivati na druge, moraš biti človek, ki vpliva dejansko spodbudno in poživljajoče. Sleherni tvojih odnosov mora biti določen, predmetu tvoje volje ustrezen izraz tvojega dejanskega individualnega življenja.«

Že Lenin je poudaril, da je najpomembnejša naloga v humanizaciji človeških odnosov znanstveno-tehnični napredek in družbenoekonomski razvoj. To pa je pogoj za zgraditev materialne osnove človeške svobode, razvoj sposobnosti ter zadovoljevanja novih in novih potreb.

Zato je toliko bolj pomembno, da prav v tem času prehajamo v novo kvaliteto materialnega ter družbenopolitičnega življenja, zagotovimo ohranitev, zlasti pa razvoj dejansko človeških in demokratičnih medosebnih odnosov. Medtem ko je potrebno v industrijsko razvitih družbah zahoda zagotoviti »množično« proizvodnjo in humanizacijo dela, pa je v naši socialistični samoupravni družbi potreben pospešen razvoj produkcijskih sil in njihova uskladitev s produkcijskimi in drugimi odnosi med ljudmi in v družbi. Ob razviti samoupravni organizaciji združenega dela in naše družbe morajo obstajati razviti samoupravni in medosebni odnosi.

Za razvijanje samoupravnih in medosebnih odnosov imajo svojo odgovornost tudi subjektivne sile, ki morajo delovati znotraj samoupravne organiziranosti združenega dela in naše socialistične samoupravne družbe. Vplivati morajo na povezovalje med ljudmi ne glede na spol, narodno in versko pripadnost, starost itd. Razviti samoupravni in medosebni odnosi pa morejo in morajo povratno vplivati na krepitev materialne osnove družbe kot tudi duhovnega življenja ljudi. Poleg tega lahko človek v razvijanjem samoupravnih in medosebnih odnosov oblikuje tudi samega sebe kot individualno in družbeno bitje.

Seveda pa ne moremo iti mimo Edvarda Kardelja, ki je tudi v spisu Smeri razvoja političnega sistema socialističnega samoupravljanja poudarjal potrebo po humanizaciji odnosov med ljudmi: »Vse to pa pomeni, da socialistična samoupravna demokracija razširja in mora razširiti področje človekove svobode na vsa področja družbenega samoupravljanja. Kajti če samoupravljanci ne bi mogli demokratično odločati o svojih interesih, potem niti ne bi bili samoupravljanci.«

Srečko Krč

STAROSTI JESENIŠKEGA PARTIZANA V SPOMIN

V torek, 9. julija, smo se na pokopališču na Blejski Dobravi za vedno poslovili od KARLA NAGODETA, skromnega in mirnega moža, katerega osebnost pa smo zelo spoštovali, kajti sodil je v generacijo, katere življenje je bilo »en sam delovni dan«, kakor pravimo, in ki je nosila veliko breme povojne obnove in izgradnje naše železarne in še vedno našla tudi čas za druge aktivnosti.

Karel Nagode je bil rojen 19. oktobra 1908 v Verdu pri Vrhniki v skromnosti in pomanjkanju, vendar pa je s pridnostjo in vztrajnostjo dokončal osem razredov osnovne šole in obrtno šolo za električarja. Pot za kruhom ga je pripeljala na Jesenice, kjer se je 10. maja 1937 zaposlil v takratni Kranjski industrijski družbi, in sicer najprej kot prebravec v obratu Javornik II. Z vestnim delom je kmalu za tem postal dežurni električar v elektro delavnici, od koder je bil premeščen za dežurnega električarja na plavž, kjer je kot delovodja elektro delavnice oziroma elektro vzdrževalca dočakal tudi upokožitev 30. junija 1972. Posebno se je izkazal pri obnovi in izgradnji železarne po osvoboditvi, še zlasti obeh plavžev in vsega, kar je bilo z njima povezano. Uveljavil pa se je tudi kot novator in racionalizator s tremi prijavljenimi in odobrenimi predlogi. Za svoje izredno poztvovno delo, tudi po 12 in

več ur dnevno, je bil leta 1946 proglašen za udarnika, leta 1959 pa je bil odlikovan z redom dela III. stopnje.

Ko se je delo v tovarni po osvoboditvi kolikor toliko normalizovalo, je pričel delovati tudi v TVD Partizan Jesenice, kjer je deloval neprekinjeno več kot 33 let, lahko bi rekli vse do svoje smrti. V teh letih je kot gospodar društva nesebično večino svojega prostega časa brez vsake odškodnine namenjal reševanju gospodarskih nalog v društvu. Neprecenljivo je bilo njegovo delo pri gospodarjenju v društvu in vzdrževanju doma, športnih naprav in rekvizitov. S tem je društvu prihranil ogromno denarja in omogočil nemoteno, varno in uspešno telesnovzgojno dejavnost mladim z Jesenic. Vsa leta je bil tudi eden glavnih nosilcev dela in organizacije številnih društvenih prireditev, akademij, izletov in podobno.

V nepozabnem spominu ga bo ohranilo tisoče jeseniških otrok in športnikov, ki so letovali v društvenem taboru v Baški na otoku Krku, kjer je bil Karel Nagode več kot dvajset let organizator taborjenja, ekonom, graditelj in vzdrževalca tabora. Z odhodom v zasluženi pokoj pa je delu v Partizanu namenil še več svojega časa. V letih 1975—1979 si je izjemno prizadeval in sodeloval pri obnovi doma Partizan, kamor je do zadnjega, ko ga je zahrbtna bolezen položila v bolniško posteljo, skoraj dnevno prihajal, da bi postoril kakšno manjšo popravilo.

Brez tako marljivih in predanih delavcev, ki se sicer niso izkazovali z rezultati in rekordi, si ne moremo predstavljati tako široke aktivnosti jeseniškega Partizana in uspehov, ki jih je v svojem razvoju dosegel. Tako kot elektrovzdrževalec v železarni je bil tudi v TVD Partizan Jesenice Karel Nagode resnični vzor odgovornega in nesebičnega delavca, ki so ga vsi, s katerimi je delal, zelo spoštovali, saj je bil njegov odnos do sodelavcev resnično očetovski, razen tega pa je tudi zelo nesebično razdal svoje bogato strokovno znanje in delovne izkušnje. Za svoje delo v TVD Partizan Jesenice je prejel tudi najvišje občinsko priznanje — Gregorčičevo plaketo.

S spoštovanjem se bomo spominjali Karla Nagode, ker bo spomin nanj ohranjalo njegovo delo, ki ga je opravil v železarni in v prostem času v TVD Partizan Jesenice.

SEMINAR ZA REŽIJO — RADENCI 1985

Republiška zveza kulturnih organizacij je tudi letos razpisala osrednjo republiške seminarje za režijo, igro, lutke in splošno estetsko vzgojo. Seminar je potekal od 28. junija do 4. julija v Radencih.

Iz naše občine sva se seminarja udeležila dva. Poleg mene je bila v Radencih tudi Sonja Peternel iz kulturno-umetniškega društva Jaka Rabič Dovje-Mojstrana. Seminar za režijo je potekal v treh skupinah na dveh področjih dejavnosti. V dopoldanskem času smo se izpopolnjevali v režiji, popoldan pa v praktični dramaturgiji. Sodeloval sem v tretji skupini, kjer smo praktično režirali Ionescovo igro Plešasta pevka, dramaturško pa smo obdelali Vitracovo igro Viktor ali Otroci na oblasti.

Oba dela tega seminarja je vodil Matjaž Šekoranja. O razvoju gledališča pri nas sta predavala Peter Božič in Iztok Tori. Med dopoldanskim

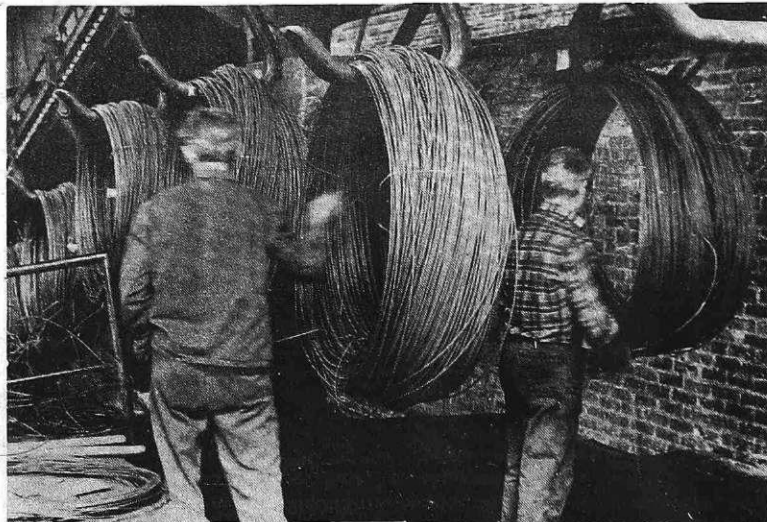
in popoldanskim poukom se je vsak udeleženec lahko pogovarjal s katerimkoli od predavateljev. V spremljalnem programu smo si vsak večer lahko ogledali katero od predstav s srečanja evropskih amaterskih odrov v avstrijski Radgona. Dve predstavi sta gostovali tudi pri nas v Radencih.

V uvodu pred praktičnim delom smo se spoznali tudi s pomenom vertikalne, horizontalne in reliefne dramaturgije, ki se danes tudi največkrat uporablja; predvsem pri sodobnih predstavah. Obravnavali smo pomen različnih vstopov na oder, ki so po pomembnosti razdeljeni v tri skupine: frontalni, agresivni in neagresivni vstop.

Pri praktičnem delu smo delali tudi režijsko knjigo, ki naj bi jo imel vsak režiser, preden prične z režijo katerekoli igre. V večernih urah smo si ogledali video posnetke najboljših amaterskih gledaliških predstav z zadnjega srečanja gledaliških skupin Slovenije v Celju.

Dva večera sta bila namenjena tudi za zabavo, spoznavni in poslovilni večer. Na teh večerih smo seminaristi izmenjali svoje izkušnje. Za hrano in ostalo udobje so odlično poskrbeli gostitelji, zato lahko rečem, da smo bili vsi zelo zadovoljni. Z novopridobljenim znanjem pa bomo lahko uspešno delali v prihajajoči gledališki sezoni. Naj se na koncu v imenu obeh udeležencev iz naše občine zahvalim občinski zvezi kulturnih organizacij, ki nam je omogočila obiskovanje tega seminarja.

Franci Tušar

Tekoči trak v Valjarni žice (foto I. Kučina)

DVE RAZSTAVI

V soboto, 27. julija, ob 18. uri bo v galeriji Čevdri v Kranjski gori hkrati otvoritev dveh razstav. Akademski slikar France Slana bo razstavljaval akvarele, zagrebška slikarka Mira Zamagna-Willer pa bo razstavljala svoja dela, ki nadaljujejo tradicije ljudskega slikarstva na les. Obe razstavi sta prodajni, odprti pa bosta predvidoma tri tedne. Galerija Čevdri je odprta vsak dan razen ponedeljka od 17. do 21. ure.

JULIJAN O

V knjižnico mi ni treba iti: Humboldtovo oporoko, ki sem si jo sposodil v pretek, sem komaj začel brati, je pa to knjiga in pol, ne le po vsebini, tudi po zunanem obsegu: to bo zaleglo za lepo število ur. Vendar jo čez dan puščam ob strani.

Ostane mi torej poročilo o včerajšnjih doživljajih. Skoraj bi bilo dobro, če bi si jih zaznamoval po točkah, drugače mi lahko kaj pomembnega uide v podzemlje.

Torej: 1. Zvečer sam v Henčkovi sobici. Sprehod in mistično doživetje.

2. Podlesek v Evropi: psihosocialna agresivnost tega tipa.

3. Dogodek na javnem WC-ju pri Tromostovju.

4. Ponovno srečanje s Podleskom pri kosilu v Riu.

Pozabil pa sem omeniti pogovor s Ketejem v avli kina Komura. To srečanje ni končno nič manj pomembno. Seveda Kete ni predviden kot oseba (niti kot model). V romanu imam že brez njega dovolj netipičnih oseb, dovolj neetabliranec, kot bi rekel K. T. (Kete).

Ne, mene nikar ne spravljal v ta zos, bi rekel Kete: čeprav se na splošno med neetabliranimi osebami še kar dobro počutim.

Sicer pa mi nisem niti omenil, da spet skušam pisati roman. Tudi o Jasninem poskusnem odhodu nisem rekel niti besede. Počutil sem se dinamičnega, zdravo agresivnega, sam sem začel pogovor. Se spet veselo uničuješ, sem rekel, in pritrđil mi je. Tako prostodušno, kot je le mogoče.

Na zidku nad stopnicami je imel načeta dva deci. Očitno je bil zelo vesel, ko me je zagledal: po prvih dveh požirkih je začutil potrebo po družbi. Bolje rečeno, začutil je globoko potrebo po enotnosti z vsem živim — in torej tudi z mano. Le tako si lahko razlagam dejstvo, da je takoj pustil svoj kozarec na zidku in me prišel pozdravit. Bil pa je vseeno precej zaskrbljen, verjetno se je bal, da bo kdó v gneči prevrnil njegov kozarec, ali pa, da mu ga bo točajka odnesla. Razločno sem čutil, da se mu hudo muči nazaj k zidku; nalašč sem to po svoje razumel in sem ga vprašal, če ima tam družbo. Ne, je odgovoril in nedolžno pomigal z roko tja nazaj, videl sem, da tam res ni nikogar, ki bi čakal nanj, bilo pa je povsod dovolj mladih ljudi, kakršni se pač zbirajo v Komuni in opoldanskim urah.

Brez posebnih razlag me je torej spravil k svojemu kozarcu, še vedno pa sva govorila o njegovem samouničevanju. Ali pa morda nisva več govorila, le njegova prostodušnost me je potegnila za sabo; skratka, besede niti niso bile tako važne.

Nikakor se mi ni zdelo potrebno zanikati, da spet pije. Posredno mi je dal čutili, kako odvečno je bilo moje vprašanje. Končno me tudi on ni spraševal o agoniji mojega koruzniškega razmerja z Jaso niti o vedno novih pogankih, iz katerih naj bi zrastle moj veliki tekst.

Govorila sva kakšnih deset minut o samih nepomembnih rečeh. Recimo o tem, kako *zajebanega* se človek počuti v tem svetu; v svetu, ki mu vladajo ideologije. In kako potem začneš piti ali početi karkoli ali česar-koli ne početi.

Ta karkoli in česar-koli se je verjetno nanašal na ekvivalent njegovega pitja. Na nenehno poganjanje pritikavih deset strani dolgih romanesknih form in na to, da se z žensko, ki je preizkusni kamen tvoje človečnosti, ne znaš sporazumeti.

Prav vesel bi bil, če bi znal zdaj obnoviti ta pogovor skupaj z vsemi protiideološkimi konsekvencami, do katerih naju je pripeljal. Moja misel je bila njegova misel, zadaj za mislijo pa ni bilo ničesar motečega.

Srečala pa sva se prvič po dolgih letih. No, če sem že natančen: »srečavala« sva se občasno še in še, vendar se v obdobjih, ko ne pije, pravzaprav ne poznavata. To so trenutki, ko drug v drugem vidiva pripadnika *establishmenta*. Zdaj pa sva se pogovarjala kakor dva, ki se redno sestajata, prava alkoholična intimista, oaza dveh lepih duš sredi povnanjene puščave. Kaj naju je to zblížalo? Morda to, da se K. T. (Kete) — skoraj edini med mojimi znanci — ne ra skrivaj ne očitno ne nagiba k pederastiji? Niti k sadizmu in voajerizmu? Ne k fetišizmu katerekoli vrste? To, da sva v tem trenutku — ali pa morda od tega trenutka naprej — oba na psu? Ali morda okoliščina, da bereva zadnje čase iste avtorje, iste popfilozofe, katerih imena nemara ne sodijo v ta privatni dnevnik?

Eno izmed teh vprašanj mi je bilo ves čas na jeziku, namreč tisto o skupni družbeni biti, v katero sva ta-

ko rekoč ponevedoma sestopila: o tem, da sva, kot rečeno, oba na psu: je to tisto, kar je naenkrat podrlo vse zidove? Nekaj mi je reklo, naj bom o tem kar lepo tiho. Bil je skratka čudež. Zakaj bi ga kvaril s spraševanjem po vzrokih?

Pozneje sem napravil majceno napakico, to sem takoj začutil. Zbal sem se, da bo temu razumevanju tako ali drugače odklenalo, pa sem se na vrat na nos začel poslavljati. Kar roko sem mu pomolil, kar sicer ni moja navada.

Zdajle se mi zdi, da sem se obnašal kakor kak predsedniški kandidat. Ne rečem, da ga je to potrla. Za to gre, da mi lastna podoba ni jasna.

Sicer pa ne vem, kako je prišlo do tega, da sem se razpisal o srečanju s Ketejem in pri tem pozabil na štiri točke, ki sem si jih zgoraj skiciral. Ko me vsaj ne bi bilo zaneslo v ta ocvetličeni slog, poln namigov na levo in na desno, poln psihologiziranja? In prav v zvezi s Ketejem, ki sploh ne prenese psihologije v romanijsku? Vse te težave seveda izvirajo odtod, ker sploh ne vemo, kje se neha privatiziranje in kje se začne roman. Takole čisto v grobem so nam stvari sicer jasne: v literaturi ima vsaka oseba pravo, na glas povedano ime, telesno podobo, osebne podatke. Vse to, kar zdaj počnem, služi zgolj zavajanju. Samo: koga zdaj zavajam, Julijana Podbevška ali umišljenega bralca?

Ko bi bil vsaj Keteja postavil predse v vsej njegovi telesnosti, ko bi bil kaj zapisal o njegovih kostrunastih športno ostrizanih lasih, o tem, kako izklesan se mi je zdel njegov suhi obraz in kako so bile spriče te obtesanosti njegove modre očie izbuljene kakor pri odrtem janjcu: to bi bilo nekaj za naš tekst.

Spričo te toplote se me kajpak spet loteva tista nirvanska blaženost. Trava bo zdaj zdaj na veliko začela cveteti, to je tisto, zakaj sta se Jelovška tako na vrat na nos podala na morje! Vrata na balkón tam na drugi strani pa so vseeno priprta: stanovanje ni povsem zapuščeno, zanj skrbi Jelovškova najmlajša.

Alfonz je torej za las ušel senenu nahodu in »popolni čustveni otoplosti«.

Bliža se poldne, od zaspanosti se počutim kakor na splavu: sončno obrežje, živžav množice je podvržen sanjskemu pojemanju.

Štiri ljubljanske točke bom takoj popoldne podrgel ponovnemu skiciranju. Tako kot so zapisane zdaj, mi jutri ne bodo ničesar povedale.

1. Julijan — to je zdaj oseba iz romana — se v sinovi zapuščeni sobici počuti malce negotovo. Zvečer bo šel na sprehod. Kaj ga bo gnalo ven? Želja po erotični pustolovščini? Je Julijan še zmerom na tem, da kar naprej pričakuje kakšno žensko, ki se bo izluščila iz uličnega somraka, ga po možnosti nagovorila — tako, kot ga je nekoč v mitski predgovodini ustavila in ogovorila mati lastnika te sobice? Žensko, ki bo potem pri priči začela z njim razmerje, pri čemer fuk kot garancija sreče ne bi smel biti pozabljen?

Julijan se tokrat ne predaja erotičnim sanjarjam. To ga navdaja z blaženo začudenostjo. Tisto prejšnje občuti kot zgubljenost in sužnost, kot zgubljenost v sužnosti. Zvečer, ko stopi na pločnik pred hišo, je prost: v ječi fantazmov so mu napisali odpustnico. Kar bo, bo. In kar bo, bo resnično in otipljivo.

Na ulicah pa ni nikogar, nobene ženske, ne njemu namenjene ne odane. Hodi po nabrežju Ljubljane in občutek presenečenja počasi slabši.

2. Kasneje gre v Evropo. Srečanje s kiparjem Podlaskom se mu bo kasneje zdelo sanjsko, morasto. Podlasek prisede k njemu, ne, govori mu stoječ ob mizi, ne da bi prisedel. Očita mu, da je *tiholazil*, da je bil *potuhnen poniglavac*, ko se je odrekel edini možnosti v svojem klavnem življenju: možnosti, da bi prišel nekoč v zgodovino kot prijatelj gospoda Lucija. Julijan je to prijateljstvo izdal, ko je napisal klevetniški članek o Lucijevem slikarstvu. On, Podlasek, je slišal za ta članek, za to klavrno pisarijo, v kateri majhen človek meče blato na večjega od sebe. Še več, bral ga je, poskusil ga je brati, pa se mu je uprlo. Podlasek še vedno stoji ob Julijanovi mizi in govori o oblasti: Julijan se je s tistim stavkom skušal prikupiti režimu, ker je bil gospod Lucij takrat v nemilosti.

Julijan molči, suče pred sabo na mizi skodelico z espressom kot da je skodelica gumb na pokvarjenem radijskem sprejemniku. Skušna se spomniti svojega sestavka o Lucijevi razstavi: dal ga je na vpogled gospodu Luciju, mogoče ga je napisal sa-

mo zato, da bi ga pokazal njemu.

Kasneje se ves razbolen sprehaja po opustelem mestu. Prvič v življenju se ga, povsem brez razloga, poloti čudna misel, da je tudi on mogoče homoerotik. Sili se s spomini na svoje prijateljstvo z gospodom Lucijem. Je tudi njega kdaj ob pogledu na mladega moškega navdajalo tako čustvo? Spomni se nekega pogreba, v množici obrazov za grobom si je izbral nekaj, kar se mu je zdelo vredno občudovanja. Ko so se ljudje razhajali, je videl, da je bil tisto pravzaprav fant. To je bilo v času, ko moški še niso nosili dolgih las.

Sklepe, da bo obnovil znanstvo z gospodom Lucijem.

3. Dogodek na javnem stranišču: ko tam odtaka vodo, ga neka roka surovo zgrabi za rame. Tovariš, vas lahko nekaj vprašam? Julijan se skuša izviti, možakar za njim, ki po vsem videzu sploh ni vinjen, nadaljuje v zmernejšem tonu: Vi kar mirno nadaljujte, jaz bom medtem opravil svoje. Z močjo ga drgne po desnem ramenu. Z eno roko ga drži za ovratnik, z drugo ga drgne. Potem pristavi, glas se mu je medtem skoraj čisto omečil: Tovariš, oprostite, golob se vam je usral na suknjič, takoj bo urejeno. Vi ste mislili, da je nekaj drugega, kajne?

Julijan izprazni mehur do konca in se obrne. Pred njim stoji nizek in čvrst moški z izklesanim obrazom in pristrizenimi brčicami, nekakšen zbiti Vitomil Zupan.

4. Na kosilu v Riu spet naleti na Podlaska. Iz nekakšnega obupnega masohizma nalašč prisede k njemu. Podlasek pa je zdaj ves blag, kakor da sploh ni bilo sinočnjega večera. Ali je res, kar se govori, da so Podlaska zdravili z elektrošoki? Če je zdaj lahko tako blag, odkod potem tista včerajšnja napadalnost?

Julijan se naredi, ko da se tudi on ne spominja dogodka v Evropi. V kateri lokal zdaj zahaja gospod Lucij, vpraša: ves dopoldan sem ga iskal, hotel sem se pogovoriti z njim.

Podlasek mu pove, da se Lucijeva družba zdaj zbira v *Waldorf-Astoria*. Vendar jih ob tej uri ne bo dobil tam.

— — —

O JULIJANOVIH »začetih in nedokončanih romanih«: povsem verjetna se zdi domneva, da je omenjanje le-teh kamuflažni material, drobna retuša v njegovi osebni izkaznici. Vendar ta retuša ni tako drobna, da ne bi povsem zmalčila romanove resničnosti, če bi bila res retuša. Vendar v Julijanovih dnevnikih skozi več let nazaj — skozi več desetletij nazaj — v resnici mgolgi vsakršnih osnutkov in poskusov. Odgovor na te nejasnosti se skriva v temle premisleku: če bi bil Julijan tak kot Jelovšek, bi ga pol republike poznalo kot romanopisca, čeprav nihče ne bi poznal njegovih knjig (ker jih ni). Julijan P. pa, kot vse kaže, uživa v tem, da hodi po mestu kot *nespoznani*. Profesionalce Kete je to verjetno zašlutil, vendar tega uradno ne ve. Bistvo »drobne retuše«, ki si jo je Julijan Pixatelli tu privoščil, je v tem: v prvem delu romana skriva svoje veselje do skrivaštva. Skratka, Kete ga v nobenem primeru ne bi mogel pobarati o njegovih brezplodnih pisateljskih poskusih, saj o tem ničesar ne ve.

JE ŠEL JULIJAN po naključju v javni WC pri Tromostovju, ali pa ga je pri tem imelo, da bi izzival usodo? Nekoč je namreč bral v časopisu, da je prav ta WC znan kot shajališče homičev. To posebnost omenja tudi v dnevniku.

(nadaljevanje)

— Ali kaj več veš o zadnjem streljanju? jo je pogledal vprašujoče.

— Ne, je vzdihnila. Vem pa, da nisi mogel biti daleč stran. Pomisli: zadnji je padel eden izmed vaših, potem je v grapi spet pokalo. Prav tam, koder hodiš ti. Kakor da si pozabil, kako radi bi te dobili.

— Kaj hočemo. Včasih oni nas, drugič mi nje. Tako kot pod Pečevnikom jih pa še niso dobili, kaj?

Aleš je raje govoril o tem, o talcih, ki so ga težili, je molčal. Tudi ji ni hotel priznati, da so v grapi ob mostu streljali prav nanj.

— Že, že. Tako ste jih, da še vedno vsi trepetamo! Si videl, koliko so jih potokli! Tudi vso vas še lahko uničijo!

Aleš je tudi to nekoak pomislil, ob takem Martininem razpoloženju pa se ni dobro počutil. Pričakoval je navdušenje. Dolgo ji je moral dokazovati, da s streljanjem talcev kažejo Nemci svojo slabost. In fant bi moral videti! Zdaj so oboroženi in pripravljeni na kaj večjega!

— Za vsakega nemškega vojaka deset Slovencev, za vsakega oficirja ... je ponavljala Martina nemški razglas.

Aleš ni imel veliko časa in tudi predolgo se ni hotel zadrževati, zato ni ovinkaril:

— Govoriš, kot bi se tega zdaj zavedela prvič ... Kar začniva! Je Filip te dni kaj več govoril s teboj?

Martina ga je radovedno pogledala:

— Zakaj sprašuješ tako odsekano? Kaj je narobe?

— Narobe? V teh časih je vedno kaj narobe. To, kar misliš ti, za zdaj še ni, varovati pa se moraš bolj!

Ta večer je bil Aleš resnejši kakor ponavadi. Hotel je reči, naj se varuje predvsem Filipa, a to je bilo čutili že v izgovorjenem. Pred njo ni mogel izreči bratovega imena. In ker je tako čutila in razumela tudi ona, je hkrati z odgovorom zajela tudi sporočilo:

— Da, Filip mi je naročil, še nocoj se oglasi pri njem. Nekaj ti ima povedati. Nekaj takega, česar ni zaupal niti meni.

To je bilo za Aleša, ki se je kljub zadnjemu tako pomembnemu sporočilu ogibal Filipa, spet nekaj novega. Nekaj, kar je bilo podobno že stisnjenemu obroču.

IVAN JAN

MRTVI NE LAŽEJO

26

povest

— In praviš, da ti ni hotel povedati, za kaj gre?

— Ni. Pa sem mu večkrat rekla. Trdil je, da bo nesreča in da bi se jezil, če ne bo povedal samo tebi. Svaril me je tudi pred Golobom. Čudno kaj, je zamišljeno rekla Martina.

— Pred njim? Hudiča! ... Je povedal še kaj drugega?

— Večkrat me je opozoril, naj se pazim. Zdaj bo res treba izginiti. Aleš jo je strme ogledoval in pred očmi se mu je na hitro utrnilo vse, kar je vedel o Filipu, o Golobu, o izdajah, o vsem, kar je in tudi ni bilo mogoče. In kakor bi razmišljal glasno, je pritrđil:

— Nemara imaš prav. Samo še malo potrpi!

Martina je drhteče poprijela:

— Kaj se vendar godi? Saj bom ob pamet! Ti pa: še malo potrpi!

— Vse pa spet ni tako hudo. Boš videla, da se bo na koncu ujel.

— O kom govoriš?

— O kom? O izdajalcu vendar. Za to gre. Dokler se Filipu nič ne zgodi, se tudi tebi ni treba bati.

Zdaj se je Martina nekaj zataknilo in hlastnila je:

— Kaj misliš s tem?

— Kakor sem rekla. On ima dobre zveze. Veliko novic, ki jih ni mogel izvrtati nihče, nam je prinesel že večkrat. Tudi zate bo poskrbel dosti zgodaj, saj ti je brat.

— Brat ali ne. Če me zapro, bo prepoznal. Nič ne vem, kje čaka nevarnost. Aleš, vzemi me, samo da zginem!

Zdaj ji je Aleš na kratko odkril:

— Vidiš, prav to je tisto, česar zdaj ne smeš, ne moreš storiti. Če boš kam izginila, se bodo naši načrti podrli. Izdajalec bo opozorjen in gestapo tudi.

Martina je skušala slediti tem načrtom, zato je preskočila prošnjo in vprašala:

— Potem naj bi bila tu kakor vaba? Kaj mi boš še naložil?

— Samo nekaj dni še zdrži in pazi!

— Preveč vsakdanje za to nevsakdanjost. Povej, kaj se godi!

— Drug drugega lovimo. A prehiteli jih bomo in izdajalec nam bo potem odkril kaj več.

— Na koga meriš?

— Tega še sam ne vem dobro. Raje ne sprašuj!

Dekle je molče ugibalo, kaj se skriva za Aleševimi kratkimi besedami in trdo se je privila k njemu, kot bi ga hotela zadržati za vselej.

Alešu se je mudilo. Ugibal je, kaj ima Filip spet za bregom. Prišel bo do njega, pa če se mora spremeniti v svetega duha!

Ko je odhajal, se je otresel mehke, ki se ga je lotevala. Odločno in trdo je rekel:

— Pričaj sporočilo in bodi pripravljena tudi na odhod. Najbrž ne bo treba dolgo čakati!

Martina se ni mogla ločiti. Še nikoli se ni tako težko poslavljala.

— Res moram še ostati? je zašepetala še enkrat. Nihče ne bo takoj zvedel, da me ni več doma! Ni me sram povedati, kako se bojim!

Aleš je bil z mislimi že drugod, kajti nevarnost je zaznaval bolj široko. Če zdaj popusti in jo odpelje, bo preveč škode. Lovcem je treba vzbuditi občutek, da so na sledi, kjer ni nobene nevarnosti, nobenih ovir. Zato mora Martina ostati. Še kak dan napetosti in nestrpnosti, pa bo olajšanje toliko večje in lepše.

— Misliš, da je meni vseeno? Tudi drugi se boje. Boš videla, da nam ne bo spodletelo. Zdaj pa moram iti, če hotem dobiti Filipa!

Dekle se je nazadnje vdalo:

(nadaljevanje)

NOVICE IZ RADOVLJIŠKE OBČINE

● Vzlic počitniškemu zatišju, priprave na volitve za leto 1986 v radovljiški občini potekajo po dogovorjenem planu in rokovniku volilne komisije OK SZDL Radovljica. V teku je še vedno postopek evidentiranja možnih kandidatov po krajevnih skupnostih in OZD. Čeprav je v prvem letošnjem obdobju volilnih priprav evidentirano precej manj kandidatov kot pred zadnjimi volitvami, bodo bržčas vse krajevne organizacije SZDL in osnovne organizacije sindikata do 30. septembra nadoknadile zamujeno. Do takrat je potrebno poslati volilni komisiji drugo letošnje poročilo o opravljenih postopkih evidentiranja.

● Koordinacijski odbor za varstvo okolja pri OK SZDL Radovljica je na julijski razpravi o družbenem planu oz. osnutku tega dokumenta izrekel kritiko razpravam v počitniškem času, ker ne bo zaradi množične odsotnosti občanov zajetih večina zainteresiranih za ta pomemben dokument. Pomisleke so imeli tudi glede optimističnega načrtovanja 2380 stanovanj, o gradnji hangarja in betonske steze na letališču ALC Lesce in o turističnih naložbah v velike hotelske objekte. Menili so, da plan premalo upošteva kmetijsko proizvodnjo in pomen razširitev obdelovalnih površin, ki se v nobenem primeru ne bi smele v prihodnje krčiti na račun urbanizacije.

● V radovljiški občini se je na razpis OK SZDL Radovljica prijavilo za udeležbo na pot v Srbijo z vlakom bratstva in enotnosti 40 nekdanjih pregnancev in njihovih sivocev. Toliko je bilo tudi določenih mest za radovljiške udeležence. Med prijavitelji je vse manj starejših in vse več mlajših, pretežno ožjih sivocev pregnancev, ki nadaljujejo tradicijo medsebojnih obiskov in utrjevanja bratstva in enotnosti. Letošnji vlak bo odpeljal iz Slovenije v Srbijo 10. oktobra.

● Predsednik skupščine samoupravne interesne komunalne skupnosti Radovljica Danilo Sekloča je 11. julija sklical delovni posvet predstavnikov vseh dvajsetih krajevnih skupnosti v radovljiški občini in predstavnikov vseh delovnih enot komunalnega gospodarstva iz občine. Spregovorili so o elementih komunalne dejavnosti za sklepanje samoupravnega sporazuma o temeljih plana SIKS Radovljica za obdobje 1986-1990. Spregovorili pa so tudi o rebalansu programa skupne porabe, ki ga predlagajo za letos.

● Pri predsedstvu občinskega odbora ZZB NOV Radovljica deluje pet komisij, en koordinacijski odbor in sekcija za vojaške vojne invalide. Vanje je vključenih na delegatski osnovi 61 članov, v komisijah, ki delujejo pri 20 krajevnih organizacijah ZB NOV pa še 149 članov. Skupaj je torej vključeno v redno delo ZZB NOV poleg 13 članov predsedstva še 210 članov, ki so gonilna sila celotne dejavnosti te organizacije na terenu.

● Mladinska delovna brigada Stane Žagar iz radovljiške občine v kateri je 40 brigadirjev, je odšla v nedeljo 14. julija na mladinsko delovno akcijo »Bela krajina 85«. Brigada, v kateri je kar polovica brigadirjev iz pobratene občine Svilašnjac, dela na območju Lokve pri Črnomlju. Na akciji bodo do 3. avgusta.

● V proračunu občine Radovljica je v letu 1985 predvideno za sodelovanje s pobrateni in prijateljskimi občinami Brus, Svilašnjac, Buje in Pale skupaj le 206.780 din, kar je znat-

no manj kot je potrebno za realizacijo programa sodelovanja. Komisija za sodelovanje z drugimi družbenopolitičnimi skupnostmi pri skupščini občine Radovljica pa je na zadnji seji med drugim sklenila predlagati, da zaradi letošnjega odhoda vlaka bratstva in enotnosti v Srbijo ne bi kazalo pošiljati nobenih delegacij v pobratene občine, razen na enodnevni obisk v bližnjo občino Buje za njihov občinski praznik.

● Osntek dolgoročnega družbenega plana občine Radovljica za obdobje 1986-2000, bo na temelju dosedanjih pripomb in dopolnil v javni razpravi še do 20. septembra. Izvršni svet je namreč sklenil predlagati skupščini občine, da naj se družbeni plan sprejema v treh fazah in sicer: osntek za javno razpravo, ki že poteka, osntek za skupščino oz. za delegatsko razpravo in nato v sklepi fazi predlog družbenega plana v potrditev na seji občinske skupščine.

● V nedeljo 30. junija se je na Uskovnici nad Bohinjem začel delovni tabor mladih planincev iz vse Slovenije in tujine, ki se ga udeležuje 77 mladih in bo trajal do 31. julija. Tabor so skupaj organizirali Planinska zveza Slovenije, RK ZSMS in OK ZSMS Radovljica. Mladi planinci urejajo planinske pašnike razen na Uskovnici tudi na Praprotnici in na Konjščici. Vrednost vseh opravljenih del cenijo na okoli 3,5 milijona din.

● Podobno kot padalci, jadralci in drugi člani ALC Lesce, ki si fizičnim delom prislužijo denar za svojo dejavnost, so se takšnega načina pridobivanja sredstev lotili tudi člani Društva za podvodne dejavnosti z Bleda. Opravili so več prostovoljnih akcij pogozdovanja na Pokljuki in na območju Belske planine. Prislužen denar bodo porabili za letošnjo izvedbo evropskega prvenstva v podvodni orientaciji in tekmovanja v podvodni fotografiji.

● Elan Begunje oz. njegova TOZD Športna orodja je za leto 1985 dobila zelo številna izvozna naročila. Svoje telovadno orodje, ki po kakovosti v ničemer ne zaostaja za tovrstnimi izdelki znanih svetovnih proizvajalcev, bo Elan še pred jesenjo izvozil v Kanado, ZDA, Egipt, ZR Nemčijo in preko Mednarodne organizacije za dviganje uteži IWF še v 34 držav.

● Tudi Elanova tovarna smuči v Brnci na avstrijskem Koroškem v kateri je vseskozi zaposlenih 98 delavcev obeh narodnosti, je lani dosegla zelo ugodne poslovne rezultate. Proizvedla je kar 207 tisoč parov smuči in iztržila nad 16 milijonov avstrijskih šilingov dobička. Upajo, da bo letos uspeh najmanj takšen kot lani.

● Za nemoteno delo skupnosti borcev partizanskih enot, ki imajo domilec v občini Radovljica je ustanovljen pri občinskem odboru ZZB NOV Radovljica koordinacijski odbor, ki usklajuje delo odborov posameznih enot, skrbi za razporejanje sredstev, izvajanje programov, predvsem pa za zbiranje dokumentarnega gradiva ter organizacijo srečanj in proslav. V občini Radovljica imajo domilec: Gorenjski bataljon, Gorenjski odred, Prešernova brigada, Jeseniško-bohinjski odred, Pokrajinski odbor OF, Pokrajinski odbor VOS, 31. divizija, Koroški odred in od 9. junija letos tudi Kokrški odred.

● Ob zadnjih polletnih ocenah tekočih gospodarskih gibanj in uresničevanja letošnje resolucije, je izvršni svet skupščine občine Radovljica sprejel sklep, da bo s predstavniki bohinjskega turizma ugotovil, kje so vzroki, ki zavirajo ta gibanja, ki so v Bohinju manj ugodna kot v drugih turističnih krajih občine. Sočasno bo izvršni svet skušal zavezati bohinjske gospodarstvenike, zlasti s področja turizma za pripravo celovitega koncepta razvoja v Bohinju do leta 1990.

● Število razpisanih kadrovske stипendij v občini Radovljica za šolsko leto 1985/86 je preseglo vse dosedanje številke za razpise stипendij. V primerjavi z lanskim šolskim letom znaša to povečanje 20 odstotkov (406 stипendij). Število razpisanih stипendij se tako povsem ujema s številom cele generacije stипendistov oz. upravičencev za to leto.

● V prvih petih mesecih 1985 je LIP Bled TOZD Rečica izvozila znatno manj vratnih kril in SM podbojev kot lani in tudi kot so načrtovali. Razen objektivnih razlogov, je nemara del krivde lahko pripisati, kot ugotavljajo poznavalci, tudi pomanjkljivi prodajni politiki, ki je vseskozi dajala prednost izvozu, s čemer so izgubili ob slabših izvoznih rezultatih tudi nekatera domača tržišča v Jugoslaviji, ki jim niso posvetili zadosti pozornosti v konjunktornem obdobju.

● Po podatkih samoupravne stanovanjske skupnosti Radovljica je bilo leta 1981 v radovljiški občini zgrajenih 153 stanovanj. Leta 1982 so zgradili 161, leta 1983 pa 139 stanovanj. V letu 1984 pa so vsega skupaj uspeli zgraditi le še 20 stanovanj, medtem ko za letos načrtujejo skupaj 67 novih stanovanj. S tem bi bil plan izgradnje za obdobje 1981-1985 presežen za dve stanovanji.

● Iz analize potreb v delovnih organizacijah, ki jo je izdelala samoupravna stanovanjska skupnost občine Radovljica, je na listi pričakovalcev stanovanj v Verigi 100, v Elanu 47, v LIP Bled 35, v Plamenu in Vezeninah 30, v Almiri 24, v Integralu 20, v Žitu in Iskri Otoče 18, v Iskri Lipnica in HTP Bled 15 delavcev.

● Tudi letos bo občinski odbor Rdečega križa Radovljica v sodelovanju z osnovnimi organizacijami sindikata in KK SZDL organiziral izredno krvodajalsko akcijo. Začela se bo v torek 30. julija ob 7. uri v Zdravstvenem domu na Bledu. Končana bo ob 13. uri še istega dne. Kot vedno tudi tokrat pričakujejo dober odziv prostovoljnih darovalcev krvi, ki tudi zdaj nemara ne bodo izneverili pričakovanj, kljub počitniškemu času.

● Turistično društvo Bled bo od 31. julija do 4. avgusta priredilo letos že sedmič zaporedno Blejsko kmečko ohcet. V okviru številnih spremljajočih prireditev bodo domačini prikazali stare svatovske običaje. Turistično društvo je objavilo poziv mladim parom kmečkega porekla za prijavo.

● V matični knjižnici Antona Tomaža Linhartarja v Radovljici so v letu 1984 našli skupaj 1732 rednih bralcev, članov knjižnice. Ti so lani 20.152 krat obiskali eno od knjižnic in si izposodili nad 46 tisoč knjig. Žal pa v matični knjižnici, edini na Gorenjskem, nimajo lastne čitalnice, kjer bi bralci lahko prebrali časopise, revije in knjige, ki jih ne sposojajo na dom. Čitalnica je zopet prednostna naloga v srednjeročnem planu, zato upamo, da bo dolgoletna želja knjižničarjev in bralcev uresničena?

● V naslednji tekmovalni sezoni 1985/86 bo iz radovljiške občine sodelovalo v višjih kakovostnih razredih več odbojarskih moštev. Pri moških bo tekmovala ekipa Bleda v II. zvezni ligi, pri ženskah pa ekipa Bleda v II. republiški ligi — zahod. V I. republiški ligi bodo tekmovali članice iz Gorij, v II. ligi pa ekipa Plamena iz Kroke, po uspešnih kvalifikacijah pa so se jim pridružile tudi odbojkarice Šobca iz Lesce. V II. republiški ligi bodo razen tega nastopali tudi člani Plamena in v svojem razredu mladinci Bohinja.

BLEJSKA NOČ

Bled, sobota, 20. julija. Vrhunec sezone. Ze v zgodnjih jutranjih urah turisti vseh mogočih barv in ras mrzlično nakupujejo po dobro založenih blejskih trgovinah. Podražitve prejšnjega dne jih ne ganejo. Njih že ne, imajo devize! Ko zamenjajo svoje dolarje, funte, franke, marke in lire, dobe kup dinarjev. Ob koncu svojega dopusta morajo prav krepko stisniti možgane, da si omislijo še kakšen nakup!

Neka Danka mi je mimogrede dejala: »You don't believe, I can't spent money!« (Ne boste verjeli, ne morem zapraviti denarja). Potem sem ji pokazal lepo rumeno-rdeče obarvane črke, kjer je nad polzasto zavitim steklenim vhomom pisalo: »CASINO«. Pripomnil sem še: »Samo za devize!« Ženski je vzelo sapo. S prijateljico sta hitro odšli nekam v park.

Jugoslovani teh problemov nimamo. Namreč teh, da bi nam kakšen dinar ostal. Zdaj, po zadnjih podražitvah, bomo še bolj vezali konec s koncem. Pri tem mislim na zlato sredino. Tistih nekaj sto milijarderjev pa tako ne moremo šteti za jugoslovansko poprečje. O podpoprečju, študentih in upokojencih, pa rajši molčimo! Vsi se sprašujemo, kam vse to pelje, kam to gre?! Odgovora ni. Tudi od odgovornih tovarišev ne!

So pa vse te podražitve zelo premišljeno vpeljane. Tik pred prazniki so navadno. V času dopustov. Kako se boš na dopustu jezil, ko te pa sonce tako lepo greje in voda tako lepo hladi?! S prijatelji zvrneš kakšno pivico, malce se pocrklaš okrog žensk, pa gre!

Ampak ženske so danes živahne in zahtevne. Posebej Danke. Vse bi rade oblezle, videle, otipale, kar naprej plesale...

Pred hotelom Park, ob jezeru, pod gradom, povsod vidiš že dopoldne eno samo gomazenje množic. Množice se vale proti Mlinu, v Zako, v Grajsko kopališče. Družine, samci, ločenci, vesele vdove, na ponjih, na Hondah, v mercedesih, v fičkah, vse to naš gorenjski biser nosi, sprejema, prenaša in gosti. Miličniki imajo polne roke dela, še več trgovci, gostinci, turistični delavci, zasebniki, tisti, ki oddajajo »Zimmer frei«.

Grajsko kopališče je polno. Sonce žge. Usta so suha. Opoldne se le s težavo prebijajo do mrzle pijače. Jezero

ni čisto. Še dobro, da v Mlinu deluje »natega« (čistilni sistem odsesavanja odplak). Brez tega bi bilo jezero še bolj umazano.

Za novo cesto, ki bi obšla Mlino in Selo, se v radovljiški občini dogovarjajo že nekaj let! In najbrž tudi v Ljubljani. Pa od vsega tega ni nič. Ob kopališču Mlino, kjer ni vstopnine, še vedno bobnijo tovarnjaki, avtomobili vseh sort, pa vsa ta motorna kolesa. Vse je ostalo le pri dogovorih. To gre nam Jugoslovanom namreč še najbolje od rok; najraje se

pogovarjamo; morali bi, treba bi bilo, bilo bi nujno potrebno...

Pozno popoldne se vse steka pred hotel Park. Fantje muzikantje iz »12. nadstropja« že pripravljajo svoje »kufre« in omare. Električna je priključena. Fantje že držijo v rokah mikrofone in kitare. Bobnar udari s palico. Šipe se zatresejo. Množica pa še kar rase. Staro in mlado. Za sladoled so še kar naprej dolge vrste. Ob stojnicah tudi. Letos so postavili le tri. »12. nadstropje« pa kar »šiba«: »I just call (to say), I love you...«

Ob devetih zvečer slonimo na terasi Kazine. Na splavu igra gorjanski pihalni orkester v narodnih nošah. Po jezeru se prižigajo lučke. 14000 jajčnih lupin, nalitih z voskom, gori. Ob desetih se z gradu vsuje na jezero tisoče drobnih zvezd. To so rakete. Tudi z jezera se dvigajo kot kobre v nebo. To je ognjemet, kakršnega Bled še ni videl. Nekje za hribom grmijo možnarji. Množica je navdušena, vzklika, ploska. Zabava se tja do jutranjih ur.

Tomaž Iskra

LIKOVNA KOLONIJA V RADOVLJICI

V torek, 23. julija, se je v Radovljici pričela 1. likovna kolonija, vezana na 4. poletno akademijo za staro glasbo v Radovljici. Trajala je tri dni. Na njej so Melita Vovk z Bleda, Alenka Kham-Pičman iz Kranja, Boni Čeh iz Radovljice, Črtomir Freljih iz Nomnja in Franc Vozel iz Kranja skušali v krokijih zajeti glasbenike pri muziciranju v slikovitih ambientih blejskega otoka in gradu ter radovljiške graščine in Šivčeve hiše.

Ob koncu tridnevne kolonije bo udeležence pogostil domači hotel Grajski dvor, gostoljubje pa jim bo nudila tudi Turistična poslovna skupnost na Bledu.

V štirih letih se je poletna akademija za staro glasbo v Radovljici krepko zapisala v zavest meščanov, letos pa naj bi v likovnih stvaritvah postala njihova trajna dediščina, saj bo galerija Šivčeva hiša odkupila od vsakega umetnika po eno delo, po eno pa bodo avtorji galeriji odstopili.

2. avgusta bo v Šivčevi hiši ob občinskem prazniku odprta razstava na koloniji nastalih del, kasneje pa bo prenešana še v grad Grimšče.

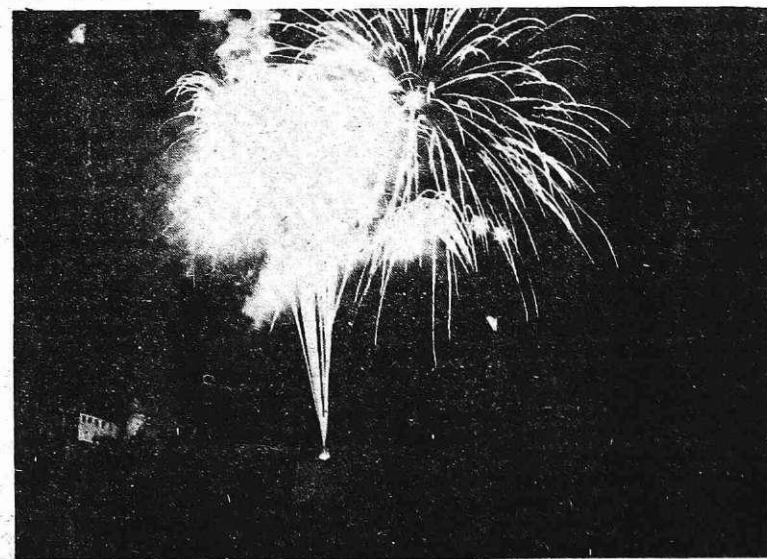
Muzejsko-galerijski odbor pri Kulturni skupnosti Radovljica, ki je pobudnik kolonije, si želi, da bi ta postala vsakoletna, nič manj pa si tega ne želijo turistični delavci na Bledu, ki se trudijo za dobro počutje in kulturno razvedrilo svojih gostov. Organizatorji kolonije si želijo predvsem njen večji umetniški uspeh in prijetno sožitje dveh vej umetnosti, ki sta si kljub različnim medijem, zelo sorodni.

Kot prva »poskusna« kolonija prireditelj nima svojega mentorja, vendar ji je že ob rojstvu priskočilo na pomoč nekaj delovnih organizacij v občini. Če naj bi ostala in se razvijala dalje, bo potrebovala bolj organizirano in večjo družbeno podporo.

Muzeji radovljiške občine

Ognjemet s prometnim infarktom. V soboto, 20. julija, ob 21. uri po sončnem času so blejski turistični delavci po nekaj sušnih (devizno, kajpada) letih spet pripravili ognjemet. Očividci, ki jim spomin seže še v predsušno obdobje, zatrjujejo, da letošnji ognjemet ni prav nič zaostajal za tistimi izpred let, čeprav je tokrat manjkal ognjeni slap z blejskega gradu. Številni gledalci, ki so to vročo prireditev spremljali, so kar nekajkrat navdušeno zaploskali svetlobnim vzorcu n, ki so jih na nočno nebo risale razposajene rakete. Dobra vtiisa ni mogel pokvariti niti prometni infarkt, ki je še dobro uro po prireditvi zadrževal odhajajoče gledalce. Tudi domačini, ki poznajo vse bližnjice, se niso uspeli izmuzniti nagradeni pločevini, tako da so jo še najbolj odnesli tisti, ki so si prišli ogledat ognjemet kar na kolesu. BG

JOŽE VIDIC — PREJEMNIK LETOŠNJE NAGRADE VSTAJE SLOVENSKEGA NARODA

Med letošnjimi prejemniki nagrade vstaje slovenskega naroda, ki jih vsako leto ob dnevu vstaje slovenskega naroda podeljuje republiški odbor ZZB NOV Slovenije, je tudi dolgoletni dopisnik in sodelavec našega glasila in lokalne radijske postaje Triglav Jesenice, publicist JOŽE VIDIC, ki je nagrado prejel za svojo zadnjo knjigo Krik v Dragi in druga dela, izšla v knjižni ali publicistični obliki.

Zadnja knjiga Jožeta Vidica, ki je izšla pri Založbi Borec konec lanskega leta v 5.000 izvodih, Krik v Dragi, govori o zloglasnem gestopovcu Druschkeju, o raznih judežih in vohunih, o ustreljenih talcih v Dragi pri Begunjah in drugod na Gorenjskem. Poklicni zgodovinarji opisujejo splošna dogajanja in razmere, manj pa usode posameznih ljudi. Nasprotno pa Jože Vidic največ piše prav o posameznih ljudeh in njihovih usodah in ima izrazit čut za opisovanje zanimivih podrobnosti.

Obsežna knjiga Krik v Dragi, ki je ilustrirana s številnimi slikami in dokumenti, je predvsem rezultat pisčevih lastnih raziskav in osebnih pogovorov z nekdanjimi borci in preživeli priči posameznih dogodkov. Sicer pa to velja tudi za druga njegova dela. Jože Vidic je namreč doslej objavil že šest knjig, in sicer poleg že omenjene še: Beg z morišča, ki je bila kmalu ponatisnjena, Zločin pri Lenartu, Po sledovih črne roke, Sedm krst za Ronkarjevo družino in Semenji v Bistrici. Vse knjige so bile uspešne, saj je bila knjiga Po sledovih črne roke natisnjena trikrat v skupni nakladi nad 20.000 izvodov, Sedm krst za Ronkarjevo družino pa v nakladi 15.800 izvodov.

Čprav nagrajenca Jožeta Vidica večina naših bralcev pozna, naj za tiste, ki ga ne poznajo in predvsem za mlajše povemo, da je bil rojen 20. oktobra 1926 na Selu pri Žirovnici v enajstčlanski delavski družini. Ob tretjega razreda kranjske gimnazije, četrtega pa je pod okupacijo obiskoval v Beljaku. Leta 1943 je šest mesecev delal v naši železarni, decem-

bra istega leta pa se je na Jelovici pridružil partizanom. Po osvoboditvi je ostal v aktivni službi v Jugoslovanski ljudski armadi, po upokojitvi pa je dobil čin podpolkovnika.

Sam Jože Vidic pravi, da ni pisatelj, ampak le zbiralec in zapisovalec spominov ljudi, ki so preživeli vojno viхро. V knjigah opisuje predvsem nasilje okupatorjev in njihovih pomočnikov nad civilnim prebivalstvom, zaporniki, izgnanci, ujetimi partizani in partizankami. Marsikaj bi utonilo v pozabo, če ne bi bilo zapisano in opisano v Vidicovih knjigah, kajti prič je vsak dan manj. Dragocena pričevanja, zbrana v njegovih knjigah, pa imajo še toliko večjo težo in pomen. Brez Jožeta Vidica in njegovega zajetnega deleža

bi bilo naše slovstvo o narodnoosvobodilnem boju in socialistični revoluciji znatno manj bogato.

Poleg omenjenih knjig, številnih reportaž in novinarskih prispevkov je s svojimi prispevki sodeloval tudi v jeseniškem zborniku Jeklo in ljudje, v zborniku občine Grosuplje, v zborniku občine Ljubljana-Vič-Rudnik in v najnovejšem zborniku Junaška Ljubljana, ki je v dveh knjigah izšel ob dnevu zmage v letošnjem letu. Dolga leta pa je na jeseniškem radiu urejal tudi oddajo Mi pa nismo se uklonili.

Za svoje književno in publicistično delovanje je Jože Vidic doslej prejel trikrat Kajuhovo nagrado, Prešernovo nagrado gorenjskih občin, Čufarjevo plaketo, priznanje jeseniške občine in več drugih priznanj.

K čestitkam, ki jih je v teh dneh prejel Jože Vidic, se v imenu naših bralcev pridružuje tudi uredništvo Zelezarja.

OD KOD PREGOVOR »STOJŠ KOT LIPOV BOG«?

Človeku, ki mu rečete, naj stori to in ono, on pa mirno stoji in vas osuplo zija, rečete: »Ne stoj kot lipov bog.«

Pa vam je znano, od kod v ljudskem govoru ta primerjava?

Da so stari Slovani častili lipo, nam je znano, na podrobnosti pa smo pozabili, zato odgrnimo košček zgodovine.

Ne samo, da so častili lipo, zanjo so se tudi borili in umirali. Pred več kot sto leti je zgodovinar Simon Rutar iz gorske vasice Krn nad Kobari-dom v knjigi Zgodovina Tolminskega opisal tak primer takole:

»Na tak način so se sirovi (ne gre za tiskarskega škrate, pač pa zgodovinarja dobesejno citiram) običaj še dolgo ohranili med našim ljudstvom. Sveta vera ni še bila toliko ukoreninila se med njim, da bi bila oplemenila njegovo serce. Da, še v XIV. stoletju nahajamo sled malikovalstva na Tolminskem. Leta 1331, 16. avgusta, začne verski inkvizitor za Beneško in Frijulsko, Francesco de Clugia, pridigovati križarsko vojno soper Kobaridom. Ondašnji Slovenci so namreč molili neko drevo in studenec pod njim. Vojna se uzdigne iz Čedadu pod vodstvom Clugije in pride u Kobarid, poseka drevo, zamaši studenec in izruje ostanek stare vere.

Znano je, da so opravljali stari Slovenci (kakor tudi druga ljudstva) svoje bogočastje pod drevesi (lipami ali hrasti) in pri studencih. Noben kraj ni bil tako pripraven za tako bogočastje, kakor ravno Kobarid, kjer izvira brezštevilno studencev izpod hribočka sv. Antona ...

Ta zgodovinski vir je navdihnil pisatelja Franceta Bevka, da je spisal povest Umirajoči Bog Triglav. Tri-

glav pa ni planinski vrh, pač pa lipo. Prebiramo odlomek iz Bevkove povesti:

»V samoti so ohranili vse poganske šege in navade, obilico so jih obvarovali tudi kristjani njihove sosesčine. Gospodar družine je bil pomirjevalec bogov, zarotnik besov in čarovnic; ta je učil tudi otroke. Kadar se Krn nabral v črne oblake in so se skale rušile pod strelami, so molili k Perunu. V lepih dneh so častili Triglava, triobličnega boga, ki je bil poosebljen v drevesu s tremi vrhovi in v studencu s tremi izvirkami. Dasi se je od roda do roda radi osamelosti, v kateri so živeli zadnji pogani, bogastvo njihove vere manjšalo, je ostal bog Triglav v njihovih dušah do konca neomajen. Ob njem je polagoma ugašala veličastna predstava Peruna; Morana je ob naslednji smrti znova oživila v spominu, Kurent pa je itak kljub Kristusu vsako leto plesal in veseljačil po vaseh, praznoval svoje večno življenje ...

Govoril se je bil le polagoma privadil novemu življenju. Njegova kočja je stala blizu Soče, pomaknjena z vrta in ograjo pod hriboček.

Vrt je bil nagosto z drevjem zarasel, senčen in lep. V kotu vrta pod hribočkom je stala lipo s tremi vrhovi. Pod lipo je izviral studenec, se delil v tri curke in skozi tri odtokove znova odtokal v zemljo ...

Lipa je po njegovi smrti ostala, studenec s tremi vejami enega izvirka je ostal. Gorazd je ozrl lipo in studenec in v lubje vrezano znamenje boga Triglava ...

Jože Vidic

ODHOD MED PREKOMORCE

»Fantje, pesem!«

In na ozkih ulicah starodavnega Brindisija na jugu Apeninskega polotoka zadoni pesem, pesem iz srca, slovenska pesem! Dvajset let je bila z verigo priklenjena globoko v nas, zdaj nam vzprhuta iz ust kot iz kletke izpuščeni ptici.

Naša, iz nekdanjih prisilnih mobilizirancev in italijansko vojsko sestavljena novoustanovljena četa četrte prekomorske brigade, se s pesmijo na ustih vrača v taborišče. Z vseh vetrov smo zbrani: z ruske fronte, severne Afrike, Sicilije ... Kar nas združuje, je to, da smo Slovenci in da smo trdno odločeni boriti se z ramo ob rami s Titovimi partizani za dokončno osvoboditev domovine. Nič niso zalegla prepričavanja agentov kralja Petra, naj počakamo na konec vojne in se potem skupaj s kraljem »zmagovito« vrnemo v »osvobojeno« kraljevino Jugoslavijo — vsi do zadnjega smo se odločili za takojšen odhod med partizane. Formirale so se že tri čete: prva v Brindisiju; druga v Monopoliju in tretja v Bariju; te čete so se zaradi nenehne dotoka novih in novih ljudi številčno kmalu tako okrepile, da so prerasle v bataljone. Komaj smo čakali, da odinemo čez morje, vendar so nas zavezniki nenehno prepričevali, da smo zaenkrat bolj koristni v Italiji. Pri vojaških vajah so nam poveljevali Slovenci v slovenskem jeziku — kar verjeti nismo mogli, da je kaj takega sploh mogoče.

Bolj kot vojaški dril so me pritegovale politične ure, pri katerih nam je naš politkomisar Zdravko Smrekar, sicer doma iz Kneže v Baški grapi, predeval o vojaško-političnem položaju v Jugoslaviji in po svetu. Tam smo izvedeli, da Sovjeti nezadržno potiskajo Nemce nazaj čez Ukrajino in Karpate, da jugoslovanski parti-

zani tolčejo okupatorja in njegove pomagače na vsej črti od Makedonije do Slovenije, da je osvobojeno že veliko ozemlje in tudi nekatera večja mesta; da tudi prva in druga prekomorska brigada že prodirata preko Bosne, medtem ko se je tretja prekomorska brigada izkrcala na otoku Visu, in ga tako spremenila v nezavzetno trdnjavo, varno zatočišče glavnemu štabu in vrhovnemu poveljniku partizanske vojske Titu ... Zvedeli smo tudi za II. zasedanje AVNOJ in za sklepe, ki jih je sprejel: za nas, primorske Slovence in Istrane, je bil kajpak najbolj pomemben sklep, da se Istra s slovenskim Primorjem po končani vojni priključi Jugoslaviji.

Poleg našega taborišča rastejo kot gobe po dežju zbirna skladišča z vojaškim materialom, namenjenim jugoslovanskim partizanom. Prej se ta material odpremljali Avstranci, Novozelandci in Američani, ki niso bili naklonjeni Titu in je zato precej poslanega orožja in opreme »pomotoma« padlo na četniško ozemlje. Zdaj, ko smo to odpremo prevzeli prekomorci, se take »pomote« ne dogajajo več. Z letališč v Bariju in Brindisiju vsak dan vzletajo douglasi, dakote, halifaxi in druga vojaška letala, polni zabojev, ki jih odmetavajo nad osvobojenim ozemljem. Največ tega materiala je bilo zaplenjeno Nemcem v Severni Afriki: v lesenih zabojih je bilo orožje, obleka in druga manj občutljiva oprema, v aluminijastih pa municija in občutljivejši

aparati. Taki zaboji so neredko tehtali do 240 kg in smo se presneto namučili pri natovarjanju. Letala čisto tudi nazaj niso letela prazna: v njih so bili ranjeni partizani. Tisti, ki so ozdravili, so se pozneje vključevali v naše enote. Piloti, ki so se vračali, so nam pripovedovali zanimive zgodbe o svojih doživetjih med poletji. Tako nam je pilot Adolf Dolžan iz Šempasa pri Gorici pripovedoval, kako je odvrnil svoj tvor nekje nad Belo Krajino in so ga pri vračanju sestrelili Nemci, tako da je letalo treščilo v morje blizu Raba, sam pa se je s padalom rešil na kopno in se potem z ribiškim čolnom vrnil v Bari ravno, ko so zanj in za druge umrle in pogrešane pilote pripravljali žalno komemoracijo.

Po težkem celodnevem delu v skladišču in pri natovarjanju letal se nam zvečer ni zdelo škoda časa za politično in kulturno izobraževanje. Imeli smo svojo čitalnico, v kateri je bilo precej knjig v slovenskem in srbohrvatskem jeziku; imeli smo stenočas, na katerega smo pisali vsi, ki smo se za to čutili vsaj malo sposobne, in to domoljubne pesmi, anekdote iz vojaškega življenja, karikature, ki so smešile naciste in njihove voditelje. Ustanovili smo pevski zbor, prirejali razne tečaje itn.

In nekega lepega dne smo le pričakali naš dan X: v polni bojni opremi smo se v Monopoliju vkrcali na zavezniško ladjo in odpluli čez Jadran v domovino. Na pomolu v osvobojenem Splitu nas je pričakala navdušena množica ljudi. A že po nekaj dneh počitka med gostoljubnimi Dalmatinci smo krenili na sever, novim nalogam nasproti. To pa je že druga zgodba.

Anton Torkar

ZDRAVILIŠKO IN KLIMATSKO ZDRAVLJENJE BORCEV IN VOJAŠKIH INVALIDOV SLOVENIJE

Na republiškem komiteju za borce in vojne invalide ocenjujejo, da je bilo v letu 1984 zdravljenje odobreno vsem upravičencem, ki so bili z medicinskega vidika te oblike zdravstvenega varstva nujno potrebni.

Kako udeleženci NOV uveljavljajo zdraviliško-klimatsko zdravljenje po zveznih in republiških ter občinskih predpisih v zaostrenih pogojih gospodarjenja in ob omejevanju sredstev za to obliko varstva, kakšni so rezultati v letu 1984 ter kriteriji in usmeritve v tem letu, so pred kratkim razpravljali na seji republiškega komiteja za borce in vojne invalide Slovenije, ki jo je vodil Stane Kotnik. Kot je znano, borci NOV, ki ne uživajo pravice do zdraviliško-klimatskega zdravljenja po zveznih predpisih, imajo pa čas aktivnega in organiziranega dela v NOV priznan v dvojnem trajanju do 15. 5. 1945, uveljavljajo pravico do te vrste zdravljenja na podlagi zakona o zdravstvenem varstvu in samoupravnega sporazuma o skupnih temeljnih planov zdravstvene skupnosti v SR Sloveniji.

Po pravilniku o zdraviliškem in klimatskem zdravljenju vojaških invalidov se na zdraviliško-klimatsko zdravljenje lahko napoti upravičenec, ki se je v teku zadnjega leta intenzivno zdravil za eno izmed bolezni, ki so navedene v listi indikacij in kontraindikacij. Zdravljenje je omejeno na 21. dan, predpisano je tudi, koliko zaporednih zdravljenj je mogoče koristiti za določeno bolezen. Sredstva za zdraviliško-klimatsko zdravljenje iz zveznega proračuna za varstvo borcev in vojaških invalidov določijo vsako leto zvezni komiteji. Republiški komitej za borce in vojaške invalide je bil do konca leta 1984 udeleženec samoupravnega sporazuma o svobodni menjavi dela z naravnimi zdravilišči v Sloveniji za obdobje 1981/1985.

V letu 1984 so bila odobrena sredstva za zdraviliško-klimatsko zdravljenje v republikah in pokrajinah glede na število potencialnih upravičencev ob koncu prethodnega leta. Tako je bilo za leto 1984 odobreno Sloveniji za 10.585 upravičencev po zveznih prepisih, vključno z upravičenci s stalnim prebivališčem v tujini, 65.615.000 din. Ta sredstva so bila namenjena za stroške zdraviliško-klimatskega zdravljenja upravičencev, za denarna nadomestila članov zdraviliških komisij, za povračilo za hrano in nastanitev v času potovanja v zdravilišče in nazaj in za povračila prevoznih stroškov.

V letu 1984 je bilo po vseh osnovah od 79.825 potencialnih upravičencev odobreno zdravljenje 9.072, vrnjenih predlogov pa je bilo 414. Porabljeno je bilo 272.829.279 din iz sredstev zveznega proračuna in občinskih zdravstvenih skupnosti. Tako je ocenjeno na seji republiškega komiteja za borce, pa tudi v poročilu, da je bilo zdravljenje odobreno vsem upravičencem, ki so bili z medicinskega vidika te oblike zdravstvenega varstva nujno potrebni. V primerjavi z letom 1983 je bilo število odobrenih zdravljenj tako upravičencev po zveznih predpisih kot upravičencev po republiških in občinskih predpisih v letu 1984 večje za 942 primerov.

V letu 1984 je republiški komitej pripravil anketo med koristniki zdraviliško-klimatskega zdravljenja v zdraviliščih v Sloveniji o dolžini odobrenega zdravljenja, obsegu in kvaliteti zdraviliških storitev in hotelskih uslug v posameznih zdraviliščih. Na anketo je odgovorilo 1.692 upravičencev, od tega je bilo 973 (56,51 %) odobreno 14-dnevno zdravljenje 666 v trajanju 21 dni, osmim v trajanju 10 dni, enemu 7-dnevno in enemu 28-dnevno. Anketa je pokazala, da je bilo 1.634 koristnikov (95 %) zadovoljnih s pogoji bivanja v zdraviliščih in z zdravstvenimi uslugami. 90 anketirancev (9,3 %) od tistih, ki jim je bilo odobreno 14-dnevno zdravljenje, je izrazilo pripombe, da bi bilo za njihovo

zdravje učinkovito le 21-dnevno zdravljenje. Od celotnega števila anketirancev jih le 37 ni bilo zadovoljnih z zdravljenjem v zdravilišču.

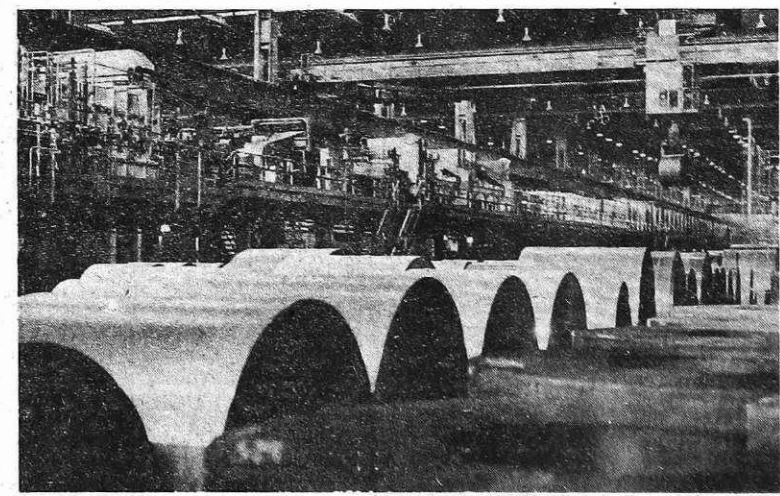
Po ugotovitvah zdravnikov v ambulantah oziroma dispanzerjih za borce so bili rezultati tako 21-dnevnega kot 14-dnevnega zdravljenja uspešni. Komite je ocenil, da je bilo doseženo zadovoljivo povezovanje med upravnimi organi za borce in vojaške invalide, dispanzerji za borce ter borčevskimi organizacijami pri usklajevanju potreb in finančnih možnosti za odobravanje zdraviliško-klimatskega zdravljenja borcem NOV in vojnimi invalidom.

V letu 1985 je zvezni komitej za vprašanja borcev in vojaških invalidov organiziral posvet o problematiki izvajanja zdraviliško-klimatskega zdravljenja upravičencev po zveznih predpisih v Arandjelovcu. Predstavniki Slovenije so v skladu s predlogi zdravniških komisij predlagali spremembo pravilnika o tem zdravljenju, in sicer tako, da se trajanje zdravljenja določi za najmanj štiriinajst do enaindvajset dni. Prav tako so izpostavili delitev sredstev zveznega proračuna po posameznih republikah in avtonomnih pokrajinah na podlagi enakega deleža za vsakega potencialnega upravičenca. Predlagali so, da se višina sredstev glede na število potencialnih upravičencev v Sloveniji poveča še za 40 % zaradi ekonomskih razmer, ki vplivajo na oblikovanje cen zdraviliških storitev v Sloveniji. Izpostavili so tudi vprašanje izvajanja te temeljne pravice v primeru, da invalid izpolnjuje pogoje za zdravljenje, sredstva iz zveznega proračuna pa so že porabljena. Navedeni predlogi niso bili sprejeti.

Letos je bilo odobreno zdravljenje 1.700 prijavljenim in so več kot polovico sredstev že porabili. Republiški komitej je že v marcu 1985 organiziral posvet z zdravniškimi komisijami, na katerem so bili sprejeti kriteriji o odobravanju zdraviliško-klimatskega zdravljenja. Sprejeto je bilo stališče, naj zdravniške komisije pri odobravanju zdraviliško-klimatskega zdravljenja upoštevajo celotno zdravstveno stanje predlagatelja, medicinsko indikacijo in zaporednje let, ki je določeno v pravilniku. Dogovorjeno je bilo, da bodo komisije odpravljale predvsem 21-dnevno zdravljenje in le izjemoma 14-dnevno ob upoštevanju medicinske indikacije in predvidevanju, da bo 14-dnevno zdravljenje nudilo zadovoljive rezultate. Tudi v letu 1985 so občinski upravni organi dolžni tekoče spremljati porabo sredstev zdraviliško-klimatsko zdravljenje in poročati o tem republiškem komiteju. Tako bi se strokovna služba republiškega komiteja sproti seznanjala s porabo odobrenih sredstev zveznega proračuna.

Zdravniške komisije, ki odpravljajo zdraviliško-klimatsko zdravljenje vojaškim invalidom in nosilcem Partizanske spomenice 1941 in komisije oziroma konziliji pri občinskih zdravstvenih skupnostih se bodo tudi v tem letu povezovali z ambulantami in dispanzerji za borce ter borčevskimi organizacijami in usklajevali potrebe s finančnimi možnostmi tako; da bi bilo zdravljenje zagotovljeno najtežjim invalidom in drugim borcem, ki so z medicinskega vidika te oblike zdravstvenega varstva nujno potrebni. Prav tako so poudarili na seji komiteja, si je treba prizadevati, da se bodo pri odobravanju zdraviliško-klimatskega zdravljenja za upravičence po zveznih, republiških in občinskih predpisih upoštevali notni kriteriji tako glede medicinske indikacije kot trajanja zdravljenja.

S. Nikolić

Zarilna linija v TOZD Hladna valjarna Bela (foto I. Kučina)

OBISK V NAGOLDU

Predstavniki občine Jesenice niso razveselili SKUD Triglav Nagold le s svojim obiskom ob praznovanju desetletnice kluba, marveč z bogatim, prelepim darilom — majhno, a izbrano knjižico, biseri slovenske besede, ki bodo bogatili in plemenitili ne le jezik, marveč tudi vedenje vseh, mlajših in starejših, ki jih tušina ločuje od vsakodnevnega stika z lepo slovensko besedo.

Tako se je uspešno zaključila ena izmed akcij, ki so jo načrtovali že lani decembra, ko je bil na obisku v Nagoldu tudi predstavnik Kulturne skupnosti Jesenice. Navdušil se je nad idejo, da bi uredili člansko knjižnico, še zlasti po tem, ko smo po pogovorih z županom Nagolda dobili imenitne prostore — mestno knjižnico in zagotovilo, da nam tudi oni pomagajo pri izposoji. Tudi v naši domovini so nas v polni meri podprli, zbrali ustrezna sredstva in nam poklonili knjige. Za to gre zahvala predvsem Kulturni skupnosti Jesenice, SZDL Jesenice, Zvezi sindikatov

Jesenice ter vsem delovnim ljudem in občanom.

Po novem čitvu bodo radi segli otroci, ki tudi letos tekmujejo za bralno značko, pa tudi cicibani bodo našli kaj sebi primerne, saj ne manjka pisanih slikanic. Ljubitelji romanov in daljših literarnih del bodo tudi prišli na svoj račun, da o privržencih poezije, športa in kulturnih znamenitosti ne govorimo.

Tako bo imel vsak svoje veselje, lepe knjige, to trajno in dragoceno darilo, pa nam bodo vselej, ko bomo segli po njih, pričarale košček domovine.

M. Požun

MOJA DOMOVINA

Doma sem v Sloveniji. Stanujem blizu Ljubljane, v Loškem potoku in sem rada tam. Kadar se peljem v Jugoslavijo, se vedno zelo veselim. Tu v Nemčiji ni tako lepo, kot je v domovini. Doma imamo hišo, pred dvajsetimi leti pa smo še imeli koline, krave in kokoši. Skoraj vsi ljudje v Jugoslaviji so dobri. Kadar mi pridemo, nam sosedje prinesejo meso in jajca. Zato imam rada domovino in vedno se rada vračam.

Manuela Knavs,
5. r. slov. dop. šole
Calw

O ŽIVALIH

Zelo si želim konja. Tudi tu grem kdaj pa kdaj jezdit z očetom. Vem tudi, da je s konji zelo veliko dela. Hranjenje, čiščenje hleva in tudi konja... Vendar je to lepa žival, ki ni le za jezdenje, je tudi vlečna žival, orje, dela.

Tudi psa si želim. Starši so mi obljubili velikega čuvaja. Ko sem bil star štiri leta, sem psa že imel. Dala mi ga je stara mama. Moj tovariš je bil do dvanaajstega leta, ko je kar nenkrat izginil. Zjutraj, ko sem mu nesel jesti, ga kličem, a njega nikjer. Povsod smo ga iskali in tudi oglas v časopis smo dali, pa nič. Meni je bilo tako hudo, da še danes skoraj ne morem verjeti, da ga nimam več.

Ime mu je bilo Bobi. Kako lepo sva se igrala! In ko smo se odpravljali na dopust, je bil prav on prvi v avtu. Bal se je, da bo ostal sam, zato je vedno potoval z nami. Bil je majhen, zelo priden. Zelo zelo sem ga imel rad. Zdaj upam, da bom kmalu dobil novega psa.

Robi Virant,
8. r. slov. dop. šole
Calw, ZRN

BILA SEM KAZNOVANA

Moja prijateljica in jaz sva bili zunaj in sva se sprehajali. Potem je moja prijateljica rekla: »Ali greva v kino?« Jaz sem odgovorila: »Prav, zakaj pa ne?« Šli sva vprašat starše, če greva lahko v kino. Starši so naju pustili. Hitro sva se oblekli in vzeli denar ter odšli. Moja mamica je še zadnjo minuto zaklicala: »Da prideš takoj domov!«

Ko se je film končal, sva se s prijateljico še malo potepali in jaz sem čisto pozabila, da moram takoj domov. Ura je bila pol sedmih ko sva prišli domov. Odklenem vrata in takoj se je oglasila moja mamica: »Nataša, ali si ti?« Jaz sem odgovorila: »Ja, jaz sem, zakaj?« Mama se je takoj začela kregati in to tako glasno, da so me bolela ušesa, potem se je počasi pomirila in za kazen drugi teden nisem smela v kino.

Bila sem tako jezna, da sem šla v sobo, glasno zaprla vrata in v svojem kraljestvu poslušala najbolj divje plošče, kar jih imam.

Nataša Mermal, 7. r. slov. dop. šole, Sindelfingen, ZRN

MOJA NAJLJUBŠA ŽIVAL

Doma imam papagajčka. Ime mu je Hanzi. Njegovo perje je modro, belo in črno. Je zelo nagajiv. Zna biti tudi jezen in je tudi zelo radoveden. Če je kletka odprta, da lahko malo zleti, ga je celo stanovanje polno. Tudi na rame zelo rad pride in me ščiplje za lase in ušesa. V jedilnici je uničil tudi luč, ker zelo rad gloda les.

Zelo rad je solato, kruh, korenje, zelje in jabolka. Mojemu atu je padel v toplo vodo, ko je pomival posodo, tudi v golaž se je že spustil, ker je po naravi zelo radoveden. A vseeno ga imamo zelo radi.

Vikica Lipovnik,
slov. dop. šola, 6. r.
Sindelfingen, ZRN

DEŽURNI TRGOVINI

V soboto, 27. julija, bosta na Jesenicah od 7. do 19. ure odprti trgovini:

SPECERIJA BLEDE, supermarket UNION, Titova 22, in ROŽCA, samopostrežna trgovina, Bokalova 5/a.

DEŽURNA LEKARNA

V mesecu juliju bo za občini Jesenice in Radovljica dežurna lekarna na Bledu.

RAZSTAVNI SALON DOLIK

V razstavnem salonu DOLIK je od 20. do vključno 31. julija odprta razstava risb akad. slikarke Ružice Bebe Pavlovič iz Beograda:

Razstavo si lahko ogledate vsak dan od 9. do 12. ure in od 16. do 19. ure, razen v nedeljah in praznikih in sobotah popoldan.

OPRAVIČILO

Opravičujem se Dragici Mitrovič za izrečene besede.

Mirka Mihajlovič

ZAHVALA

Ob boleči izgubi dragega moža, očeta, starega očeta, brata, strica in tasta

ANTONA BULOVCA IZ DOSLOVC

se iskreno zahvaljujemo sosedom, znancem, prijateljem in sorodnikom, za izrečena sožalja, podarjeno cvetje in denarno pomoč.

Posebno zahvalo izrekamo dr. Rojčevi za lajšanje bolečin na domu. Zahvaljujemo se sodelavcem CPSI in sindikatu Železarne ter TOZD Tobak Jesenice. Iskrena hvala družinam Mežnarc, Emeršič, Velikonja in Janezu Šebatu, ki so nam v teh težkih trenutkih stali ob strani. Hvala tudi praporščakom in pevcem DPD Svoboda Breznica za zapete žalostinke.

Še enkrat hvala vsem, ki ste sočustvovali z nami in ga spremili na njegovi zadnji poti.

Zalujoci: žena Tina, hčerki Olga in Tini, sin Zvonko z družinami ter ostalo sorodstvo.

ZAHVALA

Osnovni organizaciji sindikata delovne skupnosti KSI in dr. Novakovi se zahvaljujem, ker so mi omogočili zdravljenje v Sklenih Toplicah na Slovaškem.

Ante Kuvek

ZAHVALA

Sodelavcem Remontnih delavnic, obrat RTA, se najlepše zahvaljujem za darila in pozornost ob odhodu v pokoj.

Posebno se zahvaljujem sodelavcem instrumentalcem z Javornika ter delavnic tehnic za posebno darilo in prijetno počutje in sodelovanje.

Želim vam še mnogo delovnih uspehov, vsem pa, da pridejo zdravi do zasluženega pokoja.

Berti Bertonec

ZAHVALA

Konferenci osnovnih organizacij sindikata Železarne Jesenice se zahvaljujem za obisk na domu in darilo. Želim vam veliko uspehov pri nadaljnjem delu.

Fani Celarec

ZAHVALA

TOZD Družbena prehrana se iskreno zahvaljujem za sodelovanje pri reševanju prevoza moža, ki je zbolel v počitniškem domu, in DS KSI za organiziran prevoz, posebno pa se zahvaljujem za pomoč upravniku počitniškega doma Biograd na moru tovarišu Županu in tovarišici Olgi.

Marija Herman

MOJSTRANA — ZIBELKA SMUČANJA

Vas Mojstrana je vpeta med Karavanke in Julijske Alpe v Gornjesavski dolini. Pred in po prvi svetovni vojni je bila to rečna vas kajzarjev, kočarjev in delavcev.

Krajani so se stalno ali občasno ukvarjali s poljedelstvom, živinorejo, gozdarstvom in drugimi priložnostnimi deli. Glavni poklici so bili: delavci v cementarni, sekači v gozdu, vozniki lesa, oglja, ila in cementa, nosači pri gradnji planinskih postojank, pastirji, gorski vodniki, reševalci in podobno in v kriznih obdobjih nekateri tudi divji lovci. V borbi z naravo in za obstoj so v težkih zimskih razmerah uporabljali krplje, kasneje pa tudi smuči. Smuči (škije) so bile seveda narejene doma, včasih pa so bile to kar doge razsutega sode. Stremena so bile narejena čisto kar doma izstrojene prasičje kože. Boljše smuči pa so uporabljali nekateri fantje med prvo svetovno vojno kot avstroogrski vojaki na ruski fronti in kasneje kot prostovoljci za severno mejo — koroški borci. Nekateri so ob demobilizaciji te smuči prinesli s seboj, med njimi Poldin in Zima (od slednjega so še ohranjene). Po prvi vojni je smučanje postalo tudi zabava.

Leta 1921 je bilo organizirano prvo državno prvenstvo in prvo mesto je dosegel prav Mojstrančan Janez Hlebanja-Luks. Ta uspeh je mojstranske smučarje, posebno pa v organiziranju že izkušene Skalaše spodbudil, da so ustanovili svojo smučarsko društvo. Prihodnje leto homo slavili 65-letnico organiziranega smučanja. Glavne zasluge za ustanovitev društva so imeli: Josip Zupan, Minca Rabič-Zupan-Eberle in Maks Rabič (slednja dva sta še živa). Z veliko vnemo in ob podpori krajanov so prišli za delo in uspehi so se hitro pokazali. Vsaka smučarska prirediteljev v Mojstrani je bila krajevni praznik.

Med vojnama družbeni režim ni imel pravega razumevanja za razvoj športa, zato takrat ni bilo nikakršnih dotacij in se je moralo društvo samo financirati z lastnimi sredstvi, pridobljenimi s prispevki krajanov, veselicami, srečelovi in

tombolami. Delo pa je slonelo na ljudeh, ki so iz ljubezni do športa delali za razvoj smučanja.

Med vojnama so bili vrhunski smučarji in olimpijci: Klančnik, Rabič, Janše, Jankoča, Hlebanja in Lakota.

Med narodno-osvobodilno vojno so s pridom uporabljali smuči: Zdravko Kotonik, Janez Poldin, Pavel in Miha Krznarič, Srečko Dovžan in drugi. V NOB so padli nadarjeni smučarji Srečko Dovžan, Boštjan Milovnik, Stanko Eržen in drugi.

K razvoju smučarskega športa so vsekakor pripomogli: navdušena in neutrudna učiteljica, vzgojiteljica, organizatorica in tekmovalka Minca Rabičeva-Zupan-Eberle, vzdrževalec in uredilec skakalnice Gregor Lah-Preckin in njegovi pomočniki, Feliks Zima-Zeleznik kot traser tekaških prog, pripravljalec tekaških prog in smučin ter kontrolor. Ustanovni član Maks Rabič pa je še sedaj častni predsednik.

Po drugi svetovni vojni je nova generacija ob pomoči starejših ponovno organizirala vse vrste športa, posebno pa zimskega. Ker ni bilo denarja, so prizadevni smučarji in simpatizerji smučanja zbirali in prodajali staro železo in tako zbrali osnovna sredstva za delovanje društva.

Ohranila se je tradicija in pojavila se je nova imena v državni reprezentanci iz vrst Mojstrančanov in še se pojavljajo: Zdravko Hlebanja, Janez Poldin, Mara Rekar, Milena Cindrič, Lidija Pšenica, Mato Krznarič, Marjan Pečar, Franci Lakota, Rajko Lotrič in brata Djuričič.

Pred leti se je v Mojstrani uveljavila tudi nova vrsta smučanja — akrobatsko smučanje. S ponosom lahko trdimo, da so naši akrobati po kvaliteti in številu med vodilnimi v Jugoslaviji. Posebno so se uveljavili: Pergarec, Rabič, Peternel in drugi.

Tradicija smučanja se v Mojstrani tako nadaljuje. Ob občinskem prazniku 1. avgusta se vam bodo organizatorji in akrobati predstavili s posebnimi prireditvami, katere si kaže ogledati.

Srečko Zima

MEDNARODNA KOLESARSKA DIRKA V RADOVLJICI

V okviru prireditev ob prazniku občine Radovljica bosta OK ZSMS Radovljica in Kolesarski klub Bled organizirala v soboto, 3. avgusta, mednarodno krožno kolesarsko dirko. Pokrovitelj te športne manifestacije je Skupščina občine Radovljica, pomemben prispevek za uspešno izvedbo pa bodo dale tudi delovne organizacije iz občine.

Kolesarji bodo tekmovali v vseh kategorijah od pionirjev, mlajših in starejših mladincev, članov (A, B, C) do veterancev. Nastopili bodo tudi rekreativci.

Svečana otvoritev bo ob 9. uri pred stavbo občinske skupščine, kjer bo tudi start. Najboljši tekmovalci bodo prejeli medalje in pokale ter praktične nagrade.

Zaradi vedno večjega zanimanja za kolesarjenje, tako tekmovalno kot rekreativno, organizatorji pričakujejo množično in kvalitetno udeležbo, to pa pomeni, da bo dirka zanimiva za vse, ki bodo prišli bodrit tekmovalce. Vse udeležence v cestnem prometu prosimo, da ta dan upoštevajo navodila redarjev in se ravnaajo v skladu s prometnimi znaki, da bi tekmovalcem zagotovili varnost in nemoten potek prireditve. Tako bo v soboto, 3. avgusta, od 9. do 13. ure promet za Kropo usmerjen preko Podnarta, ker bo cesta za Lancovo (do mostu čez Savo pod Radovljico) ozmerjena za tekmovalce in zaprta za promet, in sicer od stavbe Skupščine občine (Gorenjska cesta) mimo blokov, klavnice, preko železniške postaje, čez Linhartov trg do stavbe Skupščine občine.

TENIŠKI TURNIR

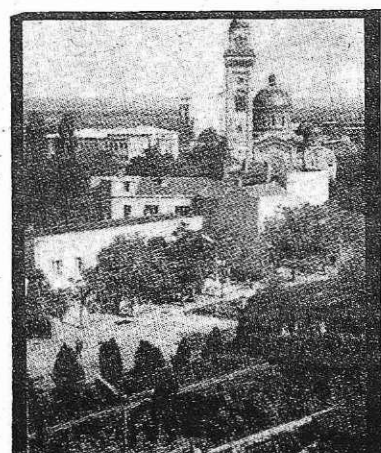
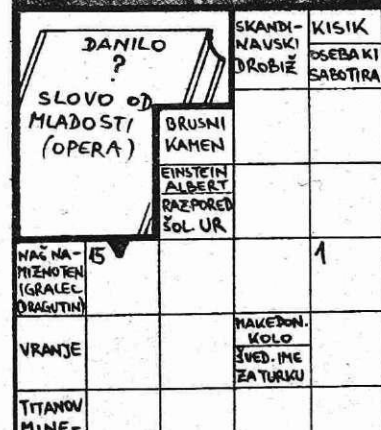
Teniški klub Jesenice organizira v soboto, 3. avgusta, ob 8. uri na igrišču v Podmežakli odprti turnir v počastitev občinskega praznika.

Vabljeni!

PERMANENTNE VSTOPNICE

Hokejska kluba Jesenice in Kranjska gora obveščata vse svoje prijatelje in simpatizerje, da si lahko v avgustu preko sindikata ter v pisarni HK Jesenice v Podmežakli nabavijo permanentne vstopnice po 3.000 din.

Upravni odbor

		EDEN OD SEDMIH RIHŠKIH GRICEV 7	DEL JAHANE OPREME 100	TUPOJEV	HRVAŠKA PEVKA (KSENI- JA)	PRVI SEK- RETAR OŽEN (TRYGVE)	JALOV- JE 11	ZVEEDO- SLOVEC		
		SEJAV- KA	44	2	SODOBNIK ILIROV DREŽNAV AFRIKI	GENOVA JAP-OBILNA BUDIŽMA	ORANJE ZANOSI POLET	PROSTOR ZA DELO 10	ARHITEK- TINJA MUSIC ZELGAR	
DANILLO ?		SKANDI- NAVSKI DROBIŽ	KISIK OSEBA KI SABOTIRA 3	ZOLAJEV ROMAN	9	RUDAR- MESTO V TUŠENI ŠPANIZI	KOMAR- MIZLI- ČAR 12	JEZERO V NEPALU	ATLANTSKI PAKT ŽILA OD- VODNICA	MEHURČEK NA JEZIKU
SLOVO OD MLADOSTI (OPERA)		BRUSNI KAMEN	3	1	1	APRIL ?	MEŠ. GRB. SOLATA STAROSLOV ČRKA	4	KOSITER	AVSTRJ. POROČEN AGENCIJA
NAČNA- MIZHOTEN (GRALIC DRAGUTIN)		MAKEDON. KOLO ZVED. IME ZATURUKU	8	8	8	TOPICE V BELGIJI	4	4	6	6
VRANJE		8	8	8	8	8	8	8	8	8
TITANOV MINE- RAL		8	8	8	8	8	8	8	8	8
ŠPANSKI SLIKAR (TULETE DE)		8	8	8	8	8	8	8	8	8
SOEVOK- JE TONOV		13	13	13	13	13	13	13	13	13

ČRKE Z OŠTEVILENIH POLJ V
KRIČANKI PREENSIT V ZGORNI
LIK TAKO, DA DOBITE BRANO VOD-
RAVNO BELGIJSKO MODROST.

PRED ŠTIRIDESETIMI LETI IN PREJ

Letošnja 40-letnica osvoboditve nas še posebej spominja na tisti čas, ko se je moral jeseniški kovinar leta 1941 odločiti za boj z nemškimi okupatorjem, ki je bil najtežji boj v vsej slovenski zgodovini. Ta obletnica nas spominja tudi na čas pred vojno, ko se je jeseniški kovinar upiral tedanjim oblastnikom. V zaporih in taboriščih je zbiral moči za boj proti tedanji oblasti in proti fašizmu ter nacizmu, na katerega je stalno opozarjal že dolgo pred drugo svetovno vojno. Osveščal je sebe in ostale, tako ga prihod okupatorja ni presenetil.

Številni borci narodnoosvobodilne vojske, aktivisti OF, interniranci, zaporniki in pregnanci so leta 1945 z zadovoljstvom ugotovili, da njihov boj in trpljenje nista bila zaman. Priborjena je bila svoboda. Spomin na nekatere dogodke naj bi bil skromen pomnik naši revolucionarni preteklosti.

LETO 1925

Tega leta je bila jugoslovanska komunistična partija že v ilegali in njeno vodstvo se je moralo umakniti v Avstrijo. Na Jesenicah je bila organizacija komunistične partije še vedno dovolj močna. Po pripovedi te revolucionarne in za tedanje oblasti nevarne organizacije so ostali v njenih vrstah le najzvestejši. Preko Karavank: Golice, Belške planine in Stola, so vodile številne ilegalne poti. Po njih so posamezni jeseniški komunisti vodili revolucionarje, ki so odhajali ali se vračali iz tujine. Po teh poteh so prinašali tudi revolucionarno partijsko literaturo.

Deželno sodišče Slovenije v Ljubljani je zaradi žandarmerijske prijave Tomaža Volfa z Javornika zaradi ilegalnega prehoda meje na sedem mesecev težke ječe. Volf je bil eden najnaprednejših, zavrednih in požrtvovalnih komunistov. Pred sodiščem ni zanikal pripadnosti komunistični partiji.

Tega leta so bili zaradi enakega delovanja obsojeni še: Franc Potočnik, Janez Smolej, Alojz in Lovro Kaltenekar, aretaciji pa se je izognil Jože Kerše, ki je pobegnil v Avstrijo.

Delo partijske organizacije je bilo zelo okrnjeno, šibko in oteženo. Stalna preganjanja in notranji frakcijski boji so partijo popolnoma oslabil, zato je poiskala možnosti svojega delovanja v okviru napredne sindikalne organizacije SMRJ (Savez metalških radnika Jugoslavije) in delavskega kulturnega društva Svoboda.

LETO 1935

2. aprila je bila v Šenčurju partijska konferenca pri Janezu Mlakarju — znanem predvojnem komunistu in jeseniškem železarju. Obravnavali so delavsko—kmetjsko vprašanje. Konferenco je vodil dr. Jože Vilfan. Z Jesenic so se konference udeležili: Janez Mlakar, Vencelj Perko, Albin Pibernik in Polde Stražisar. Poleg njih so bili še drugi komunisti Gorenjske: Jože Jan iz Gorij, Anton Stefe iz Kranja, Peter Uzar iz Trziča in Marija Vilfan iz Kranja.

7. julija je bil v Celju zlet vseh društev Svobode Slovenije. Udeležila se ga je tudi večina članov partije. Z Jesenic je odpeljal poseben vlak, z vse Gorenjske pa je bilo pet vlakov. Na zboru je govoril Franc Leskošek Luka. Kljub prisotnosti policije so bili govori revolucionarni in ostri. Zaradi tega je oblast razpustila vsa društva Svobode v Sloveniji.

12. julija so ob šestih zjutraj pričeli s stavko delavci Železarne na Javorniku. Vencelj Perko, glavni delavski zaupnik obeh tovarn na Javorniku in na Savi, je bil glavni pobudnik. Stavko so kljub nasprotovanju nekaterih socialdemokratskih funkcionarjev sindikata organizirali komunisti. 15. julija so začeli stavkati še delavci tovarne na Savi. Vodstvo Kranjske industrijske družbe je grozilo z odpustom in celo poklicalo na pomoč žandarmerijo, da bi delavce pregnali iz tovarne. Delavci so kljub temu ves čas stavke vztrajali v tovarni; žene pa so jim nosile hrano in se vključile tudi v stavkovno stražo. 18. julija je vodstvo tovarne pustilo in stavka je bila zaključena. Za delavstvo je to pomenilo veliko zmago delavske enotnosti, saj je uspelo organizatorjem vključiti v stavko vse delavstvo in njihove sindikalne organizacije ne glede na njihovo politično prepričanje. Akcijska enotnost jeseniškega delavstva se je kasneje izrazila tudi v medstrokovnem akcijskem odboru, ki se je posebno izkazal naslednje leto ob volitvah na narodno skupščino. Stavka je odmevala širom Slovenije.

1. novembra je bila v Vogljah pri Kranju partijska konferenca. Sklicali jo je Tone Čufar, že takrat eden od idejnih vodij partije, ki se je še posebno uveljavil kot delavski pisatelj. Konferenco so se z Jesenic udeležili: Franjo Federle, Janez Mlakar in Albin Pibernik. Največ so govorili o

stikih z društvom kmečkih fantov in deklet, obenem pa o širjenju napredne, marksistične literature in o razširjenju naročnikov knjižne zbirke Cankarjeve družbe.

Na Jesenicah je bila ustanovljena Rdeča pomoč, katere predsednik je postal Janez Mlakar, namestnik pa Franc Resman. Glavna naloga te organizacije je bila pomoč družinam zaprtih komunistov.

LETO 1945

20. januarja je bila pod Golico, na sedežu okrajnega jeseniškega vodstva, seja vsega političnega vodstva za okraj Jesenice. Udeležil se je tudi Ivan Novak-Očka, član CK KPS, ki je imel nalogo, da pregleda izvajanje mobilizacije. Kritično je bilo ocenjeno delo vaških in teren-skih odborov OF v okraju. Ob tem je bilo podano tudi poročilo o delu žena, mladine in Delavske enotnosti v tovarni. Delo je zelo oslabilo zaradi odhoda prevelikega števila političnih delavcev v vojaške vrste. V tem času so bili v okrajnem odboru OF: Ivan Brišar — za OF in KP, Valentin Koselj Vanjo — za NZ (narodno zaščito), Ela Treven Rustja — za prehrano in finance, Katarina Bregarji Viktorija in Angelca Marušič Nevenka — za socialno skrbstvo, SPŽZ in Rdeči križ, Mirko Rogelj Petko, Cilka Treven Mica, Katarina Komic Zdenka in Alma Lukič Vida — za ZSM (Zveza slovenske mladine), ostali pa so bili zadolženi za druge naloge. Gestapo je zvedel za prihod Očka in zato pripravil zasodo v Medjem dolu. Padlo je precej kurirjev in drugih, ki so bili v tem času na kurirski poti.

22. januarja je uspelo Nemcem in domačim izdajalcem — raztrgancem v Medjem dolu nad Javorniškim rovtom iz zasede ubiti: Stefana Demšarja, komandanta III. gorenjske kurirske reledne linije, Valentina Klinarja, Franca Mežeka in Joža Žvaba Ivana, kurirje iz kurirske postaje G 22. Poleg njih je padel še Ivan Sršen, obveščevalec Kokrškega odreda, ki je bil na poti v odred, za-jet je bil kurir Lojze Noč in težko ranjen Polde Tratnik Iztok, politkomisar III. gorenjske kurirske reledne linije.

Prve dni februarja je bila v osvobojenem Cerknem na Primorskem konferenca SPŽZ (Slovenska protifašistična ženska zveza) Gorenjske. Z Jesenic se je te konference udeležila Katarina Bregarji Viktorija, članica okrajnega odbora OF in SPŽZ. Njej in ostalim delegatkam jeseniškega okrožja je omogočila varno pot čez bohinjske hribe skupina borcev Jeseniško—bohinjskega odreda. Na konferenci so žene največ govorile o pomoči partizanski vojski, pomoči družinam borcev. Viktorija je prejela tudi odlikovanje Red hrabrosti.

1. marca so okoli dveh popoldne zavezniška letala bombardirala Jesenice. Hoteli so uničiti železniško postajo in preprečiti transportiranje nemške vojske na fronto in zadnjih internirancev v taborišča. Porušena je bila železniška postaja in skoraj vsa poslopja v bližnji postaji. Bomba je zadela tudi sedež gestapa, vendar so vsi gestapovci ostali živi. Po nemškem poročilu je bilo 107 mrtvih, 60 hudo in 90 lažje ranjenih.

24. marca so Nemci napadli na Poreznu borce Inženirskega bataljona XXXI. divizije Gorenjskega vojnega področja, 19. brigade Srečka Kosovelca, igralno skupino IX. korpusa in del osebja korpusnih delavnic. Na Poreznu je bilo skoraj 1400 borcev in bork. Sovražniku je uspelo zasesti vrh Porezna, kljub temu pa so se borci odločili za juriš na njihove položaje. Padlo je 32 borcev, med njimi tudi narodni heroj Andrej Žvan Boris, namestnik komandanta Gorenjskega vojnega področja in Jože Kojc Pepi, namestnik komandanta Kosovelove brigade. Ko se je dvignila megla, je uspelo enoti 13. policijskega polka 14. SS divizije zajeti večje število borcev in bork, večina med njimi je bila slabo oboroženih. Po zajetju so v vasi Jesenica pobili 97 borcev, nekaj pa še na Ravnah in Orehku; skupaj 110.

V spomin na ta težki boj in tragične dogodke pripravlja Planinsko društvo in Združenje borcev NOV Cerkno ter odbor Gorenjskega vojnega področja vsako leto v tem času spominski zimski pohod na Porezen; letos že deseti.

8. maja so člani Delavske enotnosti prevzeli od tedanjega vodstva Železarne v svoje roke vse obrate jeseniške Železarne. Vodstvo tovarne je bilo prisiljeno priti na osvobodene Poljane nad Jesenicami, kjer so podpisali poseben dokument in se s tem odpovedali nadaljnjemu vodenju tovarne, istočasno pa so prevzeli odgovornost, da bodo preprečili Nemcem uničenje pomembnejših strojev ali celo miniranje tovarne.

4. maja je Kokrški odred prisilil nemško SS komando v Begunjah k

predaji. Vsa posadka se je vdala, osvobojenih pa je bilo 632 zapornikov. Nemška posadka je za svoja grozodejstva in streljanje talcev v Begunjah in Dragi prejela zaslužno kazen. Večje število rešenih zapornikov se je priključilo borcem Kokrškega odreda in sodelovalo pri zadnjih bojih za osvoboditev Koroške.

7. maja sta dva bataljona Jeseniško—bohinjskega odreda pričela enega najtežjih bojev z umikajočimi se Nemci v bližini Mojstrane. Zaustavili so sovražno kolono ter pri tem zajeli 100 gestapovcev in SS-ovcev. Padlo je 14 Nemcev.

8. maja je prišlo v Kranjski gori do hudih bojev med borci Jeseniško—bohinjskega odreda in umikajočimi Nemci. Kolona je šela čez 100 tovarnjakov s petdesetimi protiletalskimi topovi. Zaradi nemške premoči se je moral odred umakniti v Srednji vrh. Nemci so celo zasegli nekaj odredovih tovarnjakov in jih zažgali. Šele okoli poldneva se je stanje spremenilo. Preko Vršiča je prodrli motorizirani odred IV. armade. Zaradi visokega, snega in nevarnih zametov se je odred le s težavo prebil do Kranjske gore. Takoj za njim so udarili v Kranjsko goro še borci 11. dalmatinske brigade. Prišel se je zadnji boj na tem območju. Tako so jugoslovanski tanki in borci Jeseniško—bohinjskega odreda, ki so sedaj zopet udarili v Kranjsko goro, uspeli prisiliti Nemce k vdaji. Zajetih je bilo 650 Nemcev, 35 pa jih je padlo.

8. maja je na Jesenice prišla Krajska brigada, ki je v sklopu IV. armade prešla Vršič. Zelo pomembno vlogo sta odigrala tudi 1. in 2. bataljon 11. dalmatinske brigade. V noči na 10. maj sta se premaknila na Hrušico in Jesenice in zaprla sovražniku pot skozi Zgornjesavsko dolino. Oklopni in navadni vlaki so tako obstali na Jesenicah. Zajetih je bilo približno 4600 sovražnih vojakov in 273 oficirjev. Zaplenjenega je bilo tudi ogromno orožja, 11 lokomotiv, 20 oklopnih in 300 navadnih vagonov. Obveščevalci komande mesta Jesenice, IX. korpusa in kurirji kurirske postaje G 28 so uspeli preprečiti miniranje karavanskega predora. V njem sta bila pripravljena dva vagona eksploziva. Nemška posadka, zadolžena za to nalogo, se je brez večjih težav predala maloštevilnim partizanom. Ta majhna skupina partizanov je tudi zasedla železniško postajo. To je bilo še pred prihodom enot IV. armade.

15. maja so potekali zaključni boji na Poljani pri Prevaljah. Predala se je celotna nemška Löhrova armada, skupaj z umikajočimi se ustaši.

22. maja je bil na Jesenicah postavljen okrajni odbor OF po vojni. Okrožni odbor OF je na seji zastopal sekretar Aleš Jelenc. Sejo je vodil sekretar okrajnega odbora OF Ivan Brišar. Določeni so bili referenti in imenovani referenti za posamezna področja, in sicer za: trgovino in preiskrbo, obnovo cest, obrt in industrijo, socialno skrbstvo, promet, zdravstvo, finance, prosveto, narodno zaščito, ugotavljanje vojnih zločinov in Tanjng. Vsi referenti so bili opozorjeni, naj vestno in natančno opravljajo svoje delo, da bi bili tako vsemu prebivalstvu zgled. Najbolj pereče je bilo vprašanje prehrane. Na zalogi je bilo hrane le za mesec dni, saj so Nemci pustili vsa skladišča prazna. Uvedene so bile živilske nakaznice. Težave so bile tudi zato, ker je bil oviran železniški promet.

Septembra je vsa Gorenjska praznovala osvoboditev na Jesenicah. Proslavljanju so se priključili tudi Primorci in Korošci. Govorila sta Franc Leskošek Luka in Boris Kidrič. Kot domačin je udeležence pozdravil Aleš Jelenc.

Koledar dogodkov je le kratek pregled dogajanja v letih 1925, 1935 in 1945, ki naj pripomore, da bomo mi sami in sedanja mlada rod obudili spomin na tiste čase.

Slovenko

HLAPEC IN GOSPODAR

Hlapec je delal pri svojem gospodarju leto in dan. Potem je šel in mu rekel:

»Leto in dan sem delal pri tebi, moj gospodar. Zdaj so žulji mojih rok obrodili svoj sad. Prišel je čas zetje, zato ne morem biti več tvoj hlapec in ti ne moj gospodar. Daj mi zato sad mojega dela, ki me bo naredil za gospodarja.«

»Moram ti dati, kar zahtevaš, a ne boš dobil, kar je tvojega. Kajti, ker si bil dober hlapec, imaš pravico terjati, kar terjaš, toda, ker si bil dober hlapec, ne moreš biti gospodar.«

Borgu Terc

ŽALOSTNO JE...

če ni drevoreda, kamor so včasih Sokoli obesili mačka, da so se potem na veselici stegli, kot »boh zapove«, da ni v 3 km dolgem mestu centra, saj ga ima skoraj vsaka vasica, »raspek«, kjer se ve, kaj to je, če ne drugače, ko gasilci potegnejo svoje cevi vsaj petkrat na leto, če ni nikjer znaka, da je promet med 18. in 21. uro prepovedan, če je arhitektura taka, kot je, pa se ne pove še to, da je taka, kot smo jo zmožni financirati in kakršno zaslužimo (vsak čas ima tako arhitekturo, kakršno zasluži).

če pri treh kafeterijah gledamo v zobe četrtemu, ki bi jo rad oprl, obrazložitev, ki mu je posredovana, pa je, da je alkoholizem skoraj tak problem kot v Rusiji (Rugelj pa gre v penzijo),

da tamladi vpijejo in se usajajo, da nimajo svojega prostora, ko ga pa imajo, je pa zaprt, ker ni nikogar, ki bi ga bil pripravljen ohranjati pri življenju,

da imamo prvorazredne, drugorazredne in ostale galerije, pa niso povezane med seboj,

če ljudi delimo po pripadnosti, ki se izkazuje po tem, kakšne in koliko knjižnic posedujemo,

da imamo vedno manj obrtnikov, ker ti imajo in takim je treba vzeti,

če kulturo delimo na elitno in amatersko, ker imamo elite in amaterske kulturnike,

če je vse več takih, ki trdijo, da je pišočih več kot bralcev,

če dobijo tisti, ki jim dolgo ni bilo nič mar in so se distancirali, nenadoma strašno družbeno zavest,

če je pisanje vir dohodka.

Žalostno je tudi, če si zastavlja kdo taka vprašanja, saj to so in razmišlja o posebnih problemih, »na katerih se dela« in potem sliši, da je kraj zaručan, to pa izjavi prav tisti, ki je 40 let urednikoval in se nikoli ni vprašal, če morda nima množični medij poleg obveščanja tudi vzgojni smoter v družbi.

In žalostno je tudi, da vse večkrat slišimo, da bo dobro, dokler bo »za pojest, za popit, pa sm pa ke kej dol za udart«.

Damjan Jensterle

MORAM MISLITI

Bodi kristjan, bodi musliman, bodi kopt ali mormon, žid ali konfucionist, a vendar se zahvali vsemogočnemu stvarniku, ki te je postavil na ta svet. Lahko bi bilo še slabše.

Če bi veljalo pravilo, da večina vedno premaga ali podredi manjšino, bi šolski sistem propadel.

Zivim v atomski dobi, a še vedno občudujem pračloveka, ki je od bogov podarjen ogenj znal koristno in v svoje dobro izkoristiti.

Če bi bil genij in bi rekel: »1+1=3«, bi po vsej verjetnosti dobil Nobelovo nagrado. Tako pa sem samo navaden gimnazijec in sem za ta izrek dobil popravni izpit iz matematike.

Rak celo svoje življenje hodi vzvratno in vidi le to, kar se je že zgodilo. Jaz pa hodim z nosom naprej, pa vidim le to, kar se je že zgodilo.

Prišel, videl, izgubil živce.

Moram misliti. Zato, da sem. In ker sem, tudi nekaj vem. Vem, da nič ne vem. Ker pa vem, da nič ne vem, moram misliti. Mislim...

B. Fon

Živim in pišem

TRI DREVESA

EDO TORKAR

Tri drevesa so. Macesen nad Razgledno potjo. Bukev v Ukovi. Smreka na Jelenkamnu.

Macesen nad Razgledno potjo je največje in najmočnejše drevo daleč naokoli. Tako je velik in mogočen, da mu druga drevesa ne sežejo niti do prvih vej. Star je že in ogolel od snegov in vetrov, a vendar izžareva toploto, ki te nezadržno priuča, ki ti vzbuja občutek varnosti, ki te vabi, da bi se prišel k njegovemu deblu, da bi se skrli pod njegovo krošnjo kot otrok v materino krilo. Le tik ob deblu je za nekaj sežnjeve trave in mahu, vsa bližnja in daljna okolica pa je na gosto zaraščena z grmovjem in manjšimi drevesi, zato je pod macesnom temno in vlažno tudi, kadar sije sonce.

Bukve v Ukovi so pravzaprav tri — tri nerazdružljive sestre, ki rastejo iz istega debla vrh visoke in strne skale, pod katero šumi Ukova. Niso zrasle naravnost proti soncu kakor druga drevesa, pač pa v loku — kot da bi se sprva hotele pognati navz-

dol v prepad, pa so se potem prestrašile njegove globine in iz samega strahu šinile kvišku proti nebu. A tega je že davno, zdaj tudi ta bukev že pomalem trohni od starosti, četudi na pomlad še zmeraj ozeleni veje. Vsako zimo bolj se upogiba pod težo snega in ni več daleč čas, ko bo naredila lepo in hitro smrt v globoki strugi Ukove pod seboj.

Tudi smreko na Jelenkamnu je težko zgrešiti, saj raste sama zase sredi razpadajočih senikov na opuščeni senožeti. Njen vrh je razklala strela, v njeno mogočno deblo pa so kosci z ognjem izžgali votlino, dovolj prostorno, da lahko v njej brez težav vzravnano stojita dva odrasla človeka. In tako dvakrat z ognjem zaznamovana, prvič od človeka in drugič od strele, kljubuje usodi in času.

Tri drevesa so — trije vogali raznostraničnega trikotnika, v katerem iščem svoje težišče, tri orientacijske točke v vizirju busole, s katero merim daljo in nebeško stran — macesen nad Razgledno potjo, bukev in Ukovi in smreka na Jelenkamnu.

»Rezerva« (foto I. Kučina)